

2 2006

Kielikello

Kielenhuollon tiedotuslehti · Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Kotus
30
1976 → 2006

Pilkun paikka
Yhdysmerkki vai ajatusviiva?
Monenlaisia lainauksia
Numeroiden taivutus

Kieli työssä: Intohimona merkit

A

- Matkasi jatkuu linjalla
a. Vahvist
b. Mihin
c. Lähe

ka junalla
sta rata kat
garreilla

Kielikello

Kielenhuollon tiedotuslehti
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Päätoimittaja
Riitta Eronen
puhelin (09) 731 5289
riitta.eronen@kotus.fi

Toimitussihteeri
Raija Moilanen
puhelin (09) 731 5214
raija.moilanen@kotus.fi

Toimittaja
Inkariisa Vihonen
puhelin (09) 731 5217
inkariisa.vihonen@kotus.fi

Toimitus
Kielitoimisto
Sörnäisten rantatie 25
00500 Helsinki

Taitto
Heikki Sallinen / Logopolis

Julkaisija
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Kustantaja
Stellatum Oy
www.stellatum.fi

Ilmoitusmarkkinointi
Naniga Oy, Riitta Kuivinen
Bulevardi 6 B, 00120 Helsinki
puhelin (09) 251 2060
matkapuh. 050 330 7717
sähköposti riitta.kuivinen@naniga.fi

Tilaukset ja osoitteenmuutokset
Stellatum Oy/Tilaaajapalvelu
Upseerinkatu 1, torni 1, 5. krs.
02600 Espoo
puhelin (09) 5421 0100
tilaaajapalvelu@stellatum.fi

Tilauhinnat Suomessa
Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.
Kestotilaus 30 € (laskutusväli 12 kuukautta).
Määräaikaistilaus 35 € (kesto 12 kuukautta).
Irttonumero 8,50 €.

E-stotilauksena tilattu lehti tulee tilaajalle tilausjaksolla kerrallaan ilman eri uudistuksia, kunnes tilaaja joko muuttaa sen määrääkseen tai lopettaa tilauksen. Tilauksen hinta on tilausjakson alussa voimassa oleva hinta, joka on painettu lehteen. Tilauksen voi keskeyttää ennen tilausjakson loppua. Peruutus on tehtävä vähintään kaksi viikkoa ennen uuden tilausjakson alkamista. Mikäli peruutus ei saavu määräaikaan mennessä, laskutetaan tilaajan saamat lehdet irttonumerolimitaan sekä peruutuksen aiheuttamat kustannukset. Tilaukseloidot löytyvät lehden jokaisesta numerosta. Osoitteenmuutokset käsitellään kerran kerrallaan tilaajan omassa toiminnassa. Asiakaskäsitteet: kaksikerkuisuus ja -seloste ovat maksuttomia Stellatum Oy:n tilauksissa. Tilaaajan tietoja käytetään asiakassuhteiden ylläpitoon ja hoitoon. Yhteystiedot tulee lähettää kirjallisina ja allekirjoitettuna tai henkilökohtaisesti rekisteröitynä luona. Tilaaaja voi lähettää tietojensa käytön markkinointitarjoituksiin ja markkinatutkimuksiin ilmoittamalla asiasta.

Painopaikka
Forssan Kirjapaino Oy

Aikakauslehtien liiton jäsen
ISSN 0355-2675

2 2006

Riitta Eronen Merkeillä on väliä	3
Elina Heikkilä Merkit ruotsiksi	44
KIELI TYÖSSÄ Intohimona merkit	47

VÄLIMERKIT	4
Virkkeen päättövälimerkit	
Piste	4
Kysymysmerkki	6
Huutomerkki	7
Kolme pistettä	7
Välimerkit toiminimissä	8
Virkkeen sisäiset välimerkit	
Pilkku	9
Puolipiste	11
Kaksoispiste	12
Sulkeet	14
Lainausmerkit, heittomerkki	16
Viivat	
Yhdysmerkki	22
Ajatusviiva	30
Erisnimiin liittyvät viivat	33
Vinoviiva	34
Kenoviiva	35
Alaviiva	35
Pystyviiva	35
Luettelma	35

MUITA MERKKEJÄ	38
Ät-merkki	38
Et-merkki	38
Prosenttimerkki	38
Promillemerkki	39
Pykälämerkki	39
Asteen merkki	39
Plus- ja miinusmerkki	39
Kertomerkki, jakomerkki ja yhtäsuuruusmerkki	40
Asteriski eli tähti	40
Tavaramerkin symbolit	40
Tekijänoikeusmerkki	41
Ristikkomerkki	41

TARKKEET	42
-----------------------	----

LUVUT JA NUMEROT	48
-------------------------------	----

NUMEROILMAUKSIA, -SARJOJA JA -KOODEJA	58
Ajanilmaukset	58
Rahasummien merkintä	60
Puhelin- ja faksinumerot	62
Postinumerot ja -osoitteet	63
Sähköpostiosoitteet	63
Esimerkki käyntikortista	64
Internet-osoitteet	64
Viittaaminen sähköisiin lähteisiin	64
Koodinumeroita	65

SARJAKUVA Annan ja Oton olohuone	41
---	----

Kielikellossa julkaistujen artikkelien osittaiseenkin julkaisemiseen painet-
tuna tai sähköisesti on saatava toimitukselta lupa. Muuten Kielikellon
aineistoa voi käyttää vapaasti normaalin sitaattioikeuden mukaisesti.

Merkeillä on väliä

Kirjoitustaidoksi ei riitä, että hallitsee kirjaimet: tärkeitä ovat myös numerot ja merkit, varsinkin väli-merkit. Niiden avulla tekstiä jäsennetään ja järjestetään, osoitetaan lauseiden ja muiden tekstin osien suhteita, merkityksiä ja painotuksia.

Tässä tavallista tuhdimmassa Kielikellon numerossa esitetään suosituksia merkkien ja numeroiden käytöstä. Toivottavasti ohjeet ja niihin liittyvät lukuisat esimerkit auttavat lukijaa suunnistamaan kielimaailmassa, jossa pitäisi hallita niin täsmälliset hintamerkinnot kuin puolipisteen ilmaisuun tuomat vivahteetkin. Lisäksi olisi osattava vielä tuottaa erilaisilla tekstinkäsittelyyn tarkoitetuilla ohjelmilla ja laitteilla juuri oikea merkki, vaikkapa hattu ässän päälle tai oikean pituinen ajatusviiva, mikä ei aina ole yksinkertaista. Merkkejä myös käytetään eri maissa ja eri kielissä hieman eri tavoin. Kaksikielisessä Suomessa on hyvä tietää suomen ja ruotsin erilaisista käytännöistä, joista niistäkin on katsaus tässä lehdessä.

Merkintäseikat ovat tärkeä osa oikeinkirjoitusta, joka on muotoutunut nykyiselleen pitkän ajan kuluessa. Siihen ovat vaikuttaneet kielen kirjallinen käyttö kaikkineen, äidinkielenopetus, oppikirjat ja tietenkin eri aikoina annetut oikeakielisyys- ja kielenhuolto-ohjeet. Käytäntöjen vahvistamiseksi Suomen Standardisoimisliitto julkaisi vuonna 1978 merkkien ja numeroiden kirjoittamista käsittelevän standardin (SFS 4175). Koska varsinkin uusi tekniikka ja kansainvälistyminen tuovat mukanaan uusia merkintöihin vaikuttavia asioita, ohjeita pitää jatkuvasti päivittää. Merkki- ja numerostandardi uusittiin vuosina 1993 ja 1998, jolloin edellisen keran ilmestyi myös Kielikellon merkki- ja numeroilmauksia käsittelevä teemanumero. Kun standardia jälleen on uudistettu (2006), on Kielitoimistossakin standardin pohjalta käsitelty, täydennetty ja päivitetty merkkeihin ja numeroilmauksiin liittyviä kirjoitusohjeita.

Standardia uudistaneen työryhmän puheenjohtajana on toiminut Mirja Reijonen. Hänen haastatte-

lustaan Kieli työssä -sarjassa näkyy, että tarkkuutta ja yksityiskohtien hallintaa edellyttävään merkkien maailmaan syventymiseen tarvitaan myös kutsu-musta! Kielitoimiston edustajina työryhmässä merkkeihin ovat paneutuneet Sari Maamies ja Salli Kankaanpää, jonka osuus myös tämän "Merkki-Kellon" toimittamisessa on ollut huomattava. Hänen ja Kielikellon toimituksen lisäksi lehteä ovat olleet laatimassa Elina Heikkilä, Riitta Hyvärinen, Elina Hyytiäinen, Taru Kolehmainen, Riitta Korhonen, Jussi Miestamo, Aino Piehl, Minna Pyhälähti ja Sari Vaula.

Pilkkuja koskevassa jaksossa näkyy myös suomen kielen lautakunnan kädenjälki. Kolmivuotiskautensa päätteeksi lautakunta käsitteli pilkku-ohjeita tavoitteenaan esittää ne mahdollisimman yksinkertaisesti ilman poikkeuksia ja poikkeuksen poikkeuksia. Samalla suosituksiin tehtiin joitakin väljennyksiä: Pilkkua voi aina käyttää titteleiden välissä. Passiivilauseiden, samoin kuin ensimmäisessä ja toisessa persoonassa olevien lauseiden, väliin voi myös aina panna pilkun. Pilkkua voi lisäksi käyttää vaihtelevasti tähdentämään tai selventämään kirjoittajan tarkoittamia asioita erilaisten lauseen- ja virkkeenlisäysten yhteydessä.

Lautakunnan pilkkutalkoissa ehti ahertaa myös Pirjo Hiidenmaa, joka nyt siirtyy Kielitoimiston johtajan tehtävistä muihin töihin. Hän välittää lähittäisiksi terveisensä Kielikellon lukijoille Kirsi Kunnaksen runon "Mistä sinä pidät?" ensimmäisen säkeistön myötä:

"Minä pidän
pilkuista
vilkuista
ja tilkuista.
Niitä ei kukaan varasta.
Se niissä on parasta."

(Tiitiäisen pippurimylly, WSOY 1991)

Riitta Eronen

Välimerkit

Virkkeen päättövälimerkit

Välimerkit ovat tekstissä kirjainten ja numeroiden lisäksi käytettäviä apumerkkejä. Niiden avulla jaksotetaan tekstiä ja ilmaistaan virkkeiden ja lauseiden sekä niiden osien suhdetta toisiinsa. Välimerkeistä piste, kysymysmerkki ja huutomerkki sekä tavallisesti myös kolme pistettä ovat virkkeen lopussa käytettäviä **päättövälimerkkejä**. Muilla välimerkeillä, mm. pilkulla, osoitetaan virkkeen sisäistä rakennetta. Ilman välimerkkejä kirjoitettua tekstiä on vaikea hahmottaa.

Sen lisäksi, että välimerkeillä jaksotetaan tekstiä, niiden avulla voi osoittaa monenlaisia sävyjä ja painotuksia, vrt. vaikkapa ilmauksia *Kaikki hyvin. ~ Kaikki hyvin! ~ Kaikki hyvin? ~ Kaikki "hyvin". ~ Kaikki hyvin...*

Pistettä käytetään välimerkkinä virkkeiden rajalla. Se on tärkein tekstiä jaksottava merkki. Piste on käytössä myös erilaisissa merkinnöissä, varsinkin lyhenteissä ja järjestysluvuissa. Pistellä erotetaan lisäksi asiakohtia koodeissa (mm. sähköpostiosoitteissa, ks. s. 63).

Piste päättää toteavan virkkeen, ja se kirjoitetaan kiinni edeltävään sanaan. Tekstin käsittelyssä pisteen jälkeen tulee yksi välilyönti kuten muidenkin välimerkkien perään. Jos pistettä seuraa oikeanpuoleinen sulje tai lainauksen lopettava lainausmerkki, tämä kirjoitetaan pisteen jälkeen ilman välilyöntiä.

Ilmoittautumisaika on jo päättynyt.

Matkustamme junalla Moskovaan. Käymme Leo Tolstoin kotimuseossa.

"Vain yksi, yksi ainoa todellinen tehtävä meillä on: elää rakkaudessa veljemme kanssa, kaikkien kanssa."

Muodoltaan kysyvän virke voi päättyä pisteeseen, jos se on ns. retorinen kysymys eli sisällöltään pikemminkin toteava kuin kysyvä.

Kuka ei haluaisi käyskennellä puutarhassa toukokuussa.

Kysyvän sivulauseen (eli epäsuoran kysymyslauseen) sisältävä virke päättyy pisteeseen, jos päälause ei ole kysyvä. (Vrt. kysymysmerkki, s. 6.)

Opas kysyi, ketkä olivat täällä ensimmäistä kertaa.

MUTTA: Tiedätkö, ketkä ovat täällä ensimmäistä kertaa? (Tässä päälause on kysyvä.)

Myös juoksevaan tekstiin kuuluva allekkainen luettelma päätetään pisteeseen, koska sen ajatellaan johdantolauseensa kanssa muodostavan virkkeen. (Luettelman laatimisesta ks. s. 35 ja kaksoispisteen käytöstä luettelmailmauksessa s. 36.)

Kuvatekstien ja esimerkiksi taulukoiden nimien lopussa käytetään pistettä, kun tekstinä on kokonainen lause; muussa tapauksessa pistettä ei yleensä käytetä. Erityisesti silloin, kun samassa yhteydessä on erimuotoisia kuvatekstejä, voi kaikkien loppuun kuitenkin yhtenäisyyden vuoksi panna pisteen.

Piste

Pisteen muuta käyttöä

Matkustamme kuvassa näkyvällä jokilaivalla, jonka nimi on *Lumottu vaeltaja*.
Kuvassa jokilaiva nimeltä *Lumottu vaeltaja*. (~ Kuvassa jokilaiva nimeltä *Lumottu vaeltaja*)

Kuva 3. Kirjailija Leo Tolstoin muotokuva.

Pistettä käytetään erottamassa henkilö- ym. tietoja esitteissä, selosteissa, matrikkeleissa yms.

Ilja Repin. Leo Tolstoin muotokuva (1887). Tretjakovin galleria.

Pistettä ei käytetä otsikoitten (esim. kirjojen, lukujen, tutkielmien ym. nimien) lopussa, ei liioin näitä sisältävässä sisällysluettelossa. Myöskään taulukoiden yms. sarakkeiden otsikoita ei päätetä pisteeseen. (Tekstin ryhmittelystä, alalukujen merkinnöistä ks. s. 48, numerot.)

Sota ja rauha
Hänen olivat linnut
Epilogi

Pistettä ei liioin merkitä allekirjoituksen, osoitteen eri rivien eikä muiden irrallisten ja omaksi rivikseen kirjoitettavien ilmausten jälkeen. (Käyntikorttitiedot, ks. s. 64.)

Maija Manninen
matkanjohtaja
Sörnäisten rantatie 25
00500 Helsinki

Pisteellä osoitetaan, että lyhenne on muodostettu lyhentämällä sanaa lopusta. Myös henkilönnimien lyhenteet, joissa nimeä edustaa pelkkä alkukirjain, ovat pisteellisiä (huom. myös sananvälit!).

puh. (puhelinnumero)	Heikki S. Mattila
esim. (esimerkki, esimerkiksi)	A. I. Virtanen
	A.-L. Leino

Jos lyhennetään yhdyssana, lyhenteen osien välissä ei ole välilyöntiä pisteen jälkeen.

puh.joht. (puheenjohtaja)
dipl.ins. (diplomi-insinööri)
kantt.-urk. (kanttori-urkuri)

Jos taas lyhennetään sanaliitto, lyhenteen osien väliin tulee pisteen jälkeen välilyönti.

fil. maist. (filosofian maisteri)

Jos pisteellinen lyhenne päättää virkkeen, sen jälkeen ei merkitä toista pistettä. Sen sijaan lyhenteen loppupiste säilyy muiden lauseen- tai virkkeenloppuisten välimerkkien edellä.

Tarjolla oli leipää, piirakoita, pikkukurkkuja yms.

Tarjolla oli leipää, piirakoita, pikkukurkkuja yms., joten nälkä ei päässyt yllättämään.

Huom.!

Jos loppupisteelliseen lyhenteeseen liitetään taivutuspäätte tai johdin, piste jää pois kaksoispisteen edeltä.

v. [= vuonna] 2006 MUTTA v:een [= vuoteen] 2006

Milloin ei pistettä?

Piste lyhenteissä

**Milloin piste
lyhenteeseen?**

joht. MUTTA joht:lle
alv. MUTTA alv:linen

Tällaisia ilmauksia on kuitenkin vaikea hahmottaa, mistä syystä loppupisteellisiä lyhenteitä ei yleensä kannatakaan taivuttaa. Selvintä on kirjoittaa sanat kokonaan.

vuoteen 2006
johtajalle
arvonlisäverollinen

Milloin ei pistettä
lyhenteeseen?

Jos lyhenteessä on mukana sanan viimeinen kirjain, pistettä ei käytetä.

nro klo

Yhdyssanan osana olevasta lyhenteestä piste jätetään pois.

yo-kokelas srk-opisto

Mittayksiköiden lyhenteissä ja tunnuksissa ei käytetä pistettä, vaikka ne olisikin tehty lyhentämällä sana lopusta.

2 mm (millimetriä) 10 l (litraa)

Pistettä ei käytetä myöskään isokirjainlyhenteissä (eikä niiden kirjaimittain luettavissa pienikirjaimisissa rinnakkaismuodoissa), ei myöskään ns. kirjainsanoissa, jotka luetaan aivan kuin ne olisivat tavallisia sanoja.

EU (Euroopan unioni) Eta
TV, tv (televisio) Kela
IT, it (informaatiotekniikka)

Piste numeroilmauksissa

Pistettä käytetään numeroilmauksissa osoittamaan järjestyslukua (5. = viides) sekä lukuisissa ajanilmauksissa, mm. päiväyksissä ja kellonajoissa (ks. s. 58).

Kysymysmerkki

Kysymysmerkki on kysymysmuotoisen virkkeen päättävä välimerkki. Se kirjoitetaan edeltävän sanan jälkeen ilman välilyöntiä.

Kuka on lempikirjailijasi?
Onko muuta järjestettyä ohjelmaa kuin huviretki omenatarhaan ja hintaan sisältyvä kiertoajelu?

Kysymysmerkillä voi osoittaa kysyväksi muunkin kuin kysymysmuotoisen ilmauksen.

Et siis välitä matkustamisesta?
Kisat sittenkin Suomeen?

Jos kysymyslause kuitenkin on sisällöltään lähinnä toteamus (eli retorinen kysymys, johon ei odoteta vastausta), sen voi lopettaa pisteeseenkin. (Ks. myös piste, s. 4.)

Kuka sen nyt niin varmasti tietää.

Kysyvään päälauseeseen voi liittyä kysyvä tai ei-kysyvä sivulause. Kysymysmerkkiä käytetään, jos päälause on kysyvä.

Tiedätkö jo, mitä teet lomalla?
Montako meitä on, jos mukaan lasketaan myös lapset?

Sen sijaan kysymysmerkkiä ei käytetä, jos vain sivulause on kysyvä eli kyseessä on epäsuora kysymyslause.

Seuraamme, kuinka käy.

Saako työssä viihtyä, kyseltiin yhteisessä työyhteisökoulutuksessa.

Jos toteava ja kysyvä lause on erotettu kaksoispisteellä, kysymysmerkkiä käytetään, sillä myös kaksoispisteen jälkeinen lause on päälause.

Avainkysymys on: mikä on oppilaan etu?

Vrt. Avainkysymys on, mikä on oppilaan etu.

Sulkeissa olevalla kysymysmerkillä voi osoittaa, että tekstissä on jokin epäselvä tai epävarma kohta.

Asiaa käsiteltiin jo vuoden 2004 (?) kesätapaamisessa.

Asiaa käsiteltiin jo vuoden 2004 (2005?) kesätapaamisessa.

Kysymysmerkki epävarmaa kohtaa osoittamassa

Huutomerkki on tavallisesti virkkeen päättävä välimerkki, jolla ilmaus osoitetaan huudahdukseksi. Sitä käytetään myös painokkaiden käskyjen, kehotusten, kieltojen ja vetoamusten lopussa. Huutomerkkiä voi lisäksi käyttää erilaisten irrallisten ilmausten lopussa, jos ne ovat huudahduksia tai muuten painokkaita, esimerkiksi varoituksia. – Huutomerkki kirjoitetaan edeltävän sanan jälkeen ilman välilyöntiä.

Sinäkö se olitkin!

Seis!

Hyvä lukija!

Huutomerkkiä voidaan käyttää paitsi virkkeen lopussa, myös keskellä tekstiä sulkeissa. Näin kirjoittaja osoittaa, että toivoo lukijan kiinnittävän erityistä huomiota tiettyyn asiaan. Myös kirjoittajan asenne (esim. hämmästyminen, ihailu tai paheksunta) voi näkyä tällaisesta huutomerkin käytöstä.

Koulun vintiltä (!) löydettiin oppilaiden käyttöön tarkoitettuja soittimia.

Huutomerkin on tarkoitus herättää lukijan huomio. Liian tiheästi käytettynä merkki menettää tehoaan, joten sitä kannattaa käyttää harkiten. Vielä harvemmin (asiatekstissä ei yleensä lainkaan) on tarpeen huutomerkin ja kysymysmerkin yhdistelmä – useimmiten kysymyksen voi osoittaa kysymysliitepartikkelilla, jolloin riittää pelkkä huutomerkki.

Näin halpaa!? (Mieluummin: Näinkö halpaa!)

Huutomerkki

Kolme pistettä on välimerkki, joka osoittaa, että lause jää kesken tai että ilmauksesta muuten puuttuu jotain. Merkkiä käytetään varsinkin kaunokirjallisessa ja tuttavallisessa tyyliä. Myös jonon (esim. peräkkäisten numeroiden jonon) jatkumisen voi osoittaa kolmella pisteellä. Kolmen pisteen jälkeen seuraava virke aloitetaan tavalliseen tapaan isolla kirjaimella, mutta jos kolme pistettä seuraava jakso kuuluu samaan virkkeeseen, käytetään pientä alkukirjainta.

Kolme pistettä voi käyttää myös ilmauksen alussa osoittamassa, että ilmaus ei ala alusta. Tällöin kolme pistettä kirjoitetaan kiinni seuraavaan sanaan. Edelle tulee välilyönti, lainausmerkki, repliikkiviiva tms. samalla tavoin kuin ne tulisivat ilman kolme pistettäkin.

Hän on laaja-alainen kirjailija, mikä näkyy teosluettelostakin: runoja, näytelmiä, esseekokoelmia...

Kappaleiden merkintään käytettiin roomalaisia numeroita I, II, III...

Muistathan tulla ajoissa tai...!

Kolme pistettä

Kolme pistettä on nykyisiin tietotekniikkasovelluksiin sisältyvä erikoismerkki. Ellei sitä ole käytettävissä, merkki tehdään entiseen tapaan kirjoittamalla peräkkäin kolme pistettä.

Kolme pistettä raja-arvon merkinä

Mukana seikkailevat lasten suursuosikit Peppi, Nalle Puh, Muumi... Niiden seurassa aika ei käy pitkäksi.

Laivalla risteilyemäntä järjestää ohjelmaa, naamiaisia, kilpailuja, tanssikursseja... ja ottaa tietenkin vastaan myös matkustajien omia toiveita.

"Työ on tärkeä osa elämää...", aloittaa Toivo.

"...mutta ei sentään koko maailma", jatkaa Rauha.

Kolmen pisteen osoittama ilmauksen kesken jättäminen antaa lukijalle tulkinnanvaraa ja mahdollistaa vihjailevan tai tunnelmoivan sävyn. Monitulkintaisena merkinä kolme pistettä kannattaa kuitenkin käyttää harkiten. Asiatyylissä kolmen pisteen sijasta käytetäänkin yleensä muita ilmaisutapoja, esimerkiksi poiston merkinä kahta ajatusviivaa (ks. s. 32). Ilmauksen kesken jääminen taas osoitetaan asiatekstissä tavallisesti käyttämällä lyhennettä *jne.*, *ym.* tai vastaavaa ilmausta kokonaan kirjoitettuna (*ja niin edelleen; ynnä muuta*).

Kolme pistettä käytetään luonnontieteen ja tekniikan kielessä raja-arvojen välillä. Sen sijaan yleiskielessä rajakohta osoitetaan ajatusviivalla (ks. s. 30).

Lämpötila on $-2...+2$ °C.

Helle jatkuu: lämpötila pohjoisessakin on yhä 25–30 °C.

Välimerkit toiminimissä

Uudentyyppiset toimi- ym. nimet, joihin on liitetty huutomerkki, kolme pistettä tai muita välimerkkejä, kirjoitetaan juoksevassa tekstissä lauseyhteydessä ilman kyseistä merkkiä ja niitä taivutetaan, niin kuin merkkejä ei olisi.

Esimerkiksi:

Avanti!

Avantin esitys alkaa pian.

OHO!

Näitkö jo Ohon kansikuvan?

KIELENHUOLLON PÄIVITYSTÄ SIHTEEREILLE JA ASSISTENTEILLE

Mistä löytää tietoa kirjoitusohjeista? Entä uusista sanoista? Miten merkitä yhteystiedot käyntikorttiin? Millainen kutsu huomataan?

Kielitoimisto järjestää kurssin, jolla keskitytään sihteerin työssä tyypillisiin tekstilajeihin, kuten muistioihin ja sähköpostiviesteihin. Kurssilla on varattu aikaa kysymyksiin ja keskusteluun.

Kurssin hinta on 390 euroa (sisältää alv:n).

Tiedustelut ja ilmoittautumiset sähköpostitse osoitteeseen kurssit@kutus.fi tai puhelimitse numeroon (09) 7315 230 tai 040 5507 939.

SIHTEERIN JA ASSISTENTIN KIELIPÄIVÄ
16.11.2006 klo 9–15.30

Virkkeen sisäiset välimerkit

Pilkkua käytetään tekstissä selventämään virkkeiden ja lauseiden osien suhteita. Suomen pilkkutukselle on ominaista, että pilkulla erotetaan virkkeen lauseet toisistaan. Lisäksi pilkkua käytetään lauseenjäsenten ja -osien sekä määritteiden välissä ja luetteiloissa. Pilkulla erotetaan muusta virkkeestä myös selityksiä, täsmennyksiä ja lisäyksiä; tällaisella pilkkutuksella voidaan mm. osoittaa ilmauksen jokin kohta painokkaaksi. Lisäksi pilkkua käytetään numeroilmauksissa ja lähdeluetteiloissa sekä luettelmissa.

Päälauseet

Itsenäiset päälauseet erotetaan toisistaan pilkulla. Itsenäisyys tarkoittaa sitä, että lauseet ovat keskenään rinnasteisia, eivät alisteisia. Itsenäisillä lauseilla ei liioin ole yhteisiä jäseniä (esimerkiksi yhteistä subjektia). Pilkun sijasta voitaisiin yhtä hyvin merkitä lauseiden väliin piste, eikä niihin tarvitsisi lisätä mitään.

Pelkkä pilkku voi osoittaa lauseiden rajaa:

He matkustivat kesäkuussa Yhdysvalloissa, heinäkuussa he olivat viikon Kanadan puolella.

Hakemukset osoitetaan johtajalle, asia käsitellään seuraavassa kokouksessa.

Lauseiden rajalla on kuitenkin yleensä rinnastuskonjunktio (esim. *ja, sekä, sekä että, -kä, eli, tai, joko – tai, vai, mutta, vaan*). Lauseita voi yhdistää myös jokin muu kytkevä ilmaus kuin konjunktio (esim. liitepartikkeli tai sana *näet, saati* tms.).

Tunsin oloni surkeaksi, ja lääkäri kehotti lepäämään.

Harjoituksiin jäi liian vähän aikaa, mutta näytelmä onnistui hyvin.

Lähdemme kello viisi, ettekä saa myöhästyä minuuttiakaan.

Hakemukset osoitetaan johtajalle, ja ne käsitellään seuraavassa kokouksessa.

He menivät Amerikkaan, ennättivätpä he vielä paluumatkalla Havaijillekin.

Asia on kiireinen, ministeriössä näet valmistellaan uudistusta jo ensi syksyksi.

Pilkuttamatta voidaan jättää itsenäiset päälauseet, jos niiden predikaatit ovat 1. tai 2. persoonassa eikä niissä ole erillistä subjektia; samoin passiivimuotoisen predikaatin sisältävät päälauseet (kun ajateltu tekijä on lauseissa sama).

Tunsin oloni surkeaksi ja lähdin kotiin.

Hakemukset osoitetaan johtajalle ja ne lähetetään hallintoyksikköön.

Sivulauseet

Sivulauseet erotetaan pilkulla hallitsevasta lauseesta eli päälauseesta. Sivulause voi olla myös keskellä virkettä, jolloin pilkku tulee sen molemmin puolin.

Sivulauseita ovat alisteiset konjunktioilauseet, relatiivilauseet ja epäsuorat (alisteiset) kysymyslauseet.

- Alisteisen konjunktioilauseen alussa on alistuskonjunktio, esim. *että, jotta, koska, kun, kuin, kunnes, jos, vaikka, jollei, ellei, kunhan, joskin, ennen kuin*. Myös konjunktio *sillä* lasketaan tähän ryhmään pilkkutuksen kannalta.
- Relatiivilauseen alussa on relatiivipronomini *joka* tai *mikä* tai jokin niiden taivutusmuoto (esim. *jonka*) tai niitä vastaava adverbti (esim. *jolloin, joten, miten*).
- Epäsuoran kysymyslauseen alussa on kysymyssana (esim. *kuka, miten, miksi; onko, eikö*).

Pilkku

Pilkku lauseiden välissä

Toivon, *että* et unohda.
Kun työsuojelu on osa työntekoa, on helppo luoda turvallisia käytäntöjä.
Kyseessä on ilmiö, *joka* näyttää viime aikoina yleistyneen.
Ilmiö, *joka* näyttää yleistyneen, kiinnostaa tutkijoita.
En tiedä, *miksi* tuntuu niin haikkealta.

Virkkeessä voi olla useampiakin alisteisia sivulauseita. Ne erotetaan toisistaan pilkulla.

Ruoan valmistus viivästy, *koska* sain sormeeni haavan, *johon* piti löytää laastari.
Vaikka ei ollut varmaa, *miten* lopulta kävisi, uudistus tiesi edistystä hankkeelle.

Kahden rinnastuskonjunktilla kytketyn sivulauseen väliin ei tule pilkkua.

Kevät alkaa silloin, *kun* ensimmäinen kiuru lurittelee taivaalla ja leskenlehtiä löytyy rinteestä.

Moniosaisia konjunktiorakenteita ovat mm. *sen lisäksi että, samalla kun, siten että, ennen kuin, samaan aikaan kun.*

Teen vielä yhteenvedon, ennen kuin asia pääsee unohtumaan.

Teen yhteenvedon vielä ennen, kuin asia pääsee unohtumaan.

Teen vielä yhteenvedon ennen kuin asia pääsee unohtumaan.

Sulje ikkuna, niin ettei se kolise [= jotta se ei kolise].
Sulje ikkuna niin, ettei se kolise [= siten, että se ei kolise].

Pilkun paikka

Jos konjunktiorakenne on moniosainen, pilkulla voidaan osoittaa lauseiden raja. Yleensä pilkku tulee ennen koko rakennetta, mutta pilkun paikka voi myös vaihdella painotuksen mukaan. Pilkku jää joskus kokonaan poisikin.

Suora lainaus ja johtolause

Johtolause erotetaan pilkulla sitä edeltävästä (ja myös sen jälkeen jatkuvasta) lainauksesta.

"En pääse kokoukseen", johtaja sanoi.

Sirpaleet tietävät onnea, uskoo vanha kansa.

"Tästä ei tule mitään", hän manaili, "mutta kai tämä on sitten tehtävä."

Pilkkua ei tarvita, jos suora esitys loppuu huuto- tai kysymysmerkkiin.

"Kuka tämän on keksinyt?" hän manaili.

"Seis!" hän huusi.

Lyhyistä virkkeistä voi jättää pilkun pois konjunktin edeltä.

Toivon, että tulet. ~ Toivon että tulet.

Lauseenvastikkeita ei eroteta pilkulla.

Saatuani sormeeni haavan ruoan valmistus viivästy.

Pilkku rinnasteisten lauseenosien välissä ja luetteloissa

Pilkkua käytetään erottamassa rinnasteisia lauseenjäseniä tai rinnasteisia sivulauseita. Pilkku käytetään myös erilaisissa luetteloissa. (Luetelman pilkutuksesta ks. s. 36).

He lukivat Kiveä, Saarikoskea, Kilpeä, Hassista ja muita suomalaisia kirjailijoita.

Hän halusi laulaa, tanssia ja huutaa ilosta.

Hän sanoi, ettei ollut seurannut asiaa, että oli kiireinen ja että oli muutenkin kylästynyt vaaleihin.

Retkivarustus: makuupussi, peseytymisvälineet, kumisaappaat, sadetakki.

Pilkulla osoitetaan määritteiden keskinäisiä suhteita. Pilkun avulla voidaan tähdentää jotain kohtaa ja jopa muuttaa ilmauksen merkitystä.

Ostin uuden punaisen takin. / Ostin uuden, punaisen takin [pilkku korostaa takin ominaisuuksista väriä].

Pilkku määritteiden välissä

Tämä on teoksen toinen korjattu painos [= korjatuista painoksista toinen, siis samanlainen kuin edellinen painos]. / Tämä on teoksen toinen, korjattu painos [= kirjan toinen painos, joka eroaa edellisestä painoksesta].

Samaa sanaa (pääsanaa) täydentävät nimikemääritteet (tittelit) voidaan aina erottaa pilkulla, mikä usein helpottaa ilmauksen hahmottamista.

Puheen piti *tutkimuskeskuksen johtaja, professori Pirkko Nuolijärvi*.
Hän kirjoitti *koulun johtajalle, maisteri Mikkoselle*.

Täsmennykset, lisäykset ym.

Pilkulla voidaan erottaa täydennyksiä, täsmennyksiä ja lisäyksiä muusta tekstistä ja näin muun muassa osoittaa jokin kohta erityisen painokkaaksi. Läheskään aina pilkutus ei ole välttämätöntä. Jos haluaa korostaa jotain asiaa pilkun avulla, on muistettava, että irrallinen lisä pilkutetaan molemmin puolin. Tällaisen lisäyksen osoittamiseksi voidaan pilkkujen sijasta yleensä käyttää myös sulkeita tai ajatusviivoja.

Toisin kuin Canth, Kiljander ei käsitellyt näytelmissään yhteiskunnallisia aiheita. ~
Toisin kuin Canth Kiljander ei käsitellyt näytelmissään yhteiskunnallisia aiheita.
Lennart Meri oli, paitsi kunnioitettu valtiomies, myös tuottelias kirjailija. ~
Lennart Meri oli paitsi kunnioitettu valtiomies myös tuottelias kirjailija.

Täsmennykset ilmaukset ovat usein kiteytyneet määrämuotoisiksi rakenteiksi (esim. *mitä – sitä, toisaalta – toisaalta*).

Mitä uudemmassa ajasta oli kysymys, sitä tiukempaa rajaaminen oli.

Pilkulla on erilaisia tehtäviä eri tekstilajeissa. Pilkun käyttöä koskevat ohjeet eivät ole ehdottomia sääntöjä vaan suosituksia, jotka jättävät kirjoittajalle harkinnanvaraa.

Pilkku tittleiden välissä

Kirjeen alkutervehdyksissä yms. voidaan käyttää pilkkua, mutta se ei ole välttämätöntä:

Hei, Maija ~ Hei Maija

Nimiluetteloissa ja lähdetiedoissa, joissa esitetään ensin sukunimi, suku- ja etunimen väliin tulee pilkku:

Lahtinen, Maija
Virtanen, Matti
Puhelinluetteloissa pilkkua ei kuitenkaan ole tapana käyttää.

Puolipiste ei päättää virkettä, vaan sitä käytetään erottamaan kahta virkkeen veroista ilmausta (yleensä lausetta), jotka kuuluvat läheisesti yhteen. Puolipisteen voi korvata pisteelläkin – tai pilkulla: vanhan ohjeen mukaan puolipistettä käytetään, kun piste on liikaa ja pilkku liian vähän.

Edestakaisiin junamatkoihin menee noin kahdeksan päivää; perillä vietämme kymmenen päivää.

Tulos oli tänä vuonna hyvä; liian suureen itsevarmuuteen ei silti ole syytä.

Rakastunut heijastelee ihanteitaan toiseen; ennen rakastumista hän havaitsee niitä toisessa.

(Markku Envall)

Puolipistettä käytetään myös ryhmittelemään luettelon kohtia niin, että puolipisteellä erotetut osat muodostavat keskenään yhteen kuuluvan jakson. Puolipiste on havainnollinen myös ryhmiteltäessä hakusanojen eri merkitysryhmiä sana- ja tietosanakirjoissa. Tavallisessa juoksevassa tekstissä ryhmittelyyn käytetään kuitenkin yleensä pilkkua. Puolipiste on tarpeen vain silloin, kun se todella selventää lueteltavien asiakokonaisuuksien rajoja. (Ks. myös luettelo, s. 35.)

Ohjelmaa oli runsaasti: kiertoajelu kaupungin keskustassa; retkiä taide- ja kotimuseoihin; piknik omenatarhassa.

Läsnä: Makkonen, Matti; Laakso, Maija-Liisa; Lahtinen-Virtanen, Anna; Virtanen, Kalevi

Puolipiste

baletti näyttämöllä musiikin säestyksellä esitettävä taidetanssi; sitä varten sävelletty musiikki; sitä esittävä tanssijaryhmä

Puolipiste on melko harvinainen välimerkki, jota käyttämällä tekstistä kuitenkin saa vaihtelevaa ja sävykästä. Sen tiheä käyttö voi silti olla häiritsevää, kuten muutkin mannerit.

Puolipisteen ja kaksoispisteen käyttötavat menevät helposti sekaisin. Erityisesti kannattaa muistaa, että luettelon, selityksen, täsmennyksen tms. edellä ei käytetä puolipistettä vaan kaksoispistettä!

Hän hallitsi kirjallisuuden eri lajit: romaanin, novellin, esseen...

(EI: "Hän hallitsi kirjallisuuden eri lajit; romaanin, novellin, esseen...")

Kaksoispiste

Kaksoispiste osoittaa, että sen jäljessä tuleva tekstin osa täydentää tai perustelee edellä olevaa. Kaksoispistettä käytetään suoran lainauksen ja sitä edeltävän johdantolauseen välissä. (Lainauksesta ks. tarkemmin s. 16.)

Tolstoin romaani *Anna Karenina* alkaa: "Kaikki onnelliset perheet ovat toistensa kaltaisia, jokainen onneton perhe on onneton omalla tavallaan."

Kaksoispistettä käytetään täsmennettävän ja täsmentävän ilmauksen välissä. Usein täsmennys on luettelo.

Heitä yhdisti yksi asia: rakkaus kirjallisuuteen.

Kirjoista tunnetaan erityisesti kolme: Sota ja rauha, *Anna Karenina* ja *Ylösousemus*.

Luettelo voidaan kirjoittaa myös allekkain ns. luetelmaksi (luetelmasta ks. myös s. 35).

Kirjoita vähintään kahdesta seuraavista teoksista:

- 1) Sota ja rauha
- 2) *Anna Karenina*
- 3) *Ylösousemus*

Kaksoispistettä ei käytetä kaikkien luetteloiden edellä. Kaksoispistettä käytetään vain silloin, jos johdantolause sisältää täsmennettävän ilmauksen (kuten edellä olevissa esimerkeissä). Jos taas johdantolauseessa ei ole täsmennettävää ilmausta, kaksoispistettä ei käytetä. Tällöin johdantolause jäisi vajaaksi ilman luetteloa.

Tolstoin tunnetuimpia teoksia ovat *Sota ja rauha*, *Anna Karenina* ja *Ylösousemus*.
EI: "Tolstoin tunnetuimpia teoksia ovat: Sota ja rauha, *Anna Karenina*, *Ylösousemus*."

Eri teokset – romaanit, näytelmät, esseet – täydentävät toisiaan.

On huomattava, että kaksoispistettä käytetään vain silloin, kun virke loppuu täsmentävään ilmaukseen, esimerkiksi luetteloon, kuten edellisissä esimerkeissä. Ei siis esimerkiksi näin: "Eri teokset: romaanit, näytelmät, esseet, täydentävät toisiaan."

Kaksoispiste voi erottaa myös saman virkkeen kokonaisia lauseita. Tällöin jälkimmäinen lause perustelee tai selittää edellistä tai sisältää seurauksen tai johtopäätöksen.

Lähtijöitä yhdisti yksi asia: he kaikki halusivat nähdä kuuluisan kirjailijan kodin.

Jos kaksoispisteen jälkeen seuraa vain yksi lause tai virke, se aloitetaan pienellä alkukirjaimella, kuten edellisessä esimerkissä. Jos taas jäljessä on kaksi tai useampia virkeitä, jotka kuuluvat kaksoispisteen osoittamaan kokonaisuuteen, ne kaikki aloitetaan isolla kirjaimella.

Ennen matkaa on muistettava monta asiaa: Viisumianomus pitää toimittaa matkatoimistoon hyvissä ajoin. Passissa on oltava ainakin kaksi tyhjää sivua. Myös vakuutusasiakirjasta vaaditaan kopio.

Kaksoispistettä käytetään taivutettaessa lyhenteitä (mm. mittayksiköitä) ja tunnuksia sekä numeroita (numeroiden taivutuksesta ks. s. 51). Lyhenteitä taivutettaessa kaksoispisteen jälkeen merkitään sijapäite (esim. genetiivin päätte *n*) ja tarvittaessa monikon tunnus *i*. Jos taivutusmuodossa on pitkä vokaali, se merkitään kokonaan näkyviin.

%:n (prosentin)	*:seen (asteeseen)
EU:ssa (Euroopan unionissa)	#:iin (prosenttiin)
km:einä (kilometreinä)	

Jos lyhenteen perusmuodossa on loppupiste, se jää pois päätettä erottavan kaksoispisteen edeltä.

Asiaa käsiteltiin jo v. 2006, ja siitä on maininta v:n 2007 toimintasuunnitelmassa.

Isokirjainlyhenteet voi lukea kirjaimittain tai lyhentämättöminä sanoina, ja siksi lyhenteeseen voi valita jommankumman lukutavan mukaisen päätteen.

EU:hun (ee-uuhun)	EU:iin (Euroopan unioniin)
-------------------	----------------------------

Lyhenteeseen tai tunnukseen ei tarvitse merkitä taivutuspäätettä, jos taivutus ilmenee seuraavasta (joskus myös edellisestä), samoin taipuvasta sanasta.

Muistio luovutettiin vt. kansliapäällikölle (lue: virkaa tekevälle).
Opas kertoo hotelleista, ravintoloista yms. (lue: ynnä muista sellaisista).

Lyhenteeseen tai tunnukseen merkitään taivutuspäätte, kun lauseyhteys vaatii taivuttamista.

Osuus kasvoi 37 %:sta 42 %:iin.
Tilausten määrä rajoitettiin 15 kpl:seen.
Vauhti nousi 140 km:iin/t.
10 kg:n painoinen

Jos lyhenne tai tunnus näyttää päätteellisenä vaikeatulkintaiselta, sana kannattaa kirjoittaa kokonaan tai muuttaa lauserakennetta sellaiseksi, ettei lyhennettä tarvitse taivuttaa.

Tuntinopeus kasvoi 140 km:iin.
Tuntinopeus kasvoi 140 kilometriin.
Nopeus kasvoi, kunnes se oli 140 km/t.

Kaksoispistettä ei käytetä taivutettaessa kirjainsanoja eikä lyhenteitä, joiden perusmuodossa on mukana lyhennetyin sanan loppuvokaali.

Etaan (luetaan "etaan")	nrossa (luetaan "numerossa")
-------------------------	------------------------------

Johdinaines liitetään lyhenteeseen samalla tavoin kuin taivutuspäätte, esimerkiksi adjektiivijohdin *-lainen*.

SAK:lainen (äs-aa-koolainen)
alv:llinen (arvonlisäverollinen)

Kaksoispiste lyhenteiden ja tunnusten taivutuksessa

Milloin päätte merkitään?

Johdinaineksen liittäminen lyhenteeseen tai tunnukseen

Kaksoispiste eräissä merkinnöissä

Sen sijaan yhdyssanan osa liitetään lyhenteeseen yhdysmerkin avulla (yhdyssmerkistä ks. s. 22).

EU-myönteinen

Kaksoispistettä käytetään osoittamassa sarjan tms. osanumeroa. Tällöin se kirjoitetaan kiinni ympäröiviin numeroihin.

Matt. 3:15 (Raamatussa Matteuksen evankeliumin 3. luvun 15. jae)

KM 2005:18 (komiteanmietintö)

RL 40:5 (rikoslain 40. luvun 5. pykälä)

Kaksoispisteellä voidaan erottaa tekijä ja teos toisistaan esimerkiksi lähdeluetteloissa.

Tolstoi, Leo: Anna Karenina.

Kaksoispiste numeroilmauksissa

Kaksoispistettä käytetään numeroilmauksissa paitsi taivutuksen osoittamiseen myös mm. jakomerkkinä sekä osoittamassa lukujen välistä suhdetta. Ks. s. 51.

Sulkeet

Erilaisista sulkeista käytetään tavallisimmin kaarisulkeita (). Muita sulkeita ovat hakusulkeet [], aaltosulkeet { } ja kulmasulkeet < > (joiden korvaajana käytetään usein pienempi kuin- ja suurempi kuin -merkkejä < >). Sulkeita nimitetään myös suluiksi tai sulkumerkeiksi.

Kaarisulkeet

- Kaarisulkeita käytetään osoittamassa lisähuomautusta, vaihtoehtoa, täsmennystä tms. Ne kirjoitetaan kiinni tekstiin, jota ne ympäröivät, mutta irti edellä ja jäljessä tulevasta tekstistä.

Jos sulkeissa oleva jakso on virkkeen osa, virkkeen päättävä piste tulee sulkeen jälkeen. Jos taas sulkeissa on kokonainen virke, se alkaa isolla kirjaimella ja sen päättävä piste tulee sulkeiden sisään.

Yhtiön koko vuoden 2005 liikevoitto kasvoi 7,4 miljoonaan euroon (6,5 miljoonaa vuonna 2004).

Yhtiön koko vuoden 2005 liikevoitto kasvoi 7,4 miljoonaan euroon. (Vuonna 2004 voitto oli 6,5 miljoonaa.)

- Kaarisulkeilla osoitetaan vaihtoehtoja. Sulkeisiin voidaan kirjoittaa kokonainen sana tai vain sanan osa.

tekninen (teknillinen) ominaisuus
tekni(lli)nen ominaisuus

- Asiakirjan kokonaissivumäärä ilmaistaan kaarisulkeissa; ensin mainitaan sivun numero, sitten välilyönnin jälkeen sulkeissa kokonaissivumäärä.

4 (77)

- Oikeaa kaarisuljetta käytetään luetteloissa erottelemaan luettelon jäseniä. Kokonaissuus muodostuu kaarisulkeista ja numerosta tai kirjaimesta.

Kaksoispistettä käytetään 1) välimerkkinä, 2) päätteen edellä ja 3) osoittamassa suhdetta. (Ennen luettelon viimeistä kohtaa voi *ja*-sanalla olla myös pilkku.)

Viitenumeron ja alaindeksin jäljessä kaarisuljetta ei yleensä käytetä.

Hän lienee myös ensimmäisenä käyttänyt sanaa *yleiskieli*.¹

¹ Sana *yleiskieli* löytyy kyllä jo – –.

- Kaarisulkeita käytetään lähdeviitteiden merkitsemiseen. Viite voi olla keskellä virkettä, mikäli se kohdistuu vain johonkin virkkeen osaan.

Myös fennisti Hankala (1994) pohjaa työnsä toimitustyön oppikirjoihin.

Jos viittaus koskee yhtä kokonaista virkettä, lähdeviite liitetään tämän virkkeen loppuun ennen pistettä.

Tuon ajan teksteille oli ominaista korostaa vapaalla olemista ja työstä irtautumista (Salmi 2000, 214–215).

Jos viite koskee useampaa kuin yhtä virkettä, lähdeviite merkitään omaksi kokonaisuudekseen. Viitteen perään tulee tällöin piste ennen jälkimmäistä suljetta. Yhdenkin virkkeen jälkeen viite tulee omaksi kokonaisuudekseen, jos virke on lainaus, joka loppuu huutomerkkiin, kysymysmerkkiin tai kolmeen pisteeseen.

Toisen maailmasodan jälkeen sanomalehdet joutuivat kilpailemaan lukijoista runstuneen aikakauslehdistön (mm. *Viikkosanomien*) kanssa. Uudessa tilanteessa kuvat olivat tärkeä kilpailukeino. (Mervola 1995: 266.)

"Iloitkaa aina Herrassa!" (Fil. 4:1.)

Lähdeviitteiden ja lähdeluettelon laadintatavat vaihtelevat eri aloilla. Monissa julkaisuissa annetaan kirjottajille erilliset ohjeet, joita on syytä noudattaa yhtenäisyyden vuoksi. Edellä olevissa lähdeviite-esimerkeissä teos ja sivut, joihin viitataan, on erotettu pilkulla tai kaksoispisteellä. Usein käytetään myös pilkkua ja lyhennettä s. (= sivulla, sivuilla): Mervola, s. 266–268. Lähdeluettelot voi laatia esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

Heikkilä, Elina 2006: Kuvan ja tekstin välissä. Kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä. SKS, Helsinki.

Heikkilä, Elina, Kuvan ja tekstin välissä. Kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä. SKS, Helsinki 2006.

Hakasulkeita käytetään kaarisulkeiden asemesta erikoistapauksissa. Ne kirjoitetaan kiinni tekstiin, jota ne ympäröivät, mutta irti edellä ja jäljessä tulevasta tekstistä.

- Kaarisulkeiden sisällä oleva toinen sulkeissa oleva ilmaus merkitään selvyden vuoksi hakasulkeisiin.

EU teki päätöksen maaliskuussa (mukana oli myös OPEC [öljyntuottajamaiden järjestö]).

- Hakasulkeilla lainauksen sisällä osoitetaan lisäystä tai kommenttia, jonka kirjoittaja tekee alkuperäiseen tekstiin:

"Juuri sinä vuonna [1998] taisimme viettää talomme 50-vuotisjuhlaa."

- Sanan ääntöasu kirjoitetaan hakasulkeisiin.

Magyar [madjar]

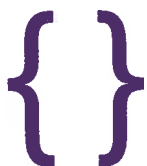
airedalenterrieri [airedalenterrieri tai eðdelinterrieri]

Lähdeviitteet

Hakasulkeet

Aaltosulkeet

Kulmasulkeet

Pienempi kuin- ja suurempi kuin -merkit (kulmasulkeet)

Aaltosulkeita käytetään lähinnä matematiikassa, kemian kaavoissa ja tietotekniikassa. Niitä käytetään myös, kun halutaan osoittaa esimerkiksi luettelossa asioiden kuuluvan läheisesti yhteen. Aaltosulkeet kirjoitetaan kiinni tekstiin, jota ne ympäröivät, mutta irti edellä ja jäljessä tulevasta tekstistä.

{ kaarisulkeet
} hakasulkeet
} aaltosulkeet

Kulmasulkeita käytetään matemaattisissa erikoismerkinnöissä. Merkin molemmin puolin on välilyönti. Oikeat kulmasulkeet ovat näissäkin harvinaisia; yleensä käytetään korvikemerkintöjä. Arkikielessä kulmasulkeiksi kutsutaankin usein *pienempi kuin* -merkkiä < ja *suurempi kuin* -merkkiä >.

muuttujan y odotusarvo on $\langle x \rangle$

Pienemmyys- ja suuremmuusmerkkejä käytetään mm. matemaattisissa merkinnöissä. Merkin molemmin puolin on välilyönti.

$a > b$ [a on suurempi kuin b]
 $x < 50$ [x on pienempi kuin 50]

Pienemmyys- ja suuremmuusmerkkejä voidaan käyttää myös esimerkiksi kielitieteellisissä teksteissä osoittamassa sanan lainautumista, johtosuhdetta, merkityksen kehitystä tms. Sillä voidaan osoittaa myös suositeltavampaa ilmaisutapaa.

taifuuni < kiinan *tai-fei*
kesäinen < *kesä*

"kävelyn ja pyöräilyn suoritteet ovat laskeneet" > kävely ja pyöräily ovat vähentyneet

Näitä merkkejä käytetään varsinkin tietotekniikassa koodikielissä sulkeiden tapaan rajoittimina (katso myös sivua XX), jotka osoittavat jonkin ilmauksen alun ja lopun. Tällöin ei käytetä välilyönnejä.

```
<h1 align= center>Sulkeet</h1>  
Elli Eläväinen <elli.elavainen@yritys.fi>
```

Lainausmerkit

Kokolainausmerkki

Kun puhutaan *lainausmerkistä*, tarkoitetaan *kokolainausmerkkiä*. Suomenkielisessä tekstissä käytettävät kokolainausmerkit ovat samanmuotoiset lainatun jakson alussa ja lopussa (" _ "). Kirjoissa ja lehdissä käytetään toisinaan myös kulmalainausmerkkiä (»). Myös tämä merkki on samanlainen lainauksen alussa ja lopussa. Jos ei saa tuotettua kaarevia lainausmerkkejä (nk. ysiysi-merkkejä), voi käyttää suoraa lainausmerkkiä ("").

Eri maissa käytetään erinäköisiä lainausmerkkejä, joten tekstinkäsittelyohjelmien merkistövalikoimissa on useita erilaisia kokolainausmerkkejä. Suomessa pitäisi käyttää meillä vakiintunutta lainausmerkkiä (""), mutta valitettavasti monissa tekstinkäsittelyohjelmissä on alkuasetuksena vääränlainen koko- ja puolilainausmerkki (useimmissä ohjelmissä sen voi kyllä vaihtaa oikeaksi).

Lainatun jakson alussa ei siis käytetä käännettyä kokolainausmerkkiä (""), ylösalaista kokolainausmerkkiä ("") eikä rivinalaista kokolainausmerkkiä („). Lainausmerkki kirjoitetaan ilman välilyöntiä yhteen viereisen, lainauksen kuuluvan sanan kanssa.

"Tule mukaan!" hän pyysi.
»Tule mukaan!» hän pyysi.

EI: "Tule mukaan!" hän pyysi.
EI: „Tule mukaan!“ hän pyysi.

Tavallisimmin lainausmerkeillä osoitetaan, että teksti on suoraa sanasanaista siteerausta puheesta, ajatuksista tai kirjoituksesta. Tällaista lainattua jaksoa edeltää usein kaksoispisteeseen päättyvä johtolause, joka kertoo, kuka puhuu tai kirjoittaa. Johtolause voi myös seurata lainausta tai olla sen keskellä.

Jos lainattu teksti päättyy välimerkkiin, loppulainausmerkki tulee sen jälkeen. Tämä lainausmerkki kirjoitetaan kiinni välimerkkiin. Eri johtolauseetapausten välimerkit ja alkukirjainten käyttö näkyvät tarkemmin seuraavista esimerkeistä:

Aleksis Kivi kirjoittaa näin: "Ampui mies ja kiirahtipa mesikämmen nurmelle nurin."

"Ampui mies ja kiirahtipa mesikämmen nurmelle nurin", kirjoittaa Aleksis Kivi.

"Ampui mies", kirjoittaa Aleksis Kivi, "ja kiirahtipa mesikämmen nurmelle nurin."

"Näin naapuriparvekkeella liekkejä. Samalla jo palomiehet ryskyttivät oveani", kertoi tulipalosta selvinnyt asukas.

"Näin naapuriparvekkeella liekkejä", kertoi tulipalosta selvinnyt asukas. "Samalla jo palomiehet ryskyttivät oveani."

Jos lainattavaan jaksoon kuuluu huuto- tai kysymysmerkki, ei lainausmerkin jälkeen tule enää pilkkua.

"Oletko varma?" hän kysyi.

"En tahdo kuulla enempää!" kivahti äiti.

Kun sitaatti tai repliikki on useamman kuin yhden kappaleen pituinen, käytetään lainausmerkkejä normaaliin tapaan sitaatin alussa ja lopussa. Hyvin pitkässä lainauksessa selvyuden vaatiessa voidaan lainausmerkkejä käyttää kunkin kappaleen alussa ja lopussa.

Lainausmerkkien sijasta käytetään usein ajatusviivaa ns. repliikkiviivana eli vuorosana-viivana varsinkin aikakauslehtien haastatteluissa ja dialogia sisältävässä kaunokirjallisuudessa. Käyttöä havainnollistaa seuraava esimerkki, jossa sama Seitsemän veljeksien puhejakso on esitetty ensin lainausmerkkejä, sitten repliikkiviivoja käyttämällä:

"Terve miestä, sinä Rajamäen Mikko!" sanoi Juhani. "Kuinka jaksat ja mitä uutta maailmalta?" "Sekalaista sekalaista, sekä hyvää että pahaa, mutta ainapa, koira vieköön, hyvä kuitenkin täällä päällimmäisenä keikkuu, ja tämän pojan retkutis käy laatuun", vastasi Mikko.

– Terve miestä, sinä Rajamäen Mikko! sanoi Juhani. – Kuinka jaksat ja mitä uutta maailmalta?

– Sekalaista sekalaista, sekä hyvää että pahaa, mutta ainapa, koira vieköön, hyvä kuitenkin täällä päällimmäisenä keikkuu, ja tämän pojan retkutis käy laatuun, vastasi Mikko.

Repliikkiviivaa käytettäessä puheenvuoron vaihtuminen osoitetaan siis aloittamalla sitaatti uudelta riviltä. Samoin muu kerronta alkaa repliikin jälkeen uudelta riviltä. Sen sijaan saman puhujan repliikit voidaan pitää tilan salliessa samalla rivillä.

Lainausmerkin käyttö suorissa lainauksissa

Suomen kielen lainausmerkin voi tuottaa Windows-ohjelmissa myös painamalla Alt-merkkiä ja näppäilemällä samalla oikeanpuoleisesta numeronäppäimistöä 0148.

Lainausmerkkien sijasta voidaan käyttää repliikkiviivaa

Välimerkkien käyttö lainatuissa jaksoissa

Johtolause saattaa olla myös virkkeen keskellä. Tällöin sitaatti jatkuu johtolauseen ja uuden repliikkiviivan jälkeen pienellä alkukirjaimella.

– Sekalaista sekalaista, sekä hyvää että paha, Mikko vastasi, – mutta ainapa, koira vieköön, hyvä kuitenkin täällä päällimmäisenä keikkuu, ja tämän pojan retkutus käy laatuun.

Juhani kysyi:

– Mitä kuuluu?

Repliikkiviiva ei sovellu kaikenlaiseen tekstiin; esimerkiksi käsin kirjoitettaessa kannattaa selkeyden takia suosia lainausmerkkejä. Iso ero repliikkiviivan ja lainausmerkkien käytössä on, että lainausmerkkien kanssa ei puhujan vaihtumista tarvitse osoittaa rivinvaihdolla. Aina tosin tämäkään ei tekstiä selkeytä, vaan vaaditaan johtolauseetta:

"Mihin sattui?"

Ekaluokkalainen kertoi, että ei mihinkään. "Pelästyin vaan niin kamalasti." [Ei ole selvää, kumpi tässä puhuu.]

SELVEMMIN: Ekaluokkalainen kertoi, että ei mihinkään: "Pelästyin vaan niin kamalasti."

Lainaukseen sisältyvä piste, kysymysmerkki ja huutomerkki eli virkkeen päättävät välimerkit tulevat lainausmerkkien sisään. Lainausmerkkien jälkeen ei yleensä tarvita enää pistettä.

Hän kysyi: "Tarvitaanko täällä apua?"

Joku mutisi käytävällä: "En jaksa enää."

Hän voi itsekseen todeta tietävänsä vastauksen Shakespearen kysymykseen: "Mitä merkitsee miksi?"

Virkkeen voi kuitenkin lopettaa pisteeseen, mikäli lainauksella ei ole selvää johtolauseetta tai lainauksen kysymysmerkki kuuluu selvästi itse lainaukseen.

Kirjoita essee aiheesta "Mihin uskonto vaikuttaa?"

Kirjoita essee aiheesta "Mihin uskonto vaikuttaa?".

Lue aiheesta lisää artikkelista "Miten ajatusviiva äännetään?".

Jos kysymys- tai huutomerkki kuitenkin kuuluu virkkeen aloittavaan johtolauseeseen, se tulee lainausmerkkien ulkopuolelle.

Kuka kirjoitti: "Maailma on sana"?

Ongelmallisempi on tapaus, jossa sekä johtolause että sitaatti ovat muodoltaan kysymyksiä. Yksi kysymysmerkki riittää: jos virkkeessä on kaksoispisteellä erotettu johtolause, kysymysmerkki jää lainausmerkkien sisään.

Kuka kysykään: "Onko maallamme malttia vaurastua?"

Jos kaksoispisteellä erotettua johtolauseetta ei ole, kysymysmerkki sijoitetaan lainausmerkin jälkeen.

Kuinka moni kirjoitti aiheesta "Vaatiiko vapaaehtoistyö liikaa"?

Usein siteerataan lentävää lausetta, sananlaskua tms. siten, että lainattu jakso sulautuu virkkeen osaksi ilman kaksoispistettä, jolloin siteerattava jakso voidaan aloittaa isol-

la tai pienellä alkukirjaimella. Pientä kirjainta on käytettävä ehdottomasti vain silloin, kun halutaan osoittaa lainauksen olevan osa kokonaisuudesta.

Muskettisoturien asennetta kuvaa heidän tunnuslauseensa "yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta".

Muskettisoturien asennetta kuvaa heidän tunnuslauseensa "Yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta".

Piste tulee lainausmerkkien sisään, jos virkkeessä on kaksoispisteen erottama johtolause (kuten seuraavista esimerkeistä viimeisessä), muuten lainausmerkkien jälkeen.

Kansankielelle ovat tyypillisiä sellaiset lohkotut lauseet kuin sanonta "Luonto se on, joka tikanpojan puuhun vetää".

Mistä tulee sanonta "nahkurin orsilla tavataan"?

Hän sanoo:

Sanonta "tarkkana kuin porkkana" on suhteellisen nuori.

Hän vastaa vain "juu", "on" tai "ei".

Hän ei vastannut, kun sanoin "hei".

Hän ilmoitti harrastukseksi "kirjavit kätten työt".

Kirjoittaja ei myöskään hyväksyisi lauserakennetta "suudellessa saattavat bakteerit levitä". Hänen mukaansa pitäisi sanoa: "Suudeltaessa saattavat bakteerit levitä."

Jos virke jatkuu kysymys- tai huutomerkkiin päättyvän siteerauksen jälkeen, käytetään pilkkua lauserakenteen niin vaatiessa.

Kun kokeessa kysytään: "Miksi evankeliumit eroavat toisistaan?", vaatii vastaaminen koululaiselta paljon.

Vaikka siteeraus päättyisi pisteeseen, piste jätetään tavallisesti pois virkkeen jatkuessa siteerauksen jälkeen.

Runoilijan sanat "Yksin oot sinä ihminen, kaiken keskellä yksin(.)" koskettivat minua.

Epäsuora lainaus ilmaistaan konjunktion *että* avulla, eikä siinä käytetä lainausmerkkejä.

Hän sanoi, että varikset ovat lisääntyneet kaupungeissa.

Vrt. Hän sanoi: "Variksia on enemmän kuin ennen."

Jos kuitenkin - usein tyylisistä - halutaan tähdentää osan epäsuorasta lainauksesta olevan sanasanaista, voidaan se osoittaa lainausmerkeillä. (Tällaisista tyylilainausmerkeistä enemmän seuraavassa osiossa.)

Kyrönseppä perustelee rajausta sillä, että "homma halutaan pitää aisoissa".

Kaikista mahdollisista tapauksista ei kuitenkaan ole antaa ohjetta. Painetussa tekstissä lainaukset voidaan erottaa muusta tekstistä myös erilaisilla typografisilla keinoilla, esimerkiksi sientämällä (kuten esimerkit tässä kirjoituksessa) tai kursiivilla.

Lainausmerkeillä voidaan myös osoittaa sana toisesta tyylilajista lainatuksi tai omatekoiseksi tai muuten poikkeavalla tavalla käytetyksi.

Harry "Hjallis" Harkimo

Monet radionkuuntelijat inhoavat "totattelua".

Lainausmerkit tyylin
merkinä

Lainausmerkkien käyttö teosten nimissä

Lainausmerkki sanoissa tai kielen aineksissa

Lainausmerkki toiston merkinä

Lisäksi lainausmerkeillä voidaan joskus osoittaa kirjoittajan asennetta, esimerkiksi ironista tai kriittistä suhtautumista johonkin ilmiöön.

Kun kirjoitetaan, että "kaupunkivarikset ovat muuttuneet röyhkeiksi", luodaan mielikuvaa kaikkien "kaupunkivaristen" vaarallisuudesta.

Tässä esimerkissä jälkimmäisillä lainausmerkeillä osoitetaan, että termi "kaupunkivarikset" on saatu toiselta kirjoittajalta ja jopa että lainaaja suhtautuu siihen jollain lailla kriittisesti.

Tiheästi esiintyessään näin käytetyt lainausmerkit tekevät tekstistä levotonta; etenkin tavallisia kuvailmauksia ei tarvitse panna lainausmerkkien sisään. Esimerkiksi seuraavassa lauseessa sanan *kiehui* erottaminen lainausmerkeillä tekisi ilmauksesta tyyllisesti kömpelömmän.

Hän ihan kiehui raivosta.

Jos lainausmerkeillä tahtoo näyttää, että käyttää esimerkiksi jostain termistä epävirallista muotoa, on lainausmerkkien oltava koko sanan ympärillä.

"fiberlaikka"

Ei: "fiber"-laikka

Tällaiset arkisuutta osoittavat lainausmerkit ovat kuitenkin harvoin tarpeen. Tyylikkäämpää olisi korvata ne esimerkiksi lyhenteillä *nk.* tai *ns.*

Kirjan, elokuvan tai muun teoksen, samoin kurssin, ohjelman ja vastaavan nimi erotetaan lainausmerkeillä, jos selvyys vaatii. Niiden sijaan voidaan käyttää myös kurssiivia.

"Haluan sinua, rakasta minua" on saksalaisen kirjailijan teos.

Moni arvostaa "Diktaattoria".

Tuttuihin ja tekstiyhteydestä muuten helposti erottuviin nimiin lainausmerkkejä ei tarvita.

Tuntemattomasta sotilaasta on tehty kaksi elokuvaa.

Olen menossa katsomaan Tšehovin Kolmea sisarta.

Lainausmerkkiä käytetään osoittamaan, että kirjoittaja tarkoittaa kielen ainesta, sanaa tai fraasia. Keinoa käytetään etenkin silloin, jos sanoja tai ilmauksia ei voida kursivoida.

"Marhaaminen" ei ole tuttua monelle länsisuomalaiselle.

Marhaaminen ei ole tuttua monelle länsisuomalaiselle.

"Kisu", "katti", "kollu" ja "mirri" tarkoittavat kaikki samaa eläintä.

Käsitteiden, suuntausten yms. nimet on varsinkin aiemmin ollut tapana erottaa lainausmerkeillä. Näin voi edelleenkin tehdä, mutta nykyään käytetään myös muita tekstinkäsittelylaitteiden suomia erottelukeinoja, useimmiten kurssiivia.

Nimikkeen "energy manager" vastineeksi ehdotettiin sanaa "energiapäällikkö".

Nimikkeen *energy manager* vastineeksi ehdotettiin sanaa *energiapäällikkö*.

Lainausmerkkiä käytetään luetteloissa osoittamassa ylemmällä rivillä esitetyn toistoa. Tällöin merkki sijoitetaan alkamaan samasta kohdasta kuin toistettava sana.

Eeva Eevala, Tampere

Eero Eevala, "

Suomessa käytettävä puolilainausmerkin muoto on ' , ei ' eikä ´ . Puolilainausmerkkiä käytetään lainausmerkin tehtävässä vain kokolainausmerkkien sisällä.

Hän kirjoittaa: "Monet radionkuuntelijat inhoavat 'ninkutusta'."

Samaa merkkiä käytetään heittomerkinä seuraavissa tapauksissa:

Puolilainausmerkillä erotetaan sanan sisässä kahta samaa vokaalia, jotka kuuluvat eri tavuihin.

rei'itin	i'issä (ikä-sanan monikkomuoto)
rei'issä	ko'oissa (koko-sanan monikkomuoto)

Jos sana joudutaan jakamaan riviltä toiselle näiden samojen vokaalien välistä, heittomerkki jää pois.

rei-	vaa-
itys	an

Puolilainausmerkkiä käytetään tapauksissa, joissa vierasperäisen sanan kirjoitusasu päättyy konsonanttiin mutta ääntöasu vokaaliin ja sanaan lisätään taivutuspäätte, liite tai johdos.

show'hun (lue: šouhun)	Foucault'nsa (lue: fukoonsa)
Bordeaux'ssa (lue: bordoossa)	Bordeaux'kin (lue: bordookin)
paspartout'ta (lue: paspartuuta)	bordeaux'lainen (lue: bordoolainen)

Tähän tarkoitukseen käytetty puolilainausmerkki säilyy myös riviltä toiselle jaettaessa.

show'-
hun

Puolilainausmerkillä voi osoittaa, mikä on vierasperäisen sanan tai nimen perusmuoto, jos on epäselvää, onko kysymyksessä *i*-loppuinen sana tai nimi vai onko taivutusmuodon *i* taivuttamisen helpottamiseksi lisätty sidevokaali.

Häntä sanottiin Sir'iksi. (Vrt. Häntä sanottiin Siriksi.)
Meidät esiteltiin johtaja Maria Martini'lle. (Vrt. Martinille.)

Tämä käyttö on harvinainen, eikä puolilainausmerkkiä pidä käyttää tähän tapaan, jos sanan tai nimen perusmuoto on pääteltävissä yleistiedon tai tekstiyhteyden perusteella.

Minä pidän James Bondista.
Monet ihailevat Rossellinia.

Myös epäselvissä tapauksissa on usein parempi muokata lausetta niin, että epäselvä nimi tai sana saadaan perusmuotoon, kuin käyttää puolilainausmerkkiä.

Hänen lempinimensä oli Sir.

Puolilainausmerkkiä käytetään kielitieteellisessä tekstissä osoittamassa merkityksen selitystä.

Sanan *lukea* merkitys voi olla myös 'laskea'.

Puolilainausmerkki ja heittomerkki

,

Windows-ohjelmissa merkki voidaan tuottaa painamalla Alt-merkkiä ja näppäilemällä samalla oikeanpuoleisesta numeronäppäimistöä 0146.

Heittomerkin nimi selittyy sillä, että sitä varsinkin aiemmin on käytetty pois jätetyn ("pois heittyneen") kirjaimen merkinä. Nykyisin merkkiä ei juuri käytetä tähän tarkoitukseen, vaan kirjoitetaan esim. *yhtäkkiä* eikä (kuten ennen) *yht'äkkiä*.

Yhdysmerkki

Yhdysmerkki yhdyssanan osien rajan hahmottamista helpottamassa

Yhdysmerkki erottamassa muuta kuin tavanomaista sanaa

Viivat

Yhdysmerkki on näppäimistöltä helpoimmin löytyvä viiva (-), joka on selvästi lyhyempi kuin ajatusviiva (–). Yhdysmerkki tunnetaan myös nimityksillä *yhdysviiva* ja *tavuviiva*. Nämä nimitykset kertovat yhdysmerkin päätehtävistä: toisaalta yhdysmerkillä yhdistetään tietynlaisten yhdyssanojen osia toisiinsa, toisaalta sitä käytetään tavuviivana tavutettaessa sanoja riviltä toiselle. Lisäksi yhdysmerkkiä käytetään eräissä muissa tehtävissä, kuten koodinumeroissa (ks. s. 65).

Yhdysmerkkiä käytetään yhdyssanoissa aina silloin, kun yhdyssanan edellinen osa loppuu samaan vokaaliin, jolla seuraava alkaa.

tiistai-ilta

Lähi-itä

Sitä vastoin yhdyssanan osien rajalla olevien peräkkäisten eri vokaalien välissä ei käytetä yhdysmerkkiä, ei myöskään kahden saman konsonantin välissä: *tiistaiamu*, *Kaukoita*, *syysateet*.

Yhdysmerkkiä voi tarpeen mukaan käyttää hahmottamisen helpottamiseksi tai kaksitulkintaisuuden välttämiseksi kaikenlaisissa yhdyssanoissa; jälkiosa alkaa tällöin usein vokaalilla.

laulu-ilta (vrt. lauluilta)
pop-opisto

päivä-isyys (vrt. päiväisyys)

Yhdysmerkkiä käytetään yhdysosien välissä, kun yhdyssanan osana on jokin muu kielenaines kuin tavanomainen sana: lyhenne, kirjain, merkki, numero, kirjain-numerokoodi, partikkeli tms. kielenaines tai erisnimi.

Yhdyssanan osana oleva lyhenne erotetaan yhdysmerkillä. Tavallisesti lyhenne on yhdyssanan alkuosana, mutta se voi olla myös yhdyssanan keskellä tai lopussa.

EU-lainsäädäntö
alv-numero ~ ALV-numero

digi-tv-lähetys
taulu-tv ~ taulu-TV

Sanan loppuosana olevaa lyhennettä ei välttämättä tarvitse erottaa yhdysmerkillä, jos sanan luettavuus ei kärsi.

sivu-nro ~ sivunro

vara-pj. ~ varapj.

Vakiintuneet lyhennesanat kirjoitetaan yhdyssanan osaksi yleensä ilman yhdysmerkkiä. Yhdysmerkkiä voi kuitenkin käyttää hahmottamisen helpottamiseksi. Jos lyhenne on erisnimi, se kuitenkin erotetaan loppuosasta yhdysmerkillä.

lukivaikeus ~ luki-vaikeus (lukemis- ja kirjoittamisvaikeus)
euriborkorko ~ euribor-korko

Kela-kortti

Yhdysmerkki merkitään myös yhdysmerkillisten erisnimien lyhenteisiin.

L.-M. (Leena-Maija)

Muulloin lyhenteeseen ei yleensä merkitä lyhentämättömään yhdyssanaan kuuluvaa yhdysmerkkiä. Esimerkiksi yhdyssanan rinnasteisia osia erottava yhdysmerkki jätetään lyhentein kirjoitettaessa yleensä pois.

dipl.ins. (diplomi-insinööri)

suom.ugr. (suomalais-ugrilainen)

Kirjain, numero tai muu merkki liitetään osaksi yhdyssanaa yhdysmerkin välityksellä.

D-vitamiini	70-vuotisjuhla
pikku-a	@-merkki

Numeroilmauksissa käytetään yhdysmerkkiä vain, jos numero on yhdyssanan osa. Muuten numero ja ilmauksen muut osat kirjoitetaan erikseen. Jos lukusana kirjoitetaan kirjaimin, yhdysmerkkiä ei käytetä.

15-vuotias ~ viisitoistavuotias
15-henkinen ~ viisitoistahenkinen
15 vuotta ~ viisitoista vuotta (EI: "15-vuotta")
2 hengen huone ~ kahden hengen huone (EI: "2-hengen huone")

Jos kirjaimen tai merkin nimi kirjoitetaan kokonaan, yhdysmerkkiä ei yleensä tarvita. Hahmottamisen helpottamiseksi sitä voi kuitenkin käyttää.

plusmerkki	ät-merkki
aanelonen ~ aa-nelonen	

Yhdyssanan osana oleva kirjain-numerokoodi erotetaan yhdysmerkillä.

A4-paperi	B ₂ -vitamiini
F1-kilpailu	

Yhdyssanan alkuosana oleva kieltosana, partikkeli, johdin tms. kielenaines liitetään yhdysmerkin välityksellä.

ei-toivottu	kyllä-vastaus
-------------	---------------

Yhdyssanan osana oleva erisnimi liitetään muihin osiin yhdysmerkillä. Useimmiten erisnimi on yhdyssanan määriteosana. Perusosa voi olla substantiivi tai adjektiivi.

Suomi-kuva	Mattila-niminen
Beatles-fani	Helsinki-keskeinen

Erisnimi voi olla myös yhdyssanan jälkimmäisenä osana. Tällöinkin osat erotetaan yhdysmerkillä.

nyky-Venäjä

Yhdysmerkkiä käytetään eräissä tapauksissa selvyuden vuoksi myös silloin, kun erisnimi on genetiivimuodossa. Yhdysmerkin käyttö selventää usein etenkin silloin, kun erisnimen genetiiviä edeltää toinen genetiivimäärite.

Venäjän Euroopan-puoleinen alue
Ruskakerhon Saksan-matka (vrt. Ruskakerhon matka)
yhtiön Suomen-tehdas
Suomen Ruotsin-suurlähettiläs

Viimeisessä esimerkissä yhdysmerkki selventää, että kysymyksessä on Ruotsissa oleva lähettiläs eikä Ruotsin lähettämä lähettiläs (*Ruotsin lähettiläs kertoi terveisiä Tukholmasta*). Tavallisesti genetiivimuotoinen erisnimi kirjoitetaan kuitenkin ilman yhdysmerkkiä pääsanastaan erikseen.

Liisan päivä	Euroopan-laajuinen ~ Euroopan laajuinen
--------------	---

Yhdysmerkkiä ei käytetä, jos erisnimen sisältävä ilmaus on kokonaisuudessaan muuttunut tyyppiä ilmaisevaksi yleisnimeksi. Tällöin myös alkukirjain on pieni. Joskus nais-

Vierasperäiset sanat ja yhdysmerkki

säkin tapauksissa mahdollinen on myös vaihtoehto, jossa käytetään isoa alkukirjainta ja yhdysmerkkiä.

berliininmunkki
saksanpaimenkoira

suomirock ~ Suomi-rock
ruotsinlaiva ~ Ruotsin-laiva

Sellaisissa yhdyssanoissa, joiden osana on vierassana, ei yleensä ole tarpeen käyttää yhdysmerkkiä osien välissä. Jos vierassanan ajatellaan olevan lukijalle outo tai muuten vaikeasti hahmotettava, yhdysmerkkiä voi kuitenkin käyttää selvyden vuoksi.

curlingjoukkue
primekorko
astangajooga

muotishow
scifi-elokuva ~ scifielokuva
catering-ala ~ cateringala

Yhdysmerkkiä käytetään sellaisissa yhdyssanoissa, joiden kaikki osat ovat sitaattilainoja ja varsinkin saman sanan kertaumia.

tax-free
roll-on
non-food

agar-agar
cha-cha-cha

Kirjoitustapa on kuitenkin sanakohtainen: osa vierasperäisistä ilmauksista kirjoitetaan vakiintuneen tavan mukaan yhteen ilman yhdysmerkkiä, osa erikseen sanaliitoiksi.

handsfree
hiphop

al dente
burn out

Yhdysmerkkiä käytetään joskus ilmaisemassa myös suomenkielisen sanaliiton osien yhteenkuuluvuutta. Useimmiten vastaavien ilmausten sanat kuitenkin kirjoitetaan erikseen.

ei-kenenkään-maa

tee se itse

Samaa tai lähes samaa sanaa toistavat suomenkieliset ilmaukset kirjoitetaan yleensä erikseen ilman yhdysmerkkiä.

hei hei

mukkelis makkelis

Vierasperäisiin sanoihin kuuluvia etuliitteitä ei eroteta yhdysmerkillä.

disinformaatio (EI: dis-informaatio)

Vierasperäiset etuliitteet voivat liittyä myös suomalaisiin sanoihin. Yhdysmerkin käyttö vaihtelee tapauksittain.

ex-ministeri
bi-mies

antisankari
pseudotiede

Milloin yhdysmerkin edelle tai jälkeen tulee sananväli?

Yhdysmerkkiä käyttämällä useasta erikseen kirjoitettavasta sanasta muodostuva kokonaisuus eli ns. sanaliitto voidaan osoittaa yhdyssanan osaksi. Esimerkiksi *avaimet käteen -periaate* on kokonaisuudessaan yhdyssana, jonka määriteosana on kahden sanan sanaliitto *avaimet käteen*. Yhteys yhdyssanan perusosaan osoitetaan kirjoituksessa yhdysmerkillä, jonka edessä on välilyönti. Sanaliiton "sanana" voi olla myös esimerkiksi numero, kirjain tai lyhenne (esim. *Natura 2000 -ohjelma*).

Tavallisesti sanaliitto on yhdyssanan määriteosana. Tällöin yhdysmerkki on kiinni jäljessä tulevassa perusosassa ja sen edellä on sananväli.

käypä hoito -suositus
kolme ja puoli -vuotias
kaksi ja puoli -kertainen
stand up -koomikko

Seitsemän veljestä -teos
New Yorkin -matka
Natura 2000 -ohjelma
deoksiribonukleiinihappo (DNA) -molekyyl

Sanaliitto voi olla myös yhdyssanan jälki- eli perusosana. Tällöin yhdysmerkki tulee kiinni määräiteosaan ja yhdysmerkin jälkeen on sananväli. Tällaiset tapaukset ovat harvinaisia.

Hyla- rasvaton maito

Itä- Sri Lanka

Vielä harvinaisempia ovat tapaukset, jossa yhdyssanan molemmat osat koostuvat sanaliitoista. Näissä tapauksissa yhdysmerkki kirjoitetaan kiinni jompaankumpaan osaan.

Valio Benecol -rasvaton maitojuoma ~ Valio Benecol- rasvaton maitojuoma

Kahden sanaliiton yhdyssanan asemesta on yleensä selkeämpää käyttää muunlaista rakennetta.

rasvaton maitojuoma Valio Benecol ~ Valio Benecol, rasvaton maitojuoma

Sananväliä yhdysmerkin yhteydessä käytetään vain silloin, kun yhden merkityskokonaisuuden muodostavien sanojen tai numeroiden välissä on välilyönti (*rasvaton maito*, *Natura 2000*). Jos sanat tai numerot on yhdistetty yhdysmerkillä tai muulla merkillä, yhdysmerkin eteen ei tule välilyöntiä.

Marja-Liisa-täti

www.kotus.fi-sivusto

cha-cha-cha-tanssi

kyllä/ei-kysymys

ATK-palvelut-yksikkö

joko-tai-asetus

Pohjois-Karjala-projekti

t&k-kulut

20-30-vuotiaat

Suomi-Etelä-Afrikka-seura

Aasiaan!-kampanja ~ Aasiaan-kampanja

Sananvälittömäksi katsotaan myös sellainen ilmaus, jossa ajatusviivaa korvaamassa käytetään välilyönnein erotettua yhdysmerkkiä (ks. kohta Ajatusviiva s. 30). Koska välilyönneillä ei tällaisissa tapauksissa osoiteta sananväliä, ei varsinaisen yhdysmerkinkään edelle tule välilyöntiä kuten ei oikeaa ajatusviivaakaan käytettäessä: *10 - 15-vuotiaat, Suomi - Ruotsi-maaottelu*.

Joissakin tapauksissa yhdyssanan alkuosan kirjoitusasu voi valita. Välilyönnin käyttö loppuosan edellä määräytyy alkuosan kirjoitustavan mukaan.

EU15-maat ~ EU 15 -maat

MP3-soitin ~ MP 3 -soitin

Jos yhdysmerkkiä edeltää plus- tai miinusmerkki, selvyyden vuoksi sen ja yhdysmerkin väliin voi jättää sananvälin riippumatta siitä, onko yhdyssanan alkuosa sanaliitto vai ei. Jos miinusmerkinä käytetään erityistä matemaattista miinusmerkkiä, tietokoneohjelma saattaa automaattisesti tuottaa sen jälkeen pienen tyhjän väliin, jolloin ei tarvita enää välilyöntiä. Jos miinusmerkki korvataan ajatusviivalla tai yhdysmerkillä, sen jälkeen tulee tyhjä lyönti ennen yhdyssanan osia erottavaa yhdysmerkkiä.

Leader+ -ohjelma

9+ -arvosana ~ arvosana 9+

8--arvosana (käytetty oikeaa miinusmerkkiä, automaattinen väli sen jälkeen)

8- -arvosana (miinusmerkki korvattu ajatusviivalla, välilyönti sen jälkeen)

8- -arvosana (miinusmerkki korvattu yhdysmerkillä, välilyönti sen jälkeen)

Yhdysmerkkiä käytetään osoittamaan rinnasteisten yhdyssanojen yhteistä, toistamatta jätettyä osaa.

syntymäaika ja -paikka (= syntymäaika ja syntymäpaikka)

Keski- ja Etelä-Eurooppa

korva-, nenä- ja kurkkutaudit

5-6- ja 9-10-vuotiaat

liike-, työ- yms. tilat

Yhdysmerkki toistamatta jätetyn yhdysosan tilalla

Poistoa osoittava yhdysmerkki kirjoitetaan aina kiinni sitä edeltävään tai seuraavaan sanaan. Huomaa välilyöntien käyttö seuraavissa esimerkeissä.

pro gradu- ja lisensiaatintyöt
business class- ja top-ten-matkustajat
XL 6000- ja XL 6100 -mallit
ISO 9000- ja SFS-standardit
Marks & Spencer-, Hennes & Mauritz- ja Boots-kauppaketjut
Marks & Spencer-, Boots- ja Hennes & Mauritz -kauppaketjut

Yhdysmerkki merkitään yhdyssanaan myös silloin, kun toistamatta jätetään yhdyssanan ja sanaliiton yhteinen osa.

ajo- ja teoreettinen opetus ~ ajo-opetus ja teoreettinen opetus
keski- ja uusi aika ~ keskiaika ja uusi aika

Näissä tapauksissa on usein selvempää toistaa yhteinen osa.

henkivakuutukset ja vapaaehtoiset eläkevakuutukset
(EI: henki- ja vapaaehtoiset eläkevakuutukset)

Toistamatta jätettyä itsenäistä sanaa ei korvata yhdysmerkillä.

teoreettinen ja ajo-opetus ~ teoreettinen opetus ja ajo-opetus (EI: teoreettinen- ja ajo-opetus)
vanha ja keskiaika ~ vanha aika ja keskiaika

Jos toistamatta jätetään yhdyssanan määriteosana olevien sanaliittojen yhteinen osa, toistamatta jätettyä osaa ei korvata yhdysmerkillä. Näissä tapauksissa yhdysmerkki kirjoitetaan kiinni yhdyssanan perusosaan mutta erotetaan sanaliiton jälkimmäisestä osasta välilyönnillä aivan niin kuin silloinkin, kun koko sanaliitto on näkyvässä.

XL 6000- ja 6100 -mallit ~ XL 6000- ja XL 6100 -mallit

Jos määriteosia on vähintään kolme ja niihin kuuluu erikseen kirjoitettavia sanaliittoja, koko luettelon voi myös kirjoittaa yhdeksi määriteosaksi ja erottaa perusosasta sananvälillä ja yhdysmerkillä.

Marks & Spencer, Hennes & Mauritz ja Boots -kauppaketjut

Tällöinkin sanaliittojen yhteisen osan voi jättää toistamatta.

XL 6000, 6100 ja 6200 -mallit

Kannattaa myös kokeilla, voisiko ilmauksen muotoilla niin, ettei tarvita rakenteeltaan mutkikasta yhdyssanaa.

kauppaketjut Marks & Spencer, Hennes & Mauritz ja Boots
mallit XL 6000, 6100 ja 6200

Yhdysmerkkiä käytetään rinnasteisten yhdyssanan osien välissä, kun osat ovat rinnasteisia sekä muodoltaan että merkitykseltään. Merkityksen rinnasteisuus tarkoittaa sitä, että yhdyssanan osat ovat samanarvoiset eli että kumpikaan niistä ei määritä toista.

parturi-kamppaaja (henkilö, joka on sekä parturi että kampaaja)
jääkaappi-pakastin
afrikkalais-aasialainen

Jos toinen osa määrittää toista, ei osien välissä siis käytetä yhdysmerkkiä.

roomalaiskatolinen

Yhdysmerkki rinnasteisten yhdyssanan osien välissä

evangelisluterilainen (suomen kielen lautakunnan suosittama kirjoitusasu)

Yhdysmerkkiä ei käytetä myöskään silloin, kun yhdyssanan osat ovat rinnasteisia vain sisällöltään, mutta eivät muodoltaan.

afroaasialainen

sosioekonominen

Keskenään rinnasteisia voivat olla myös yhdyssanan määriteosat. Rinnasteiset määriteosat yhdistetään yhdysmerkillä, mutta niiden ja yhdyssanan loppuosan väliin ei tule yhdysmerkkiä.

liha-makaronilaatikko

kaali-porkkana-puolukkasalaatti

jää-viileäkaappi

itä-länsisuuntainen

happo-emästasapaino

bussi-lentomatka

Joissakin tapauksissa rinnasteiset osat voi hahmottaa myös osapuoliksi, jolloin niiden välissä voi käyttää yhdysmerkin asemesta ajatusviivaa (ks. ajatusviivat, s. 30). Tällöin yhdyssanan loppuosa erotetaan yhdysmerkillä:

äiti-lapsikerho ~ äiti-lapsi-kerho

Yhdyssanan sijasta näissä tapauksissa voi usein käyttää myös sanaliittoa, jossa rinnasteiset sanat ovat genetiivimuodossa.

äiti-lapsi-suhde ~ äiti-lapsisuhde ~ äidin ja lapsen suhde

Jos rinnasteisen yhdyssanan osa on erikseen kirjoitettava sanaliitto, sen ja yhdysmerkin väliin tulee välilyönti. Tällaiset tapaukset ovat kuitenkin harvinaisia.

bel paese -tomaattisalaatti (bel paese on eräs italialainen **pehmeä juusto**)

tomaatti- bel paese -salaatti

Virtanen- von Schultz

von Schultz -Virtanen

Monet kaksiosaiset värinimet ovat rinnasteisia vain sisällöltään, ja siksi ne kirjoitetaan ilman yhdysmerkkiä.

punakeltainen

sinivalkoinen

Tämän mallin mukaan kirjoitetaan myös

mustavalkoinen

mustavalkoruutuinen

mustavalkovalokuva

Ilman yhdysmerkkiä kirjoitetut värien nimet ovat joskus kaksitulkintaisia: esimerkiksi *punakeltainen kangas* voi olla 'kangas, jossa on punaista ja keltaista' tai 'oranssi kangas', ja vastaavasti *sinipunainen* voi merkitä 'sinistä ja punaista' tai 'violettia'.

Moniosaisissa värien nimissä käytetään selvyuden vuoksi yhdysmerkkiä osien muodosta riippumatta.

musta-puna-ruskea

Yhdysmerkkiä käytetään myös silloin, kun värinimitykset ovat selvästi rinnasteiset sekä muodoltaan että merkitykseltään.

puna-vihersokeus ('kyvyttömyys erottaa punainen ja vihreä toisistaan')

Värinimet

Yhdysmerkki tavuviivana

Yhdysmerkkiä käytetään tavuviivana jaettaessa sanoja riviltä toiselle. Aapisissa ja helpolukuisissa kirjoissa tavurajat merkitään yhdysmerkillä myös silloin, kun koko sana on samalla rivillä. (Ks. myös Taru Kolehmainen artikkeli Kielikellossa 3/2003.)

Automaattiset tavutusohjelmat yleensä huolehtivat sanojen riveille jakamisesta. Tavutusohjelmaakin käytettäessä olisi hyvä ottaa huomioon seuraavat seikat:

- Selvyyssyistä sanaa ei pidä jakaa eri riveille siten, että jommallekummalle riville jää vain yksi kirjain.

iha- na	(EI: "i- hana"
------------	-------------------

- Sanaa ei mielellään jaeta vokaalien välistä, jotta sanan hahmottaminen olisi mahdollisimman helppoa.

ter- veys (mieluummin kuin terve- ys)	sa- meaa (mieluummin kuin same- aa)
---	---

- Yhdyssana on selkeintä jakaa yhdysosien välistä.

super- alennus	(EI: "supera- lennus"	yht- äkkiä
-------------------	--------------------------	---------------

- Vierasperäiset etuliitteelliset sanat voidaan tavuttaa joko lainanantajakielen tai suomen tavutusperiaatteiden mukaan.

syn- kroninen mikro- skooppi	~ synk- roninen ~ mikros- kooppi
---------------------------------------	---

- Vieraskieliset nimet ja sitaattilainat voidaan useimmiten jakaa riviltä toiselle suomen tavutusperiaatteiden mukaan.

control- ler	lea- sing	Potte- rin
-----------------	--------------	---------------

Yhtä äännettä merkitsevät kirjaimet merkitään kuitenkin samaan tavuun. Myös vieraskieliset yhdyssanat jaetaan mieluiten yhdysosien rajalta. Jos on epävarma ääntämisestä tai yhdysosien rajasta, sana jätetään mieluiten tavuttamatta.

Goe- the	Wa- shington	Living- stone
-------------	-----------------	------------------

- Lyhenteisiin ja numeroihin liittyvät sijapäätteet jaetaan tavunrajalta eikä kaksoispisteen kohdalta. Tällaisten ilmausten tavutusta tulisi kuitenkin välttää, koska merkinnästä tulee hankalasti hahmottuva.

3 kg:s- sa	USA:s- sa	15:n- nen
---------------	--------------	--------------

- Sanaliiton sisältävissä yhdyssanoissa yhdysmerkki pysyy riviltä toiselle jaettaessa kiinni siinä sanassa, johon se yhdelle riville kirjoitettaessa kuuluu.

New Yorkin -matka	Itä- Sri Lanka
----------------------	-------------------

Sitova yhdysmerkki ja sitova välilyönti

Eräissä tapauksissa yhdysmerkki ei saa jäädä rivin loppuun, vaan sen oikea paikka on seuraavan rivin alussa.

syntymäaika ja

-paikka (EI: "syntymäaika ja -paikka")

avaimet käteen

-periaate

Yhdysmerkin saa seuraavan rivin alkuun varmimmin käyttämällä ns. sitovaa eli yhdistävää yhdysmerkkiä, joka pitää yhdysmerkin kiinni sitä seuraavassa sanassa.

Joissakin tapauksissa taas sanat tai merkit on hyvä pitää samalla rivillä.

Olkiluoto 3

-hanke (EI: "Olkiluoto
3 -hanke")

500 000 (EI: "500

000")

Tällöin samalla rivillä pidettävien sanojen välissä kannattaa käyttää ns. sitovaa eli yhdistävää välilyöntiä, joka estää rivinvaihdon.

- Yhdysmerkillä voi kuvata sitä, että puhuja venyttää sanoja.
Ihan totta, nii-in. Jaa-a, enpä tiedä.
- Yhdysmerkkiä käytetään irrallisissa johtimissa, päätteissä ja liitepartikkeleissa osoittamassa puuttuvaa sananosaa.
Sanassa *juoksentele* on frekventatiivijohdin *-ele-*.
Liitepartikkeli *-kin* voi liittyä mihin sanaan tahansa.
- Yhdysmerkki on vakiintunut eräisiin koodi-ilmauksiin (ks. Koodinumerot, s. 65):
FI-00500 Helsinki
- Varsinaisten omien tehtäviensä lisäksi yhdysmerkkiä voidaan käyttää ajatusviivan tehtävissä, ellei käytettävissä ole varsinaista ajatusviivan merkkiä; tällöin yhdysmerkin molemmiin puolin tulee välilyönti.
- Yhdysmerkkiä käytetään miinusmerkkinä silloin, kun varsinaista miinusmerkkiä tai sitä ensisijaisesti korvaavaa ajatusviivaa ei voi jostain syystä käyttää (ks. miinusmerkki, s. 39).

Tietoa standardeista

Suomen Standardisoimisliitto SFS

Puh. (09) 149 9331

www.sfs.fi

Esimerkiksi Microsoft Word -ohjelmassa **sitova yhdysmerkki** tuotetaan painamalla samaan aikaan Ctrl-, vaihto- ja yhdysmerkinäppäintä ja Word Perfect -ohjelmassa painamalla samaan aikaan Ctrl- ja yhdysmerkinäppäintä.

Sitovan välilyönnin saa tuotettua esimerkiksi Microsoft Word -ohjelmassa painamalla yhtä aikaa Ctrl-, vaihto- ja välilyöntinäppäintä ja Word Perfect -ohjelmassa painamalla yhtä aikaa Ctrl- ja välilyöntinäppäintä.

Yhdysmerkin muuta käyttöä

Ajatusviiva

Ajatusviiva virkkeen välimerkkinä

Miten ajatusviiva tuotetaan?

Standardissa SFS 4175 Numeroiden ja merkkien kirjoittaminen suositetaan kahdesta eripituisesta ajatusviivasta lyhyempää (-). Tämän ajatusviivan voi tuottaa Mac-ohjelmissa näppäilemällä Alt ja yhdysmerkki, Windows-ohjelmissa näppäilemällä Alt ja numeronäppäimistöä 0150. Eri tekstinkäsittely- ja taitto-ohjelmissa on lisäksi omat keinonsa ajatusviivan tuottamiseen. Ellei ajatusviiva jostain syystä ole käytävissä, sen voi esimerkiksi tekstiluonnoksissa korvata yhdysmerkillä, jonka molemmin puolin on välilyönti.

Ajatusviiva on yhdysmerkkiä pitempi viiva, jota käytetään virkkeen välimerkkinä, raja-kohtailmauksissa ja poiston merkinä.

Ajatusviivaa käytetään virkkeen sisällä samankaltaisiin tehtäviin kuin pilkkua, sulkeita, kaksoispistettä ja puolipistettä. Tällöin ajatusviivan molemmin puolin jätetään välilyönti.

Ajatusviivaa käytetään erottamaan virkkeen sisällä irrallista lisää, täsmennystä tai välihuomautusta. Ajatusviivalla on näissä tapauksissa sama tehtävä kuin sulkeilla ja pilkuilla.

Myös muulla kuin sanallisella viestinnällä – muun muassa kirkkotilaan ja toimintaan liittyvällä symboliikalla ja hiljaisuudella – on liturgiassa oma merkityksensä.

Ajatusviivaa käytettäessä välihuomautus voi loppua kysymys- tai huutomerkkiin. Kysymys- tai huutomerkki ja ajatusviiva erotetaan tällöinkin toisistaan välilyönneillä.

Ylihuomenna – muistatte kai paikan? – kokoonnumme jo klo 9.15.

Jos ajatusviivan jälkeen tarvitaan jokin muu välimerkki, se kirjoitetaan kiinni ajatusviivaan. Ajatusviivoin erotetun virkkeenosan jäljestä voi halutessaan jättää pilkun pois.

Hän kertoi poliisille rauhallisesti – tosin ääni järkytyksestä väristen –, että hänet oli ryöstetty.

Hän kertoi poliisille rauhallisesti – tosin ääni järkytyksestä väristen – että hänet oli ryöstetty.

Ajatusviivalla voidaan osoittaa, että virkkeen lopussa seuraa päätelmä, yhteenveto tms. Ajatusviivan sijasta näissä tapauksissa voi usein käyttää myös pilkkua, joskus kaksoispistettä tai puolipistettä.

Jos emme arvosta vanhuutta, emme arvosta vanhuksia, ja tämä arvostuksen puute heijastuu sitten myös itse sanaan – onpa sana sitten *vanhus* tai jokin muu.

Sekoitetaan kaikki täytteen ainekset ja levitetään seos jäähtyneen kakkupohjan päälle – yllätys on valmis.

Ajatusviivaa käytetään osoittamaan kappaleen sisällä pisteen jäljessä siirtymistä uuteen asiaan. Asiateksteissä jaksonsisäistä ajatusviivaa tarvitaan vain harvoin.

Ohjelmassa myös luettiin ote normaalitekstistä ja sama asia selväkielisenä versiona. – En ymmärtänyt normaalitekstistä mitään. Selväkielinen versio sen sijaan oli hyvää, selkeää, ymmärrettävää asiasuomea.

Riviltä toiselle jaettaessa ajatusviiva voidaan merkitä edellisen rivin loppuun tai jälkimmäisen rivin alkuun. Näin voidaan tehdä myös kaksiosaisissa otsikoissa. Vielä luontevampaa otsikoissa on merkitä ajatusviiva ensimmäisen otsikkorivin loppuun, koska ajatusviivalla ilmaistaan, että otsikko jatkuu vielä rivin loppumisen jälkeen.

Kevätväsymys –
kuinka se voitetaan?

Ajatusviivaa käytetään ääriajojen, -paikkojen ja -lukujen merkinnöissä.

2–4 metrin pituinen

Ajatusviivaa käytetään silloinkin, kun rajakohtailmauksen ääriarvoja osoittavat luvut on kirjoitettu perusmuodossa kirjaimin. Jos lukuihin merkitään ääripäitä osoittavat taivutuspäätteet, ajatusviivaa ei käytetä.

5–10 asukasta ~ viisi–kymmenen asukasta ~ viidestä kymmeneen asukasta ~
5:stä 10:een asukasta
neljä–viisi metriä ~ neljästä viiteen metriä

Ajatusviivaa ei kuitenkaan yleensä käytetä sellaisissa kiinteissä sanapareissa, joissa on kirjaimin kirjoitettuna kaksi peräkkäistä kokonaislukua ja joissa tarkoitetaan vain ääripäitä, ei niinkään niiden väliä.

pari kolme kertaa
kolme neljä henkeä ~ kolme tai neljä henkeä

Jos kirjaimin kirjoitettu rajakohtailmaus on yhdyssanan osana, voidaan ajatusviivan tilalla käyttää yhdysmerkkiä.

neli-viisikymppinen ~ neli-viisikymppinen ~ neli-, viisikymppinen ~ neli- tai viisi-
kymppinen
kolme-nelivuotiaat ~ kolme-nelivuotiaat ~ kolmesta neljään -vuotiaat ~ kolme-,
neljävuotiaat
5–10-kertainen ~ viisi–kymmenkertainen ~ viisi-kymmenkertainen ~
viidestä kymmeneen -kertainen

Ajatusviivaa käytetään myös, kun loppurajaa ei ole merkitty.

s. 210– (luetaan: *sivulta 210 alkaen, sivulta 210 eteenpäin tai sivu 210 ja seuraavat*)

Vaihtelun ja muutoksen ilmaiseminen

Osuus on 20–30 %. ~ Osuus vaihtelee välillä 20–30 %. ~ Osuus vaihtelee 20:n ja 30 %:n välillä.

(EI: "Osuus vaihtelee 20–30 %:n välillä." EI: "Osuus vaihtelee 20–30 %:iin.")

Osuus on nyt 10 % ja kasvaa 20–30 %:iin. ~ Osuus on nyt 10 % ja kasvaa välille 20–30 %.

Vrt. Osuus on nyt 20 % ja kasvaa 30 %:iin. ~ Osuus kasvaa 20:stä 30 %:iin.

Lämpötila on aamulla 5 astetta ja nousee päivällä 10–15 asteeseen. (Päivälämpötila on siis 10–15 astetta.)

Vrt. Lämpötila nousee aamun 5 asteesta iltapäivän jopa 15 asteeseen. (EI: "Lämpötila nousee 5–15 asteeseen.")

Miten rajakohtailmaus luetaan ääneen?

Rajakohtaa osoittavat luvut voi lukea taivuttamatta tai taivuttaen. Etenkin pitkien lukusanojen yhteydessä on usein kätevintä ja selvintä jättää lukusanat taivuttamatta ja lukea myös ajatusviiva sanaksi viiva.

5–10 asukasta (luetaan *viidestä kymmeneen asukasta* tai *viisi kymmenen asukasta*)
Osallistujia on 2 500–3 500. (Luetaan *kahdestatuhannestaviidestäsadasta kolmeentuhanteenviiteensataan* tai *kaksituhattaviisisataa kolmetuhattaviisisataa* tai *kaksituhattaviisisataa viiva kolmetuhattaviisisataa*.)

Ajatusviivaa käytetään osapuolten merkinnöissä.

HJK–TPS 2–2

Ajatusviivalla erotetaan toisistaan teoksen yms. tekijöiden nimet. Ajatusviivan sijasta voi käyttää *ja*-sanaa, lähdeluetteloissa yms. myös &-merkkiä.

Nuolijärvi–Tiittula: Televisiokeskustelun näyttämöllä
Nuolijärven–Tiittulan teos Televisiokeskustelun näyttämöllä

Nuolijärvi & Tiittula: Televisiokeskustelun näyttämöllä
Nuolijärven ja Tiittulan teos Televisiokeskustelun näyttämöllä

Rajakohtamerkinnoissä ajatusviivan kummallekaan puolelle ei tavallisesti tule välilyöntiä. Välilyönnejä voi kuitenkin käyttää selvyuden vuoksi silloin, kun rajakohtaviivan jommallakummalla tai molemmilla puolilla oleva ilmaus koostuu vähintään kahdesta erikseen kirjoitettavasta sanasta.

178 x 256 mm – 212 x 95 mm

kerran viikossa – kolmesti viikossa (vrt. kerran–kolmesti viikossa)

Oulun Kärpät – Porin Ässät 3–3

Nuolijärvi, Pirkko – Tiittula, Liisa: Televisiokeskustelun näyttämöllä

Jos jälkimmäistä rajaa osoittava ilmaus alkaa plus- tai miinusmerkillä, merkitään ajatusviivan molemmin puolin selvyuden vuoksi välilyönti. Etenkin teknis-tieteellisissä teksteissä tällaisissa tapauksissa käytetään usein kolmea pistettä (ks. s. 7). Muunlaisissa teksteissä voi harkita muitakin ilmaustapoja.

+4 – +6 astetta	+4...+6 astetta	4–6 plusastetta	4–6 lämpöastetta
-4 – -6 astetta	-4...-6 astetta	4–6 miinusastetta	4–6 pakkasastetta

Kun rajakohtailmaus on yhdyssanan alkuosa, se liitetään yhdyssanan loppuosaan yhdysmerkillä (ks. s. x).

20–30-vuotiaat

suomi–englanti–suomi-sanakirja

Yhdysmerkin eteen ei tule välilyöntiä, ellei jo rajakohtailmaukseen sisälly välilyöntiä (ks. s. x).

virta kytkettynä – virta poissa -kytkin

Suomi – Sri Lanka -seura

Ajatusviiva poiston merkinä

Ajatusviivaa käytetään osoittamaan, että esitys katkeaa tai että sanoja tai kirjaimia on jätetty pois. (Vrt. kolmen pisteen käyttöön, ks. s. 7.)

Jos sen sanot, niin minä –.

–kele!

Useiden sanojen pois jättäminen lainatusta jaksosta osoitetaan kahdella ajatusviivalla, joiden välissä on välilyönti. Loppupiste kirjoitetaan ajatusviivaan kiinni.

– – jokaisen oikeus – – hyvään hallintoon taataan kielestä riippumatta – –.

Tarvittaessa kahdella ajatusviivalla voi osoittaa, että on poistettu kokonainen virke tai useampia virkkeitä tai pitempikin jakso. Etenkin tällaisissa tapauksissa poistoa osoittavat ajatusviivat merkitään usein hakasulkeisiin.

Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. – – Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. [– –] Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Ajatusviivaa käytetään myös

- repliikkiviivana osoittamassa suoraa lainausta jonkun puheesta (ks. s. 17)
- rahamäärien merkinnöissä, kun kokonaisia tai desimaaleja on nolla (ks. s. 61)
- miinusmerkkinä (ks. s. 39)
- luetelmaviivana (ks. s. 35).

Rinnasteisten nimien väliin tulee yhdysmerkki. Samoin lempinimiin kuuluva luonnehti-va nimenosa yhdistetään varsinaiseen henkilönnimeen yhdysmerkillä.

Anna-Liisa, Kettunen-Vuori, Parta-Pekko
Nummi-Pusula, Helsinki-Vantaa, Ruotsi-Suomi, Telia-Sonera

Selittävä perusosa, joka liittyy henkilönnimeen, erotetaan nimestä yhdysmerkillä. Yhdysmerkki tulee myös mm. tuote- ja yritysnimiin sekä yhdistysten ja tapahtumien nimiin erottamaan selittävää osaa varsinaisesta erisnimestä.

Aini-täti, Kalle-isä, Erkki-opettaja, Juhana-herttua
McFeast-hampurilainen, Helsingin Sanomat -lehti, Seitsemän veljestä -teos, Maamme-laulu
Hesburger-ketju, Snow under -esitys, Beats and Styles -yhtye, Elämä lapselle -konsertti
Finlandia-talo (talon nimi on *Finlandia*, vrt. *Järvenpää-talo*, jossa myös perusosa *talo* kuuluu erisnimeen)

Paikannimet, joissa selittävä perusosa liittyy nominatiivimuotoiseen sanaliittoon, kirjoitetaan samoin: *Saint Lawrence -joki, Kuria Muria -saaret*.

Paikannimet kirjoitetaan kuitenkin – mikäli mahdollista – perinteisen tavan mukaan yhdeksi sanaksi. Esimerkiksi paikannimissä *Thamesjoki, Balatonjärvi* ja *Araratvuori* selittävä perusosa liitetään varsinaiseen nimeen ilman yhdysmerkkiä.

Kun yksiosaisiin paikannimiin, kuten *Suomi* ja *Töölö*, liitetään määrite, tulee jälkiosan ja määritteen väliin yhdysmerkki.

Isolla-Syötteellä, Vanhassa-Toukolassa, Pienten-Antillien, Isossa-Britanniassa
Itä-Aasiassa, Pohjois-Suomessa, Taka-Töölössä

Varhain laajaan käyttöön levinneet kuntien ja kaupunkien nimet kirjoitetaan kuitenkin vakiintuneesti ilman yhdysmerkkiä, kuten *Ruotsinpyhtää, Merikarvia, Merimasku, Orimattila, Uusikaarlepyy, Karjalohja, Ylitornio, Ylikiminki, Alahärmä, Ylihärmä, Isokyrö, Vähäkyrö, Hämeenkyrö* ja *Peräseinäjoki*.

Jotkin paikannimet muodostuvat useammasta osasta yhdyssanan tavoin, esim. *Kaisaniemi* (*Kaisa+niemi*) ja *Villasaari* (*villa+saari*). Tällaiseen kaksiosaiseen paikannimeen voi kuulua vielä määrite. Jos määrite ei taivu, se kirjoitetaan yhteen kaksiosaisen paikannimen kanssa ja erotetaan siitä yhdysmerkillä. Taipumattomia määriteosia ovat mm. *Ala-, Ali-, Ylä-, Yli-, Etu-, Taka-, Keski-* sekä ilmansuuntaa tarkoittavat sanat, esim. *Itä-* ja *Pohjois-*.

Keski-Vuosaaren, Ala-Kuittijärvessä, Itä-Götanmaalla, Länsi-Uudellamaalla

Jos määrite taipuu, se kirjoitetaan kaksiosaisesta paikannimestä erilleen ilman yhdysmerkkiä. Taipuvia määriteosia ovat mm. adjektiivit *iso, pieni, vanha* ja *uusi*.

Vanhalla Hämeentiellä, Isojen Sundasaarien, Pienessä Villasaarella

Ajatusviivan muita käyttötapoja

Erisnimiin liittyvät viivat

Yhdysmerkki

Kun yhdysmerkillisestä erisimestä johdetaan yleisnimi tai adjektiivi, jää yhdysmerkki pois.

*Etelä-Afrikka > eteläafrikkalainen, Uusi-Seelanti > uusiseelantilainen
Pohjois-Savo > pohjoissavolaisuus*

Ajatusviiva

Ajatusviivaa käytetään erisnimien välissä, kun halutaan ilmaista rajapaikkoja ja osapuolia (ks. myös ajatusviiva, s. 30).

*Hyvinkään–Hangon rata, (Hyvinkää–Hanko-rata), Helsingin–Hämeenlinnan moottoritie, Hetan–Pallaksen retkeilyreitti
Maisonin–Dixonin linja, Boylen–Mariotten laki, Haka–HJK*

Huom. Lääketieteessä on oma käytäntönsä: vain viimeinen nimi taipuu.

Churg–Straussin oireyhtymä, Charcot–Marie–Toothin tauti

Vinoviiva

Oikealle kallistuvan viivan virallinen nimi on *vinoviiva*. Usein siitä käytetään nimitystä *kauttaviiva*.

Vinoviivaa käytetään ensisijaisesti lomakkeen tyyppisissä yhteyksissä vaihtoehdon osoittamiseen.

*naimisissa/naimaton/leski/eronnut
opetusministeriö / maa- ja metsätalousministeriö
kokemus-/palvelusvuosilisa*

Vinoviivan ympärillä ei ole välilyöntejä, jos viiva erottaa yksisanaisia ilmauksia. Jos vinoviiva erottaa jaksoja, joista toinen tai molemmat koostuvat kahdesta tai useammasta sanasta, vinoviivan molemmin puolin on välilyönti.

Vinoviivaa käytetään murtoluvuissa, jakolaskussa (vrt. kaksoispiste) ja ilmaistaessa suhdetta (jotakin kohti).

*1/2 [vaihtoehtona merkille ½]
x/y (lue: x per y, x jaettuna y:llä)
Tuulen nopeus on 6 m/s (lue: metriä sekunnissa).*

Vinoviivaa käytetään numerosarjoissa lukujen välissä hierarkkisen rakenteen osien erottamiseen.

*Kielikello 2/2006
Puh. 73151/Kotus
SFS-ISO/IEC 8859-15
<http://www.kotus.fi/kielitoimisto>*

Vinoviivaa käytetään runon säkeiden välissä, jos ne kirjoitetaan samalle riville. Vinoviivan molemmin puolin on välilyönti.

*nähdä vaihtoehdot, / rakentaa hauras sopu / mieluummin kuin verinen riita.
(Lassi Nummi)*

Vinoviivan muuta käyttöä

Erityiseen tarkkuuteen pyrkivistä teksteistä konjunktioparin *ja/tai* käyttö on levinnyt muunkinlaisiin teksteihin ja muidenkin konjunktioparien käyttöön. Myös vaihtoehtojen esittäminen vinoviivalla on yleistynyt lomakkeista muihin teksteihin. Usein vinoviivan sijasta riittää pelkkä *tai*.

Materiaalin käyttö ja/tai luovuttaminen. (Paremmiin: Materiaalin käyttö tai luovuttaminen.)

Haluan vuokrata/ostaa kesämökin. (Paremmiin: Haluan vuokrata tai ostaa kesämökin.)

Kenoviiva on vasemmalle kallistuva vinoviiva. Sitä käytetään tietotekniikassa eräissä käyttöjärjestelmissä mm. hakemistojen, alihakemistojen ja tiedostojen nimien välissä ns. polkumerkinnöissä:

P:\www-projekti\maarittely\vaatimusmaarittely_10.4.html
C:\cad\tehtava\333-205

Kenoviiva

Alaviivaa käytetään tavallisimmin tietotekniikassa, esimerkiksi monisanaisia tiedostonimiä muodostettaessa silloin, kun välilyöntiä ei voi käyttää.

merkit_2006.htm

Alaviiva

Pystyviivaa käytetään esimerkiksi sanakirjoissa erottimenä. Lisäksi sillä on käyttöä muilla aloilla, kuten matemaattisissa teksteissä ja tietotekniikassa, erilaisissa tehtävissä kunkin alan käytäntöjen mukaan.

herjeltä Keskustelu oli h:nnyt. Sateen h:ttytä.

Pystyviiva

Monissa teksteissä käytetään osana luettelmaa eli allekkain kirjoitettua luetteloa. Eri-tyisen kätevä se on silloin, kun halutaan selventää monikohtaista asiakokonaisuutta, kuten ohjeissa. Luettelmaa tarkoitettaessa puhutaan usein ranskalaisista viivoista. Luettelma ei ole kuitenkaan pikaisesti kirjoitettu kyhäelmä.

Luotelman jokainen kohta alkaa omalta riviltään. Niitä edeltää johdantolause, johon kohdat liittyvät. Muodoltaan viimeistellystä luettelmaasta on hyötyä ennen kaikkea lukijalle.

Luettelma-merkkinä käytetään yleensä ajatusviivaa eli ranskalaista viivaa, ja se onkin suositeltavin asiategsteissä. Muita merkkejä ovat luettelmapallo, muut graafiset merkit ja numerot. Luettelma-merkin ja tekstin väliin tulee vähintään välilyönti. Havainnollisuuden lisäämiseksi luotelmissä voi käyttää myös erilaisia sisennystapoja.

Luettelma

Luettelmaa kirjoittaessaan pitää muistaa, että luotelman kohdat ovat keskenään samanmuotoisia

- lauseenosia
- kokonaisia lauseita tai virkkeitä
- kappaleita.

Samannuotoisuus

Samaan luotelmaan ei siis pidä yhdistää sanoja, vajaita lauseita ja kokonaisia virkkeitä tai useiden virkkeiden jaksoja. Luotelman laatijan pitää myös muistaa, että jokainen luettelma-kohta liittyy johdanto-osuuteen luontevasti niin, että kohdat ovat keskenään rinnasteiset.

Tämä erittäin laadukas puukylläste

- sopii käsittelemättömälle puulle
- estää kosteuden tunkeutumisen puuhun
- vähentää puun kuivumista ja halkeilua.

Johdantolauseen rakenne ratkaisee

Johdantolauseen rakenne ratkaisee, tarvitaanko sen loppuun kaksoispiste. Jos johdantolause on itsessään täydellinen lause, sen loppuun tulee kaksoispiste. Luetelman osat ovat tällöin johdantolauseeseen liittyviä täsmennyksiä. Usein johdantolauseessa on esimerkiksi sana *seuraava(t)*.

Tietoturvassa on seuraavat vaihtoehdot:

- virusturva
- virusturva ja palomuuuri
- virusturva, palomuuuri, sisällönsuodatin ja roskapostisuodatin.

Kaksoispiste kirjoitetaan myös silloin, kun johdantolauseessa ei ole lainkaan verbiä. Selvästi otsikonomaisissa yhteyksissä kaksoispisteen voi jättää pois.

Tulppaanien hoito-ohje:

- 1) Leikkaa varsia veitsellä noin 1 cm.
- 2) Lisää maljakkoon kylmää vettä noin 5 cm.
- 3) Laita tulppaanit maljakkoon muovipakkauksessaan.
- 4) Poista muovi noin puolen tunnin kuluttua.

Jos taas johdantolause on sillä tavoin vajaa, että se vaatii luotelman kohdat pakollisiksi täydennyksikseen, kaksoispistettä ei käytetä. Jos johdantolauseen loppuun tulisi pilkku välittömästi ennen luotelmaa, voi pilkun jättää myös pois.

Tässä selosteessa kerrotaan,

- mitä tabletit ovat
- mitä sinun on tiedettävä, ennen kuin käytät tabletteja
- miten tabletteja käytetään.

Pisteen käytöstä luotelmassa ks. myös s. 4

Edellisessä esimerkissä luotelman kohdat alkavat pienellä alkukirjaimella, koska ne eivät ole itsenäisiä virkkeitä, vaan johdantolauseen sivulauseita. Tämän vuoksi myös piste tulee vain viimeisen kohdan loppuun. Seuraavan luotelman kukin kohta alkaa isolla alkukirjaimella ja päättyy pisteeseen, koska jokainen luotelman kohta on täydellinen, itsenäinen virke.

Tuulettimen käyttäjän on tärkeää ottaa huomioon seuraavat asiat:

- Liitosjohdon kunto on tarkistettava säännöllisesti.
- Tuuletinta ei saa upottaa veteen tai muuhun nesteeseen.
- Suojaverkon välistä ei saa työntää mitään, kun moottori käy.

Luotelman kohtien välissä ei tarvita pilkkua eikä puolipistettä, koska luotelmaviiva tai muu luotelmamerkki on jo välimerkin luonteinen. Toiseksi viimeisen ja viimeisen kohdan väliin ei myöskään tarvita sanaa *ja*. Jos luotelmassa esitetään vaihtoehtoja, se kannattaa kertoa jo johdantolauseessa sekaannusten välttämiseksi.

Voit ilmoittautua kurssillemme jollakin seuraavista tavoista:

- www-lomakkeella
- sähköpostitse
- puhelimitse.

Usein on havainnollista esittää lueltavat asiat nimenomaan allekkaisena luotelmana. Jos kuitenkin esimerkiksi tilan säästämiseksi lueltavat asiat kirjoitetaan samalle riville, kohtien väliin merkitään pilkku ja kahden viimeisen väliin *ja*-sana tai *tai*-sana.

Voit ilmoittautua kurssillemme jollakin seuraavista tavoista: www-lomakkeella, sähköpostitse tai puhelimitse.

Tietoturvassa on kolme vaihtoehtoa: 1) virusturva, 2) virusturva ja palomuuuri ja 3) virusturva, palomuuuri, sisällönsuodatin ja roskapostisuodatin.

Tarvitaanko välimerkkejä?

KURSSILLE KIELITOIMISTOON

- 1 Tehokas tiedote 20.9.2006 kello 9–15.30**
Kuinka valita tiedotteeseen lukijaa kiinnostavat asiat ja kertoa niistä ymmärrettävästi?
Miten kirjoittaa havainnollisesti ja valita tehokkaat sanat?
- 2 Numero- ja merkkipäivä – standardit tutuiksi 21.9.2006 kello 9–15.30**
Kuinka kirjoittaa numerosarjat oikein ja valita sopiva viiva tilanteen mukaan?
Kurssilla tutustutaan uuden numero- ja merkkistandardin sisältöön.
- 3 Sävyä ja selkeyttä hallinnon kieleen 27.–28.9.2006 kello 9–15.30**
Byrokratian koukeroista palveluhenkiseen viestintään: kuinka virkatekstistä saa ymmärrettävää ja sävyllään tarkoituksenmukaista?
- 4 Pilkunviilausta toimittajille 4.10.2006 kello 9–15.30**
Kurssilla käsitellään lehtitekstille tyypillisiä kielenhuoltopulmia, kuten pilkun, kaksoispisteen, omistusliitteiden ja pronominien käyttöä.
- 5 Kielenhuollon nykytuulet 5.10.2006 kello 9–15.30**
Kieli muuttuu – muuttuuko kielenhuolto? Kurssilla luodaan katsaus siihen, mitä kielenhuollossa nykyään painotetaan ja miksi jotkin suositukset ovat muuttuneet.
- 6 Kielenhuoltopäivä 18.10.2006 kello 9–15.30**
Kirjoitusasu kuntoon, esim. yhdyssanat, lyhenteet, alkukirjaimet ja välimerkit oikein.
- 7 Kielenhuoltoa käytännössä 19.10.2006 kello 9–15.30**
Kurssilla muokataan erilaisia tekstejä kieli-asultaan moitteettomiksi ja harjoitellaan käyttämään erityisesti sähköisiä lähteitä.
- 8 Mainostajan kielipäivä 1 2.11.2006 kello 9–15.30**
Millainen kieli vetoaa lukijaan? Kurssilla perehdytään mainoksen kielliasun viimeistelyyn ja siihen, miten soveltaa oikeinkirjoitussääntöjä tuotenimiin.
- 9 Sujuvan suomen päivä 1 9.11.2006 kello 9–15.30**
Kurssilla paneudutaan lauseiden ja virkkeiden selkeyteen sekä verbimuotojen valintaan.
- 10 Sihteerin ja assistentin kielipäivä 16.11.2006 kello 9–15.30**
Miten merkitä yhteystiedot sekä alku- ja lopputervehdykset? Kurssilla keskitytään sihteeille ja assistenteille tärkeisiin tekstilajeihin, kuten muistioon ja kutsuun.
- 11 Työpaikan kielenhuolto 23.11.2006 kello 9–15.30**
Miten tehdä kielenhuollosta koko työpaikan yhteinen asia?
Millaisia kielipulmia kirjoittajilla on, ja millä välineillä niitä voi ratkoa?

UUSI

UUSI

UUSI

Lisää kurssitarjonnasta osoitteessa www.kotus.fi/palvelut.

Paikka: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Sörnäisten rantatie 25 A, 00500 Helsinki.

Hinta: Kurssit 1, 2 ja 4–11 maksavat 390 euroa/kurssi, ja kurssi 3 maksaa 640 euroa. Hinnat sisältävät opetuksen, kurssimateriaalin, lounaan ja kahvit. Hintoihin sisältyy 22 prosentin arvonlisävero.

Ilmoittautumiset ja tiedustelut: puhelimitse (09) 7315 230 ja 040 550 7939 tai sähköpostitse kurssit@kotus.fi.

Muita merkkejä

Ät-merkki

@

Merkin @ nimi on *ät-merkki*. Sitä käytetään mm. sähköpostiosoitteissa.

jaska.joku@yritys.fi (lue: jaska piste joku ät yritys piste fi)

Tämä merkki oli aiemmin toisenlaisessa käytössä, ja sitä nimitettiin *taksamerkiksi*. Sähköpostiosoitteista puhuttaessa merkin nimi on standardin mukaan *ät-merkki*.

Et-merkki

&

Et-merkin merkitys on 'ja'. Sitä käytetään lähinnä nimiluetteloissa. Kun merkki yhdistää kahta nimeä, sen molemmin puolin on tyhjä lyönti.

Asianajotoimisto Järvinen & Virtanen

Joissakin koodimaisissa lyhennemerkinnoissä ja logoissa välilyönnit voi jättää pois.

T&K 'tutkimus ja kehitys'

Prosenttimerkki

%

Prosenttimerkkiä käytetään vain numeroin ilmaistujen lukujen yhteydessä. Luvun ja merkin väliin jätetään tyhjä väli. Lauseyhteyden vaatima sijapäätte liitetään prosenttimerkkiin kaksoispisteen avulla.

Hinta nousi 10 % (lue: kymmenen prosenttia).

Ensi vuonna on odotettavissa 11 %:n kasvu (lue: yhdentoista prosenttin).

Prosenttimerkki yhdyssanoissa ja johdoksissa

Prosenttimerkkiä ei pitäisi käyttää yhdyssanojen osana, vaan tällöin mieluummin kirjoitetaan koko sana. (Taulukoissa yms., joissa on vähän tilaa, tällaista lyhentämiskeinoa voi käyttää harkiten.)

tilavuusprosentti (mieluummin kuin "tilavuus-%, til.-%")

alkoholiprocentti (mieluummin kuin "alkoholi-%")

Myös sana *prosenttinen* on paras kirjoittaa kokonaan. Lukusana ja johdos *prosenttisesti* muodostavat yhden kokonaisuuden, yhdyssanan, ja siksi niiden väliin tarvitaan yhdyssmerkki.

Tavoite saavutettiin 85-prosenttisesti (EI: "85-%:isesti").

15-prosenttinen liuos (EI: "15-%:inen", "15 % liuos").

Prosenttiyksikkö

Prosenttiyksikkö on eri asia kuin prosentti. Prosentti on sadasosa: 5 % on 5 sadasosaa. *Prosenttiyksikkö*-sanaa käytetään vertailtaessa prosenttilukuja keskenään: jos korko on ollut tähän asti 10 % ja se korotetaan 12 %:iin, on koron muutos *kaksi prosenttiyksikköä*. Toisaalta voidaan laskea, kuinka suuri osuus tuo nousu on lähtömäärästä. Lukujen 10 ja 12 erotus on 2, ja kun lasketaan, kuinka monta prosenttia (eli sadasosaa) se on 10:stä, päädytään lukuun 20. Koron nousu on siis *20 prosenttia mutta 2 prosenttiyksikköä*. – *Prosenttiyksikkö*-sanalla ei ole omaa tunnusta tai lyhennettä (EI: "%-yksikkö").

Promille on tuhannesosa; sen merkki on ‰.

Alttius sairauteen on noin 4 ‰:lla väestöstä.

Promillemerkki

‰

Pykälämerkkiä käytetään lähinnä lakipykälien merkinnöissä ja vain numeroin ilmaistujen lukujen yhteydessä. Kirjoitetaan siis 6. § tai kuudes pykälä, mutta ei "kuudes §". Numeron ja pykälämerkin väliin tulee välilyönti. Yleiskielessä (esimerkiksi kokouspöytäkirjoissa) käytetään pykälien numeroinnissa järjestyslukuja. Lakikielessä sen sijaan on vakiintunut käytäntö jättää järjestysluvun piste pois.

6. § (lue: kuudes pykälä)

§ 6 (lue: pykälä kuusi)

6. ja 7. §:ssä (lue: pykälässä)

§:issä 6 ja 7 (lue: pykälissä)

6.–7. §

§ 6–7 (EI: "§§ 6–7")

6. §:ään

§:ään 6

Pykälämerkki

§

Kun asteen tunnusta (°) käytetään numeron yhteydessä lämpö- tai kulma-asteen osoittamiseen, tunnus kirjoitetaan numeron perään ilman välilyöntiä.

10° lämmintä

90°:n kulma

Asteen merkki

°

Jos ilmaistaan myös käytetty asteikko, luku ja asteikko erotetaan tavalliseen tapaan välilyönillä.

+20 °C (celsiusastetta)

32 °F (fahrenheitastetta)

Lämpötila nousi 25 °C:seen (celsiusasteeseen).

Lämpötila on vaihdellut 7:n ja 14 °C:n välillä (lue: asteen).

Lämpötila oli viikonloppuna 7–14 °C. (lue: seitsemästä neljääntoista astetta).

Paikan sijainti voidaan ilmaista kertomalla sen koordinaatit, mihin tarvitaan asteen merkin lisäksi kulmaminuutin ja kulmasekunnin merkkejä. Niiden sijasta käytetään myös lainausmerkkiä ja heittomerkkiä. (Edellistä käytetään myös tuuman merkinä.) Nämä merkit kirjoitetaan numeron jälkeen ilman välilyöntiä.

Suomen läntisin piste Märketin majakkaluodolla Eckerössä: 19° 8′ 22″ (19° 8′ 22″)

Vannetarjous: 15″, hinta 295 €

Miinusmerkinä käytetään tavallisesti ajatusviivaa, mutta tarkoitusta varten on olemassa myös erillinen merkki. Yhteen- ja vähennyslaskua osoittavissa laskutoimituksissa plus- ja miinusmerkin molemmin puolin on väli. Arvosanaa sekä positiivista ja negatiivista lukua ilmaistaessa merkki on kiinni numerossa. Jos miinusmerkkiä tai ajatusviivaa ei voi käyttää, ne voi korvata yhdysmerkillä. Lisäksi on olemassa erillinen plus-miinusmerkki ±, jolla ilmaistaan, minkä lukuarvon verran tulos voi vaihdella annetusta luvusta. Tämän merkin voi korvata kirjoittamalla plus- ja miinusmerkin vinoviivan molemmin puolin: +/-.

2 + 3 = 5

5 - 3 = 2 (5 - 3 = 2)

Meriveden korkeus on +10 metriä.

Luvun 5 vastaluku on -5.

Kannatuslukujen virhemarginaali on ±2 % (+/-2 %).

Plus- ja miinusmerkki

+ -

Kertomerkki, jakomerkki ja yhtäsuuruusmerkki

Kertolaskun merkkinä käytetään kertomerkkiä tai rivinkeskistä pistettä; myös pientä x-kirjainta käytetään. Jakomerkkinä käytetään kaksoispistettä (numeroiden välissä) tai vinoviivaa. Kerto-, jako- ja yhtäsuuruusmerkin molemmin puolin on tyhjä väli.

$$5 \times 2 = 10 \quad (5 \times 2 = 10)$$

$$5 \cdot 2 = 10$$

$$10 : 2 = 5$$

paino / pituuden neliö = painoindeksi

Kertomerkkiä käytetään myös ilmaisemaan ulottuvuuksia. Välilyönti voidaan jättää pois, jos sen molemmin puolin on pelkkiä lukuja.

Keittiö on varsin tilava, 4 m × 5 m.

Puhelimen näytön resoluutio on 320 × 240 pikseliä.

Yhtäsuuruusmerkkiä käytetään joskus myös osoittamaan synonyymisyyttä tai merkitystä.

juohea = *juoheva*

Saksan verbi *lesen* (= lukea) taipuu epäsäännöllisesti.

Asteriski eli tähti

Asteriskia (*) käytetään mm. kielitieteessä osoittamassa, että sana on rekonstruoitu tai ilmaus epäkieliopillinen.

Sanan *käsi* oletettu lähtömuoto on **käte*.

Taivutus **me olette* ei ole suomen kielen mukainen.

Puhelinnumeron eteen merkityllä asteriskilla voidaan ilmaista, että kyseessä on vaihteen numero.

*(09) 1234

Asteriskia käytetään myös tietotekniikassa erilaisissa tehtävissä, mm. osoittamassa yhden tai useamman valinnaisen merkin joukkoa haku- ja muissa komennoissa. Merkkiä käytetään hauissa myös katkaisumerkkinä.

Komento COPY *.* kopioi kaikki tiedostot.

Jos kirjoitat hakuikkunaan *tahat**, ohjelma hakee sanakirjasta sanan *tahaton* taivutusmuodot ja johdokset.

Tavaramerkin symbolit

Rekisteröidyn tavaramerkin symboli on ® ja rekisteröimättömän ™. Ne voidaan merkitä sanan tai sanaliiton jälkeen (ilman välilyöntiä) osoittamaan, että kyseessä on rekisteröity tai rekisteröimätön tavaramerkki. Jos on tarpeen taivuttaa sanaa, johon tavaramerkki on liitetty, kirjoitetaan symboli sanan taivutetun muodon jälkeen. Symbolia ei ole tarpeen toistaa joka kerran, kun tavaramerkin nimi esiintyy samassa tekstissä, vaan riittää, että se esiintyy tekstiyhteydessä kerran. Useissa tekstilajeissa, kuten lehtitekstissä, merkkiä ei ole tapana käyttää ollenkaan.

Burana®

Statiineja, esimerkiksi Lipitoria®, määrätään korkean kolesterolin hoitoon.

Ulkoilutietokone X-Lander™ on Suannon rekisteröimä tavaramerkki.

Tekijänoikeusmerkkiä voidaan käyttää ilmoittamaan, kenellä on teoksen tekijänoikeudet. Tätä merkintää ei käytetä juoksevassa tekstissä.

© 2006 Kustannus Oy ja Kaija Kirjaniekkä
Suomenkielinen laitos © Kustannus Oy

Tekijänoikeus-
merkki

Ristikkomerkkiä eli ruutua käytetään esimerkiksi puhelimissa. Lisäksi sitä käytetään erityistarkoituksiin, mm. tietotekniikassa verkkosivujen osoitteissa. Merkkiä ei suositella käytettäväksi sanan *numero* tilalla.

Jos haluat kääntää puhelusi keskuksen, näppäile #42 (ruutu 42) ja keskuksen alanumero.

Ristikkomerkki

[Sarjakuva]

Tarkkeet

Tarkkeeksi kutsutaan kirjaimen liitettävää lisämerkkiä, joka vaikuttaa kyseisen kirjaimen ääntämiseen, painotukseen tai merkitykseen. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset aksentit ja suhuäännettä kuvaava hattu s:n ja z:n päällä.

Suhuäänteiden š ja ž merkitseminen hatullisena on suositeltavaa siksi, että suomen kirjoitusjärjestelmän keskeisenä periaatteena on yhden äänteen merkitseminen yhdellä kirjainmerkillä. Niinpä pitäisi välttää suhuäänteiden kuvaamista kirjainyhdyksillä sh ja zh. (Ks. myös Kielikello 3/2005.)

Koska tarkkeet muuttavat kirjaimen ääntöasua joskus olennaisestikin, on niitä hyvä noudattaa tarkasti. Esimerkiksi ääntösultaan mahdoton on sana *café* väärään kallistuvan aksentin, gravis-korkomerkin kanssa, kun oikea muoto on akuutti-korkomerkin kanssa kirjoitettu *café* (lausutaan loppua painottaen jotakuinkin *kafee*). Vierassanoissa on myös pyrittävä säilyttämään kaikki tarkkeet. Seuraavassa on luettelo keskeisimmistä tarkkeista.

Hattu ˇ

Akuutti-korkomerkki ´

Gravis-korkomerkki `

Sirkumfleksi ^

Treema ¨

Tilde ~

Tšernobyl, šeikki, Šápmelaš, Žukov, maharadža

café au lait, Sulo Vilén, José García Nieto

chèvre, crèmetäyteinen, caffè latte

Côtes du Rhône, crêpes, crème fraîche

Thais, Jüri Ehlvest

Tõnu Önnepalu, piña colada

TIEDOTTEET YHDESTÄ PAIKASTA

Deski kokoaa tiedotteet aina politiikasta uutuuksikirjoihin yhteen paikkaan. Päivän Deskissä on tuoreimmat lehdistötiedotteet yrityksiltä, järjestöiltä ja julkishallinnolta. Viikonvaihte-osiassa aiheina ovat muun muassa kulttuuri, matkailu ja viihde.

Sedilji ,
Lyhyysmerkki ~
Yläpuolinen ympyrä *
Kaksoisakuutti ~
Yläpuolinen piste ·
Ogonek ,
L ja vino poikkiviiva †
Pituusmerkki -

Centre culturel français, Esin Başçeri
Ahmet Davutoğlu
Bohuslav Martinů
Sándor Petőfi, Széchenyi fürdő
Segretarju Ġenerali
Józef Zajączek
Lech Wałęsa
Anna Žigurre, Vaira Vīķe-Freiberga

Tarkkeet voi kirjoittaa tietokoneella joko tarhenäppäimien ja kirjaimen yhdistelmällä tai lisäämällä ne suoraan erityisenä merkin ja kirjaimen muodostamana yhdistelmämerkkinä pudotusvalikon kautta. Usein tarkkeellisten merkkien ja erikoismerkkien kirjoittaminen kuitenkin aiheuttaa ongelmia, kun eri ohjelmistot eivät tunnista toistensa merkkejä. Kotuksessa onkin käynnistetty vuonna 2004 *Tietotekniikan kotoistus* -hanke. Siinä pyritään luomaan yhdessä laitevalmistajien kanssa näppäimistöstandardi, jonka avulla Suomen kielen ja kulttuurin kannalta olennaiset tarkkeelliset merkit voidaan tuottaa tulevaisuudessa helposti.

Tarkkeiden lisäksi eri kielissä on myös omia kirjainmerkkejä. Tällaisia ovat esimerkiksi islannin *thorn Þ* ja *eth ð* (esimerkiksi nimessä Sigríður Anna Þórðardóttir), muun muassa tanskan, norjan ja eteläsaamen *ø* (o ja vinoviiva yli, esimerkiksi nimessä *Knud Møller*) ja turkin *pisteetön i* (esimerkiksi nimessä Recep Tayyip Erdoğan). Tarkkeiden tapaan myös vieraskieliset kirjaimet tulisi pyrkiä säilyttämään tekstissä alkuperäkieltä kunnioittaen. Vieraskieliset kirjaimet löytyvät pudotusvalikon *Lisää > merkki* -toiminnon kautta.

Kotoistus

Vieraskieliset kirjaimet

ILMAINEN IDEAPANKKI TOIMITTAJILLE

Deskistä voit hakea juttuideoita ja taustatietoa. Tiedotteet ja artikkelit ovat vapaasti ja veloituksetta käytössäsi. Voit myös tilata tiedotteita suoraan sähköpostiisi osoitteesta www.deski.fi.

[deski]

Tiedottaja, jos haluat tiedotteesi Deskiin,
otathan yhteyttä! deski@deski.fi tai
(09) 425 0550

Merkit ruotsiksi

Numeroita ja merkkejä koskevat oikeinkirjoitusperiaatteet ovat suomessa ja ruotsissa varsin samanlaiset. Muutamassa kohdin ne kuitenkin eroavat toisistaan. Seuraavassa esitellään keskeisimmät erot samassa järjestyksessä kuin näitä aiheita on tässä Kielikellon numerossa käsitelty. Ruotsin kieltä koskevat ohjeet noudattavat Svenska språknämndens julkaisemaa kirjoitusopasta Svenska skrivregler (2000), josta myös monet esimerkeistä ovat peräisin.

Järjestysluvun ilmaiseminen

Numeroon ei ruotsissa merkitä järjestysluvun tunnusta eikä pistettä, jos asiayhteydestä käy ilmi, että on kyse järjestysluvusta.

3 utg. 'tredje utgåvan'	3. p. 'kolmas painos'
den 12 maj 'den tolfte maj'	12. toukokuuta
	'kahdentena-/kahdestoista toukokuuta'
8–12 maj 2006	8.–12. toukokuuta 2006
8.5–12.5.2006	8.5.–12.5.2006
8–12.5.2006	8.–12.5.2006

Ensisijaisena suosituksenaan päiväyksen kirjoitusasuksi Svenska skrivregler esittää vinoviivallisen version *12/5 2006*. Vastaavasti ajanjakso merkitään *8/5–12/5 2006* tai *8–12/5 2006*. Suomenkielisiin teksteihin ei suositeta vinoviivallista päiväystä.

Puhelinnumerot

Suuntanumero erotetaan ruotsinkielisessä tekstissä yhdysmerkillä, suomeksi kirjoitettaessa sulkeilla. Huomaa myös numeroiden ryhmittely: ruotsiksi kahden tai kolmen numeron, suomeksi kahden, kolmen tai neljän numeron jaksoiksi havainnollisuuden ja muistettavuuden perusteella.

Svenska språkbyråns telefonrådgivning	09-701 34 84
Kielitoimiston puhelinneuvonta	(09) 701 4991

Pisteet lyhenteissä

Sanaliitoista tehdään usein lyhenne ottamalla kustakin sanasta pelkkä alkukirjain. Ruotsinkielisissä lyhenteissä joka väliin tulee piste (muttei kuitenkaan sananväliä), suomenkielisissä piste merkitään vasta viimeisen alkukirjaimen jälkeen.

m.m. 'med mera'	mm. 'muun muassa'
s.k. 'så kallad'	ns. 'niin sanottu'

Silloin, kun sanaliitosta tehdään lyhenne katkaisemalla kukin sana lopusta, ruotsissa lyhennettyjen sanojen väliin ei kirjoiteta välilyöntiä vaan pelkkä piste. Suomessa lyhenteen osien väliin tulee pisteen lisäksi välilyönti.

fil.mag. 'filosofie magister'	fil. maist. 'filosofian maisteri'
-------------------------------	-----------------------------------

Pilkku

Ruotsin ja suomen suurimmat erot välimerkkien käytössä koskevat pilkkua. Suomen pilkutus on säännönmukaisempaa, ruotsissa puolestaan kirjoittajalla on enemmän harkinnan varaa.

Ruotsissa ei käytetä pilkkua päälauseen ja ns. välttämättömän sivulauseen rajalla. Sivulause on välttämätön, kun se rajaa ja täsmentää edellä olevan sanan merkitystä

(relatiivilause) tai kun päälause ei ilman sitä olisi kieliopillisesti täydellinen. Etenkin relatiivilauseiden pilkuttamisessa kannattaa olla tarkkana, koska pilkut vaikuttavat lauseen merkitykseen.

Politiker, som får bra betalt, skall inte klaga på lönen. (koskee kaikkia poliitikkoja)
Poliitikoilla, jotka saavat hyvää palkkaa, ei ole valittamista.

Politiker som får bra betalt skall inte klaga på lönen. (välttämätön, rajaava relatiivilause)

Niillä poliitikoilla, jotka saavat hyvää palkkaa, ei ole valittamista. (rajaava *ne-pronomin*)

Det var självklart att han skulle bjudas. (välttämätön sivulause)

Oli itsestään selvää, että hänet kutsuttaisiin.

Frågan är hur länge han orkar undervisa. (välttämätön sivulause)

Kysymys kuuluu, kuinka kauan hän jaksaa opettaa.

Hyvin pitkiin ruotsinkielisiin virkkeisiin voidaan lisätä perussääntöjen vastaisesti pilkku helpottamaan lukemista. Suomeksi kirjoitettaessa noudatetaan tällöinkin pilkku-sääntöjä.

Denna historia har visat att det finns andra slag av spioneri än det militära, och att också dessa andra är moraliskt förkastliga och ur många synpunkter farliga.

Tämä tarina osoittaa, että on olemassa muutakin kuin sotilasvakoilua ja että myös muunlainen vakoilu on moraalisesti tuomittavaa ja monella tavoin vaarallista.

Hintamerkinnoissa voi ruotsiksi käyttää erokkeena kaksoispistettä, suomessa käytetään yksinomaan pilkkua.

Lunch 7:50 €

Lounas 7,50 €

Muutamissa ruotsin lyhenteissä, jotka on tehty jättämällä sanan sisältä kirjaimia pois, on poiston merkinä kaksoispiste (esim. *S:t* 'sankt'). Suomen kieleenkin on vakiintunut jokunen tällainen lyhenne, kuten *n:o* 'numero'. Sanasta *numero* käytetään silti suomessa nykyään useammin *nro*-lyhennettä. Ruotsin *nummer* lyhennetään *nr*, ilman kaksoispistettä.

Ruotsin ja suomen yhdysmerkkikäytännöissä on kolme eroa.

1) Kun yhdyssanan alkuosa loppuu samaan vokaaliin, jolla jälkiosa alkaa, ruotsissa ei käytetä yhdysmerkkiä.

högstadiellev 'yläasteen oppilas', energiinnehäll 'energiapitoisuus'
vrt. pakaste-eines, tila-auto

2) Kun yhdyssanan osana on erisnimi, ruotsinkielisessä tekstissä ei yleensä käytetä yhdysmerkkiä. Yhdysmerkkiä voidaan kuitenkin käyttää, jos ilmausta olisi muutoin vaikea hahmottaa (esim. *Rimbaud-eran* 'Rimbaudin aika' vrt. *Rimbauderan*) tai jos nimi on yhdyssanan loppuosana ja ilmaus on kokonaisuudessaan tilapäisluonteinen (*Idrotts-Finland* 'urheilu-Suomi'). Suomeksi kirjoitettaessa yhdyssanan osana oleva nominatiivi-muotoinen erisnimi erotetaan yhdysmerkillä.

Storhelsingfors
Västgötaland

Suur-Helsinki
Länsi-Götanmaa

Kaksoispiste

Yhdysmerkki

Ajatusviiva

3) Kun yhdyssanan alkuosa koostuu sanaliitosta, ruotsissa ei käytetä välilyöntiä ennen yhdysmerkkiä. Suomessa nimenomaan välilyönti osoittaa, että yhdyssanan alkuosaan kuuluu useampi kuin yksi sana.

tio i topp-lista
(TAI: tio-i-topp-lista)
Evert Taube-priset

kymmenen kärjessä -lista
Evert Taube -palkinto

Ruotsinkielisessä tekstissä ajatusviivaa käytetään rajakohtailmauksissa silloinkin, kun ääriarvoina on peräkkäiset, kirjaimin kirjoitetut kokonaisluvut, esim. två-tre. Suomeksi kirjoitettaessa ajatusviivaa käytetään silloin, kun lukuarvojen välinen ero on suurempi.

en sträcka på två-tre meter
fem-sex personer

parin kolmen metrin matka
viisi kuusi henkeä

Ruotsissa poiston merkinä käytetään kolmea välilyönnein erotettua ajatusviivaa, suomessa vain kahta. Kyse on kuitenkin vähän erityyppisistä tapauksista: Svenska Skrivreglerin esimerkki kolmen ajatusviivan käytöstä liittyy kokonaisten tekstikappaleiden poistoon, kun taas suomen kaksoisviiva voi tarkoittaa myös lyhempää, vaikka vain yhdenkin sanan poistoa.

Vinoviiva

Kun ruotsinkielisessä lomaketekstissä erotetaan vaihtoehdot vinoviivalla, viiva tulee aina kiinni edeltävään ja seuraavaan sanaan tai numeroon. Suomenkielisissä lomakkeissa jätetään väli vinoviivan molemmin puolin, jos yksikin vaihtoehdoista koostuu useammasta sanasta.

deltar/deltar inte

osallistuu / ei osallistu

T I L A U S K O R T T I

Kielikello vastaa kysymyksiisi ja auttaa käytännön kirjoituspulmien kanssa painiskelevaa. Lehdessä julkaistaan suomen kielen lautakunnan suositukset, kerrataan vanhoja ohjeita ja annetaan uusia. Lisäksi käsitellään sanastokysymyksiä, selvitetään ongelmia ja kerrotaan ajankohtaisista kielenkäytön ilmiöistä. Kielikellossa kerrotaan nykykielestä ja sen kehityksestä, mutta valotetaan myös kielen menneisyyttä, tarkastellaan sanojen taustoja ja suomen monimuotoisten murteiden ilmiöitä.

- Tilaan Kielikello-lehden neljä numeroa
vuodessa
 kestotilaus (laskutusväli 12 kuukautta) 30 €
 määräaikaistilaus (12 kuukautta) 35 €

Yritys/virasto

Nimi

Osoite

Postinumero ja -toimipaikka

Puhelin

Sähköpostiosoite

Päiväys

Allekirjoitus

Kielikello 2006

Kestotilauksena tilattu lehti tulee tilaajalle tilausjakso kerrallaan ilman eri uudistusta, kunnes tilaaja joko muuttaa sen määräaikaiseksi tai lopettaa tilauksen. Tilauksen hinta on tilausjakson alussa voimassa oleva hinta, joka on painettu lehteen. Tilauksen voi keskeyttää ennen tilausjakson loppua. Peruutus on tehtävä vähintään kaksi viikkoa ennen uuden tilausjakson alkamista. Mikäli peruutus ei saavu määräaikaan mennessä, laskutetaan tilaajan saamat lehdet irtolomuerohintaan sekä peruutuksen aiheuttamat kulut 6 euroa. Tilausehdot löytyvät lehden jokaisesta numerosta. Osoitetietoja ei käytetä muussa kuin Stellatum Oyn omassa toiminnassa.

**Stellatum Oy
maksaa
postil-
maksun!**

STELLATUM OY
Vastauslähetys
Tunnus 5010666
00003 Helsinki

Intohimona merkit

Miten uusi numero- ja merkkistandardi syntyi? Kielikello haastatteli aiheesta standardia uudistaneen työryhmän puheenjohtajaa Mirja Reijosta.

Mirja Reijonen on Suomen Standardoimisliiton asiakirjaviestintäkomitean jäsen ja toimii myös alan kouluttajana. Hänellä on pitkä kokemus erilaisten toimistoalan standardien kokoamisesta. Seuraavassa hän kertoo kaksikymmentäviisi vuotta jatkuneesta lämpimästä suhteestaan pilkunvilaukseen, kuten hän itse standardointityötä kuvaa.

Mihin numero- ja merkkistandardia tarvitaan?

Standardi on tarkoitettu kaikille oikeinkirjoituksesta kiinnostuneille, ei pelkästään sihteereille, kielenkääntäjille tai varsinaisille kielenhuoltajille. Standardista voi tarkistaa merkkien oikeinkirjoituksen, ja mukana on lisäksi oikeakielisyyttä, siis vaikkapa pilkkusääntöjä. Tarkoitus on sama kuin esimerkiksi Kielikellolla, jossa esitellään kielenhuoltoa laajemmin. Kansainvälistyvässä maailmassa on samoin kohteliasta noudattaa esimerkiksi muiden maiden nimien kirjoituskäytäntöjä, joista standardista löytyy ohjeistusta.

Mitä uutta tässä standardissa on?

Ensinnäkin on parannettu standardin käytettävyyttä. Merkit on esitetty aakkosjärjestyksessä, standardista löytyy samoin sisällysluettelo. Radikaalisti uutta on tieto siitä, miten merkit tuotetaan yleisimmissä järjestelmissä. Pelkkä merkin näyttäminen ei nimittäin riitä, jos sitä ei löydä koneeltaan. Tärkeää on myös eri merkkien virallisten suomalaisten nimien esittäminen. Näitä ovat esimerkiksi *ristikkomerkki* epävirallisen "risuaidan" sijaa ja sähköpostiosoitteiden *ät-merkki*. Standardilla pyritään vakiinnuttamaan nämä viralliset nimet jokapäiväiseen käyttöön. Kansainvälistyminen on myös tuonut lukuisia uusia erikoismerkkejä, joita tarvitaan vierasnimien kirjoittamiseen alkuperäisasua kunnioittaen.

Ketkä standardin laatimiseen ovat osallistuneet?

Kielenhuollon asiantuntemuksesta standardia uudistaneessa työryhmässä vastasivat Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen edustajina ensin erikoistutkija Sari Maamies ja myöhemmässä vaiheessa tutkija Salli Kankaanpää. Tietokirjailijoita ja tietotekniikan asiantuntemusta edusti puolestaan Jukka K. Korpela. Opetuslta työryhmässä oli mukana Eija Inglis Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulusta Heliasta. Itse edustin yksityistä liike-elämää ja erityisesti tietotekniikan kouluttajien tarpeita. Lausunnonantajat ovat yhtä tärkeitä kuin työryhmä. Korjauksia ja hyviä muutosehdotuksia saatiin muun muassa julkishallinnon organisaatioilta, yliopistojen kielikeskuksista, eräältä käännöstöimistolta, sanomalehden kustantajalta ja tietysti myös Kotuksen *Tietotekniikan kotoistus*-hankkeelta. Työryhmällä oli kuitenkin lopullinen vastuu siitä, mitä lausunnoista standardiin otettiin, mitä ei.

Miksi itse kiinnostuit standardeista?

Standardointityöhön osallistuminen pitää ammatillisesti ajan tasalla. Numero- ja merkkistandardia olen kuitenkin ollut tekemässä jo neljän painoksen verran siksi, että pilkunviilaukseen on niin hauskaa. Tosin se vaatii vähän pedanttista luonnetta, kiinnostusta yksityiskohtiin. Omasta mielestäni hiottu teksti on viimeisteltyä vasta, kun merkit ovat typografisesti oikeassa muodossa ja suomen kielen oikeinkirjoitussääntöjen mukaisia.

Inkaliisa Vihonen

Luvut ja numerot

Numeroin vai kirjaimin?

Luku on käsite, joka ilmaisee elementtien määrää tai järjestystä jossakin kokonaisuudessa. Luvut ovat **peruslukuja** (*yksi, kaksi, kolme* jne.) tai **järjestyslukuja** (*ensimmäinen, toinen, kolmas* jne.). Ne esitetään joko numerona (*1, 12, 5., 100.* jne.) tai kirjoitettuna sanana (*yksi, viides* jne.). Useammasta osasta koostuvat luvut ovat yhdyslukusanvoja: *viisitoista, neljäskymmeneskuudes, sataviisikymmentäyhdeksän, kaksisataatuhatta*. Luvut muodostavat lukusanojen sanaluokan.

Sana *numero* on vakiintunut myös ilmaisemaan numeroiden sarjaa: *puhelinnumero, koodinnumero*. Toisaalta myös sana *luku* käytetään vastaavansisältöisissä ilmauksissa: *tunnusluku*.

Juoksevassa tekstissä luvut yhdestä kymmeneen on tapana esittää kirjoitettuina sanoina:

Heille syntyi kahdeksan lasta, joista kaksi oli tyttöä.
Joka neljäs kaupunkilainen vastusti hanketta.
Suomen edustaja hiihti kolmanneksi.

Kirjoitettuina esitetään myös monet vakiintuneisiin sanontoihin sisältyvät luvut suuruudesta riippumatta.

Milloin voi käyttää kolmea pistettä?
seitsemän kuolemansyntiä
Tyttö pelastui yhdennellätoista hetkellä.
Hän ajaa aina tuhatta ja sataa.

Lisäksi tasaluvut *sata, tuhat* jne. esitetään tekstissä kirjoitettuina sanoina silloin, kun luvun tarkkuus ei ole olennaista:

Pääjuhlassa oli noin sata henkeä; kaikkiaan juhille osallistujia oli yli kolmesataa.
Määräys koskee satojatuhansia yrittäjiä.
Toimeentulotukea saavien määrä on jo yli miljoona.

Numeroilmaukset ovat lyhyitä, selkeitä ja helposti hahmottuvia. Numeroita käytetäänkin paitsi matemaattisissa, tilastollisissa ja teknisissä teksteissä myös muuten puhuttaessa täsmällisistä taluslukuista tai vertailtaessa pienempiäkin lukuja:

Laskutehtävä: Laske kankaan metrihinta, kun 3,5 metriä maksaa 52 euroa.
Hankkeelle myönnettiin 100 000 euron määräraha.
Joka 100. messuvieras sai yllätyspalkinnon.
Kanteleryhmään otetaan 4 lasta, rumpuryhmään 6 ja muihin korkeintaan 10 lasta.

Kun mitta- ja rahayksiköistä käytetään lyhenteitä ja tunnuksia, numeron ja lyhenteen välissä on välilyönti:

Laskutehtävä: Laske kankaan metrihinta, kun 3,5 m maksaa 52 €.
Poika oli kasvanut kuukaudessa 2,5 cm!
Luettiin pöytäkirjan 3. §.

Silloin kun luku esitetään kirjoitettuna sanana, mittayksikkökin kirjoitetaan kokonaan (ei siis käytetä lyhennettä):

Poika oli kasvanut kuukaudessa kaksi ja puoli senttimetriä!
Luettiin pöytäkirjan kolmas pykälä.

Sivunumerot, teosten luvut, jaksot yms. ilmaistaan tavallisesti numeroin:

Asiasta mainitaan teoksen luvuissa 4, 5 ja 6.
Nimi on mainittu sivuilla 7, 14, 54, 136 ja 201.
Painovirhe s. 5 ja 22.

On selvää, että eri tekstityypeissä lukuja esitetään numeroina tai kirjoitettuina sanoina hieman eri tavoin. Esimerkiksi teknisissä ja muissa tarkkuutta vaativissa teksteissä käytetään selvyysyistä yleensä numeroita, kun taas vaikkapa kaunokirjallisessa tekstissä käytäntö on vapaampaa.

Numeroilmausta käytetään myös substantiivina. Neutraalin yleiskielisiä ovat numeroa tarkoittavat substantiivit sinänsä:

ykkönen, kakkonen, kolmonen, nelonen, viitonen, kuutonen, seitsemän, kahdeksan, yhdeksän, kymmenen, satanen

Tällaisia ilmauksia käytetään mm. puhuttaessa kouluarvosanoista (*kuutonen laulussa*), bussi- tai raitiovaununlinjoista (*ajaa kolmosella tai nelosella*) tai vaikkapa pelikorteista (*herttanelonen*). Nämä sanat esiintyvät myös monissa kirjaimen ja numeron yhdistelmissä, esim. *A4* luetaan *aa-nelonen* ja *E4* joko *ee-nelonen* tai *Eurooppa-nelonen* (ks. s. XX).

Lisäksi numerosubstantiiveja käytetään ilmaisemassa järjestyslukuja vaikkapa urheilukisoissa, esim. *Hän oli pitkään ykkösenä, mutta saapui maaliin vasta nelosena*. Monikollisia sanoja *kolmoset, neloset, viitoset, kuutoset, seitset* taas käytetään ilmaisemassa samasta raskaudesta syntyneitä.

Tyyliarvoltaan arkisempia ovat sanat *vitonen, kutonen, seiska, kasi, ysi* ja *kymppi*: *Lainaatko vitosen? Hän sai kutosen matikan kokeesta. Hän matkustaa seiskan tai kymppin ratikalla. Hän on kymppiluokalla (= 10. luokalla).*

Numeroista yhdyssanoissa (esim. *25-vuotisjuhlat, 7-tiellä, III-olut*) ja sanaliitoissa (esim. *3 min:n hoito*) (ks. yhdysmerkki, s. 22).

Moniosaiset luvut ääneen luettaessa

Kaksiosaisien yhdyslukusanojen kuten 54, 98 taivutusmuodot luetaan kokonaan taivutettuina (poikkeuksina luvut 11–19, joissa loppuosa *-toista* ei taivu, ks. s. X):

viidessäkymmenessäneljässä (merkintätapa numeroina: 54:ssä)
viidenteenkymmenenteen neljanteen (54:nteen)
kahteentoista (12:een)

Moniosaisien lukujen, etenkin järjestyslukujen, taivutusmuodot ovat kuitenkin pitkiä ja joskus hankalasti muodostettaviakin. Siksi vähintään kolminumeroiset luvut voidaan lukea myös niin, että vain viimeinen osa taivuu.

153:een = sataanviiteenkymmeneenkolmeen tai sataviisikymmentäkolmeen
40 203:lla = neljälläkymmenellä tuuhannella kahdellasadallakolmella tai neljäkymmentätuhatta kaksisataakolmella

555:nnessä = viidennessä sadanessaviidennessäkymmenessä viidennessä tai viisisataaviisikymmentäviidennessä

Pitopalveluyhtiömme on menestyksellisesti järjestämässä jo 134:nsiä (sadansiakolmansiakymmenensaneljansiä tai sadaskolmaskymmenesneljansiä) hääjuhliään.

Jos tekstissä esiintyvät numerot edustavat eri merkityksiä ja eri tehtäviä, ne erottuvat toisistaan paremmin, kun ne eivät ole välittömästi perätysten:

Kokonaistuotto vuonna 2005 oli 5 350 000 €. Ei: Kokonaistuotto oli vuonna 2005 5 350 000 €.

Numeroilmaus substantiivina

Numeroilmausten ryhmittely

Hahmottamisen helpottamiseksi nelinumeroiset ja suuremmat luvut ryhmitellään yleensä kolmen numeron ryhmiin lopusta alkaen, vaikka ne sinänsä ovatkin yhdyssanoja. Numeroryhmät erotetaan toisistaan välilyönneillä, ei pisteellä. Selvyyssyistä pitkätkin luvut tulisi tekstissä pysyttää samalla rivillä. Tähän voi käyttää sitovaa välilyöntiä tms.

3 085 m	2 856 423 €
23 100 €	3 000 000

Kun luku esitetään kirjoitettuna sanana, se jaetaan osiin samoista kohdista kuin numeroin merkittäessä. Tuhatta pienempi osa kirjoitetaan siis yhdeksi sanaksi, samoin tuhansia osoittava osa, miljoonia osoittava osa jne. Kuitenkin erityisesti pyöreissä luvuissa sanat *miljoona*, *miljardi* jne. kirjoitetaan tavallisesti erikseen.

kolmetuhatta kahdeksankymmentäviisi metriä = 3 085 m
kaksikymmentäkolmetuhatta sata euroa = 23 100 €
kaksimiljoonaa kahdeksansataaviisikymmentäkuusituhatta neljäsataakaksikymmentäkolme euroa = 2 856 423 €

kolme miljoonaa = 3 000 000
seitsemän miljardia = 7 000 000 000

Tästä ryhmitystavasta poikkeavasti merkitään ilman välejä mm. vuosiluvut ja monet koodimaiset tunnusluvut. Erilaisia ryhmitysperiaatteita käytetään myös esimerkiksi puhelinnumeroissa (ks. s. 62) ja viitenumeroissa (ks. s. 67).

ikimuistoinen vuosi 2000
SFS 4175
puh. 0400 123 4567
henkilötunnus 120112-123A
kokoelman nro 12345
viitenumero 12345 678999 12345

Luvun desimaaliosaa ei yleensä ryhmitetä:

$\pi = 3,14159$

Jos kuitenkin desimaaliosa on pitkä (0,00000153), se voidaan hahmottamisen helpottamiseksi jakaa kolmen numeron ryhmiin desimaalipilkusta alkaen vasemmalta oikealle:

0,000 001 53

Virkkeen aloittaminen numeroilmauksella

Virkkeen voi aloittaa numerolla, jos se on asioiden esittämisjärjestyksen kannalta luontevaa.

5 000 metrin alkukilpailu juostiin sateessa.
2000-luvulle tultaessa yhdistyksen toiminta laajeni entisestään.

Numerolla alkava virke ei kuitenkaan ole selkeä, jos sen edellä on luettelon numero tai numeroon päättyvä virke:

Ei: "Vastauksia saapui yli 100. 50 niistä oli puutteellisia."
Vastauksia saapui yli 100. Niistä puutteellisia oli 50.

Luvut taipuvat periaatteessa kuten muutkin sanat. Jos yhteys on sopiva (ks. s. 48), perusmuotoinen luku ilmaistaan tekstissä numerolla:

Työntekijöitä oli 230.

Yksiköistä 17 paransi tulostaan.

Jos tekstissä mainittu numeroin ilmaistu luku on tarkoitettu luettavaksi taiputusmuotoisena, numeroilmauksen lukutapa täytyy kertoa lukijalle merkitsemällä numeron perään kaksoispiste ja kyseinen sijapääte. Jos siis halutaan, että lukija ymmärtää numerolla ilmaistun tekstin halutulla tavalla, on syytä käyttää tietynlaista merkintätapaa, esimerkiksi jos numeroilmauksella esitetään lause *Viime viikolla lueskelin kahtatoista eri lehteä*, numeron ja lyhennemerkin avulla voidaan lukija ohjata lukijaa oikeaan tulkintaan:

Viime viikolla luin 12:ta eri lehteä ('kahtatoista').

Viime viikolla luin 12 eri lehteä ('kaksitoista').

Tietyissä tapauksissa numero siis esitetään ilmauksessa sellaisenaan ja toisissa taas numeroon liitetään sijapääte kaksoispisteen avulla. Merkintätavalla on merkitystä.

Silloin kun numerolla ilmaistu luku taipuu samassa sijamuodossa kuin sitä välittömästi seuraava sana, numero merkitään yleensä sellaisenaan ilman sijapäätettä. Numeron lukutapa ilmenee tällöin tuon seuraavan sanan sijapäätteestä. (Ks. kuitenkin lukua 200 vai 200:aa?)

kokoustila 20 hengelle

Laina myönnetään jopa 15 vuodeksi.

7 tunnissa 15 minuutissa

Lopuilla 19 miljoonalla maksetaan velkoja.

Silloin taas kun numerolla ilmaistun luvun oikea lukutapa ei ilmenekään seuraavasta sanasta, sijapääte merkitään numeroon kaksoispisteen avulla. Merkintä toimii siis lukuohjeena. Sijapääte määräytyy luvun viimeisen taipuvan osan mukaan.

Olemme varanneet paikat 24:lle.

Arvonlisäveron prosentit ovat 15:n ja 25:n välillä.

Mukana oli kaikkiaan 257 opiskelijaa, joista 103:lla oli opiskeluoikeus samassa korkeakoulussa ja 124:llä jossakin muualla.

Kirjeitse haastateltiin 1 523:a ('tuhatta viittäsataakahtakymmentäkolmea') yhtiön entistä työntekijää.

Bussininja 20:n reittiin on tullut muutoksia.

Luvut 11–19 ovat poikkeuksellisia sikäli, että niissä on taipumaton jälkiosa -toista. Sijapääte taiputusmuotoon saadaankin luvun taipuvasta alkuosasta:

kahdentoista	=> 12:n
kahtatoista	=> 12:ta
kahteentoista	=> 12:een
kolmeatoista	=> 13:a
tuhatta kolmeasataaviittätoista	=> 1 315:tä

Yleensä kun kyse on perusluvun taiputuksesta, näkyviin merkitään pelkkä sijapääte (12:n). Jos kuitenkin päätteen vokaali (esim. -ä) on sama kuin lukusanan (vartalon) loppuosan viimeinen vokaali (esim. *neljä*-, *kahdeksa*-), molemmat vokaalit merkitään numeron ja kaksoispisteen jälkeen (4:ää = *neljää*, 8:aa = *kahdeksaa*). Näin käy kahdessa sijamuodossa: partitiivissa 4:ää 'neljä+ä', 8:aa 'kahdeksa+a') ja illatiivissa (4:ään

Perusluvut ja sijapäätteiden merkitseminen

Sijapääteen liittäminen numerolla ilmaistuun peruslukuun

'neljä+än', 8:aan 'kahdeksa+an', 5:een 'viite+en'). Partitiivin päätteistä merkintätapa koskee variantteja -a ja -ä ja illatiivin päätteistä variantteja -an, -än ja -en.

1:n	2:n	3:n	4:n	5:n	6:n
1:tä	2:ta	3:a	4:ää	5:tä	6:ta
1:ssä	2:ssa	3:ssa	4:ssä	5:ssä	6:ssa
1:een	2:een	3:een	4:ään	5:een	6:een
7:n	8:n	9:n	10:n	11:n (yhde n toista)	
7:ää	8:aa	9:ää	10:tä	11:tä (yh tä toista)	
7:ssä	8:ssa	9:ssä	10:ssä	11:ssä (yhde ssä toista)	
7:ään	8:aan	9:ään	10:een	11:een (yhte en toista)	
21:n	22:n	100:n	125:n	3 000:n	
21:tä	22:ta	100:aa	125:tä	3 000:ta	
21:ssä	22:ssa	100:ssa	125:ssä	3 000:ssa	
21:een	22:een	100:aan	125:een	3 000:een	

Monikkomuotoja tarvitaan vain harvoin, ja silloinkin taiputus yleensä ilmenee seuraavasta sanasta: *11 häät* (yhdettoista häät), *20 housut*, *30 kengät*. Sijapääteen ja monikon tunnuksen (*i*) sisältävä merkintätapa on mahdollinen, mutta tyylikkäämpää on yleensä muotoilla lause niin, ettei lyhenteellistä numeroilmausta tarvita:

Hän on ollut mukana useissa MM-kisoissa, joista 15:issä päätuomarina.

Hän on ollut päätuomarina 15 MM-kilpailussa.

Sijapäate merkitään näkyviin myös silloin, kun numeron ja sen taiputuksen määrävän sanan välissä on muita sanoja.

36:lla peruskoulun oppilaalla (vrt. 36 oppilaalla)

Osallistujat on jaettu 15:een 20 hengen ryhmään.

Ennusteen mukaan työttömyys laskee tänä vuonna 8,1:een ja ensi vuonna 7,5 prosenttiin.

Ensimmäistä järjestelyä tarjottiin 50:lle, toista 350:lle ja kolmatta jo yli 2 000:lle yrityksen palveluksessa olevalle henkilölle.

Jos numeron ja substantiivi-ilmauksen välissä kuitenkin on vain yksi taipumaton sana (kuten *eri*), numeron sijapääteen voi jättää merkitsemättä.

Kilpailuun osallistuu juoksijoita 14 eri maasta.

TAI: Kilpailuun osallistuu juoksijoita 14:stä eri maasta.

Sijapääteen voi jättää pois myös silloin, kun numeroin ilmaistut luvut ovat rinnasteiset ja niitä erottaa vain rinnastuskonjunktio:

20 ja 50 sentin kolikot

Taikina jaetaan 10 tai 20 osaan sen mukaan, tehdäänkö pieniä vai suuria leivonnaisia.

TAI: Taikina jaetaan 10:een tai 20 osaan – –.

Perusmuotoisen luvun kanssa substantiivi-ilmaus on partitiivi-nimisessä sijamuodossa:

2 ('kaksi') tyttöä

123 ('satakaksikymmentäkolme') uutta jäsenvaltiota

Lasku on 45 ('neljäkymmentäviisi') euroa suurempi kuin edellinen.

200:aa vai 200?

Milloin partitiivin päätte merkitään numeroon tai lyhenteeseen?

Samoin mittayksikön lyhenne vastaa partitiivimuotoista sanaa:

Lasku on 58 € ('viisikymmentäkahdeksan euroa') suurempi kuin edellinen.

Hinta nousi 10 % ('kymmenen prosenttia').

Joskus lauseyhteys edellyttää sekä luvun että substantiivi-ilmauksen olevan partitiivimuodossa:

Hän puhuu viittatoista kieltä.

Poliisille on tulossa rahaa kahtasataa uutta virkaa varten.

Tällöin sijapäätte merkitään näkyviin myös, kun luku ilmaistaan numerolla. Numero ja kaksoispistettä seuraava sijapäätte esittävät siis ilmauksen lukemisohjeen. Näin lukijalle tulee heti selväksi, että lukua ei lueta perusmuotoisena. Sijapäätte merkitään numeroon, jos puheena oleva substantiivi-ilmaus on kokonaan kirjoitettu sanoina, esimerkiksi *200:aa uutta virkaa*. Jos taas ilmauksessa käytetään lyhennettä tai tunnusta (esim. %, €), päätte merkitäänkin tähän.

Poliisille on tulossa rahaa 200:aa ('kahtasataa') uutta virkaa varten.

Vrt. Poliisi on saamassa 200 ('kaksisataa') uutta virkaa.

Koululaiset lukivat yli 270:tä ('kahtasataasaseitsemääkymmentä') lehteä.

Vrt. Koululaiset lukivat yli 270 lehteä.

Suomeen odotetaan tänä vuonna 45 000:ta kongressivierasta.

Tarjouskierros koskee 75:tä bussia.

Työttömyys hipoo 12 %:a ('kahtatoista prosenttia') TAI: 12:ta prosenttia.

Lasku on 30 €:a suurempi ('kolmeakymmentä euroa') TAI 30:tä euroa suurempi.

Päätteen merkitseminen numeroon tai lyhenteeseen voi olla joskus hankaa. Ilmaus on aina mahdollista muotoilla toisinkin:

Työttömyys hipoo 12 %:a. = Työttömyys on lähes 12 prosenttia.

Lasku on 30 €:a suurempi. = Lasku on suurempi kuin 30 €.

Tavoitteeseen pääseminen edellyttää 300:aa lisämiljoonaa. = Tavoitteeseen pääsemiseen tarvitaan 300 lisämiljoonaa.

Hankintaan käytettävät varat eivät saa ylittää 500:aa miljoonaa euroa. = Hankintaan saa käyttää enintään 500 miljoonaa euroa.

Periaatteessa on toki mahdollista myös merkitä päätte sekä numeroon että lyhenteeseen: *Työttömyys hipoo 12:ta %:a*. Tämä merkintätapa ei ole tavallinen.

Numeroilla esitettyihin rajakohtailmauksiin merkitään ajatusviiva rajakohtaviivaksi. Jos viivaa ei käytetä, kannattaa selvyuden vuoksi käyttää lukutavan osoittavaa päätettä:

11–17 ('yhdestätoista seitsemääntoista')

11:stä 17:ään

Tuulen nopeus kohosi 11 m:stä/s 17 m:iin/s.

Työpaikat lisääntyvät ensi vuonna 10 000–12 000:lla.

Olemme varanneet paikat 24–36:lle.

Jos numeron ja päätteen merkintätavasta on epävarma, ilmaus kannattaa muotoilla toisin, esimerkiksi:

Työpaikkoja tulee ensi vuonna lisää 10 000–12 000.

Varaamiamme paikkoja on 24–36.

Sijapäätteet rajakohtailmauksissa: 11:stä 17:ään

3. sijalla (kolmannella sijalla)

3. sijaa (kolmatta sijaa)

Hiihtäjä otti uransa 15. arvokisamitalin.

Tästä on huomautettu myös 18. luvun 5. kohdassa.

Nyt ollaan järjestämässä jo pitopalvelun 134. hääjuhlia.

Jos numeroin ilmaistun järjestysluvun tarkoitettu lukutapa ei ilmene seuraavasta sanasta, merkitään numeron jälkeen kaksoispiste, ja sen jälkeen järjestysluvun tunnus ja sitten lauseyhteyden edellyttämä sijapäätte (ks. ohjeita merkintätavoista alla):

Olette jonossa 26:ntena (kahdentenakymmenentenäkuudentena).

Hän hiihti kilpailussa 12:nneksi (kahdenneksitoista) parhaan henkilökohtaisen ajan ja nousi yhdeksän sijaa 17:nneksi (seitsemänneksitoista).

Selvyyden vuoksi sijapäätte merkitään näkyviin, kun järjestysluvun ja sen sijamuodon määrävän sanan välissä on jokin muu sana.

Seura aloittaa ensi viikolla 12:nnen aikuisille tarkoitetun uimakoulunsa.

Jos kuitenkin kyse on rinnasteisista järjestyslukumääritteistä, joita erottaa pelkkä rinnastuskonjunktio, päätettä ei tarvitse merkitä.

Asiaa käsitellään 5. ja 9. luvussa.

Vrt. Asiaa käsitellään 5:nnessä ja ohimennen myös 9. luvussa (järjestyslukumääritteiden välissä useita sanoja).

1:nen	2:nen	3:s	4:s	5:s	6:s
1:sen	2:sen	3:nnen	4:nnen	5:nnen	6:nnen
1:stä	2:sta	3:tta	4:ttä	5:ttä	6:tta
1:seen	2:seen	3:nteen	4:nteen	5:nteen	6:nteen
7:s	8:s	9:s	10:s (kymmene s)		
7:nnen	8:nnen	9:nnen	10:nnen (kymmene nnen)		
7:ttä	8:tta	9:ttä	10:ttä (kymmene ttä)		
7:nteen	8:nteen	9:nteen	10:nteen (kymmene nteen)		

11:s (yhde s toista)	12:s	17:s
11:nnen (yhde nne n toista)	12:nnen	17:nnen
11:ttä (yhde ttä toista)	12:tta	17:ttä
11:nteen (yhde nte n toista)	12:nteen	17:nteen

21:s
 21:nnen (-yhdennen) ~ 21:sen (-ensimmäisen)
 21:ttä (-yhdettä) ~ 21:stä (-ensimmäistä)
 21:nteen (-yhdenteen) ~ 21:seen (-ensimmäiseen)

100:s (sada s) 1 000:s	
100:nnen (sada nnen)	1 000:nnen (tuha nnen)
100:tta (sada tta)	1 000:tta (tuhanne tta)
100:nnen (sada nne n)	1 000:nnen (tuhanne nne n)
100:nteen (sada nte en)	1 000:nteen (tuhanne nte en)

Yhdistelemällä näistä saadaan suurempia lukuja, mm. *kymmenestuhannes* : *kymmenetätuhannetta* : *kymmenennentuhannennen*; *sadastuhannes* : *sadattatuhannetta* : *sadanentuhannennen* jne. (Huom. *sadannes* ei ole järjestysluku vaan murtoluku, sadasosa.)

Lakikielessä vallitsee vielä perinteinen lakitekstejä koskeva käytäntö: pykälien ja momenttien järjestysnumeroiden perään ei merkitä järjestystä osoittavaa pistettä, esim. 15 §, 68 a §. Kuitenkin kun lakiin viitataan yleiskielisessä tekstissä, on selvyyssyistä parempi käyttää pisteellistä merkintätapaa: 15. §. Samoin kirjaimen sisältävissä pykälissä on selvempää käyttää esim. seuraavanlaisia merkintätapaa: Pykälässä 68 a määrätään, että...

Järjestysluvun tunnuk-
sen ja sijapäätteen liittä-
minen numeroon

Kun järjestysluku taipuu monikossa ja se esitetään tekstissä numeroilla, tunnuksen kuuluu myös monikon -i-:

Nyt ollaan järjestämässä jo seuran 12:nsia (kahdensiatioista) kaikille jäsenille avoimia kisoja.

Nyt ollaan järjestämässä jo seuran 22:sia (kahdensiakymmenensiatoisia) kaikille jäsenille avoimia kisoja.

Koska tällaisissakin tapauksissa numeron ja sijapäätteen merkintätapaa (eli toivottua lukutapaa) täytyy usein kovastikin miettiä, kannattaa ilmaus yrittää muotoilla niin, että pääte-merkintöjä ei tarvita. Esimerkiksi *Nyt ovat vuorossa jo seuran 12. kisat, jotka ovat kaikille jäsenille avoimet.*

Järjestyslukua merkitään joskus myös käyttämällä roomalaisia numeroita. Käytäntöä esiintyy lähinnä hallitsijoiden ja paavien nimissä, kirjojen, ohjelmien tms. osien numeroinnissa sekä kongressien tai muiden tapahtumien nimissä. Roomalainen numero tarkoittaa jo sinänsä järjestyslukua, joten sen jälkeen ei merkitä järjestysluvun pistettä tai tunnusta. Sijapäätteen liitetään suoraan numeroon kaksoispisteen avulla.

Johannes Paavali II
V puiteohjelma
XXVIII olympiakisat

Teos kertoo Kustaa III:sta.
Teos kertoo Kaarle XVI Kustaasta.

Roomalaisen eli latinalaisen järjestelmän merkkejä käytetään juhlallisissa yhteyksissä myös vuosilukujen merkinnässä peruslukuina. Roomalaisessa järjestelmässä on seuraavat merkit (suluissa vastaava arabialainen numero):

I (1)	L (50)	D (500)
V (5)	C (100)	M (1 000)
X (10)		

Muut luvut saadaan näistä yhteen- ja vähennyslaskun avulla. Kutakin numeroa kirjoitetaan niin monta kuin luvussa on vastaavia yksiköitä, ja korkeampiarvoinen numero sijoitetaan vasemmalle puolelle. Kuitenkin korkeampiarvoisen numeron vasemmalla puolella esiintyvä I-, X- ja C-merkki vähentää lukua vastaavasti:

$$\begin{aligned} \text{IV} &= 5 - 1 \\ \text{VII} &= 5 + 1 + 1 = 7 \\ \text{IX} &= 10 - 1 = 9 \\ \text{XIV} &= 10 + (5 - 1) = 14 \\ \text{XL} &= 50 - 10 = 40 \\ \text{LXX} &= 50 + 10 + 10 = 70 \\ \text{XC} &= 100 - 10 = 90 \\ \text{CM} &= 1000 - 100 = 900 \\ \text{MCMXCVIII} &= 1000 + (1000 - 100) + (100 - 10) + (5 + 1 + 1 + 1) = 1998 \\ \text{MMVI} &= 2006 \end{aligned}$$

Desimaaliluvun merkinnöissä käytetään suomenkielisissä teksteissä pilkkua eikä pistettä.

Päättötodistuksen keskiarvo on 9,2.

Yhtiön osakkeen hinta nousi 0,2 % 13,05 euroon.

2,5-vuotias

17,5-prosenttinen

Roomalaiset numerot

Roomalaisia numeroita käytetään joskus myös tarkoittamassa lukusanojen substantiivimuodosteita ykkönen, kakkonen, kolmonen jne. Merkintätapa on vakiintunut mm. eräiden teiden nimiin: Kehä II, Kehä III. Yhdyssanoissa merkintää esiintyy sellaisissa tapauksissa kuin I-olut ('ykkösolut'), III-olut ('kolmosolut'), II-tyypin diabetes ('kakkostyyppin'). Ilmauksen lukemistavan näkökulmasta on kuitenkin yleensä selvempää käyttää kirjoitettuja sanoja ykkönen, ykkös-, kakkonen, kakkos- jne. tai järjestyslukuja.

I-luokan ravintola
('ykkösluokan')
I luokan ravintola
('ensimmäisen luokan')

Desimaali- ja murtoluvut

Desimaalilukuja taivutetaan lauseyhteyden edellyttämällä tavalla. Sijapäätte merkitään numeroon kaksoispisteen avulla (ks. eri sijapäätteiden merkintätavoista s. 55):

Puolueen kannatusprosentti nousi peräti 18,3:een.

Puolueen kannatus nousi peräti 18,3 %:iin.

Käyttökate laski 1,2:sta 0,9 miljoonaan euroon.

Murtoluvut merkitään erityisillä murtoluvun merkeillä $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, tai numeroilla ja vi-noviivalla. Murtoluku $\frac{1}{5}$ luetaan sanana *puoli*. Muiden murtolukujen lopussa on *-nes* (esim. *viidennes* : *viidenneksen*) tai ne ilmaistaan *osa*-loppuisina yhdyssanoina:

$\frac{1}{2}$ = 1/2

$\frac{1}{5}$ = 1/5 viidennes tai viidesosa

$\frac{3}{4}$ = 3/4 kolme neljännestä tai kolme neljäsosaa

Numeroin ilmaistuihin murtolukuihin taivutuspäätte merkitään toivotun lukutavan mukaan.

1/2:lla puolella

1/5:een yhteen viidennekseen

3/4:tä kolmea neljännestä

3/4:aa kolmea neljäsosaa tai kolmea neljättäosaa

Kokonaisluvun ja murtoluvun yhdistelmä kirjoitetaan ilman sananväliä silloin, kun käytetään erityistä murtoluvun merkkiä. Muuten merkitään selvyuden vuoksi sananväli kokonaisluvun ja murtoluvun väliin.

2½ (kaksi ja puoli)

2 1/2 (kaksi ja puoli)

1¾ (yksi ja kolme neljännestä tai yksi ja kolme neljäsosaa)

1 3/4 (yksi ja kolme neljännestä tai yksi ja kolme neljäsosaa)

2½ -vuotias (kaksi ja puoli -vuotias)

2 1/2 -vuotias (kaksi ja puoli -vuotias)

Myös suhdelukuja ym. numeromerkintöjä on mahdollista taivuttaa, mutta yleensä on selvempää muotoilla lause niin, että ne voi esittää perusmuotoisina:

Yhtiön vaihtosuhteen pitäisi olla lähellä 1:1:tä.

Yhtiön vaihtosuhteen pitäisi olla suunnilleen 1:1.

TYÖPAIKAN TEKSTIT TOIMIMAAN

Miten tehdä kielenhuollosta koko työpaikan yhteinen asia? Kuinka työpaikan tekstit saa vastaamaan paremmin tarkoitustaan?

Kielitoimisto järjestää kurssin, joka keskittyy koko työpaikan kielen huoltoon. Miten tehdä kirjoittamisesta mahdollisimman helppoa ja palkitsevaa?

Kurssin hinta on 390 euroa (sisältää alv:n).

Tiedustelut ja ilmoittautumiset sähköpostitse osoitteeseen kurssit@kotus.fi tai puhelimitse numeroon (09) 7315 230 tai 040 5507 939.

TYÖPAIKAN KIELENHUOLTO
23.11.2006 klo 9-15.30

Numeroilmauksia, -sarjoja ja -koodeja

Ajanilmaukset

Päiväys ja vuosiluku

Suomen kielessä on käytössä niin sanottu nouseva päiväys: ensin tulee päivä, sitten kuukausi ja lopuksi vuosi. Sekä päivää että kuukautta ilmaisevan numeron jälkeen merkitään piste, koska kyseessä ovat järjestysluvut. Päivän tai kuukauden jälkeen ei tule välilyöntiä.

22.2.2007

22. päivä voidaan lukea joko kahdeskymmenestoinen tai kahdeskymmeneskahdes. Samoin esimerkin kuukausi on mahdollista lukea joko kahdetta tai toista. Kymmentä pienempiin numeroihin ei suositella etunollia (EI: "01.02.2007").

Laskeva päiväys (2007-2-22) on kansainvälisen standardin mukainen, mutta sitä ei suositella suomenkielisiin teksteihin.

Virallisissa yhteyksissä vuosiluku kannattaa merkitä kokonaan. Epävirallisissa yhteyksissä vuosiluvusta merkitään usein pelkästään kaksi viimeistä numeroa. Päiväyksestä voi jättää vuosiluvun kokonaankin pois, jos on itsestään selvää, että kysymys on kuluvasta vuodesta. Selvyyden vuoksi vuosiluku kannattaa merkitä nelinumeroisena aina, kun väärän tulkinnan mahdollisuus on olemassa. Ei siis ole väärin kirjoittaa 22.2.07. Usein kuitenkin koko nelinumeroisen vuosiluvun merkitseminen on selvän tapa merkitä vuosiluku.

Jos vuosisadat haluaa jättää vuosiluvusta pois, lukujen tilalle ei tule mitään merkkiä – ei siis esimerkiksi viivaa eikä heittomerkkiä (EI: -07 tai '07):

Vuosi 05 oli organisaatiossamme suurten muutosten aikaa.

Vuosikymmenet voi merkitä myös ilman vuosituhansia:

60-luvulla yhteiskunta muuttui paljon.

Päivämääriä ei yleensä taivuteta. Sijapäätettä ei tarvita etenkään vakiintuneissa päivämäärämerkinnöissä, jos taivutus on yhteyden perusteella selvä.

30. syyskuuta asti

1.9. alkaen

Seuraavat merkitsemistavat ovat kuitenkin mahdollisia.

Tarjous on voimassa 14:nnestä toukokuuta lähtien.

Tarjous on voimassa 14:nnen ja 30:nnen toukokuuta välisen ajan.

Kellonaikaa merkittäessä tunnit, minuutit ja sekunnit erotetaan toisistaan pisteellä. Jos kyse on tasatunneista, minuutteja on turha merkitä.

Liike on avoinna sunnuntaisin kello 12–21.

Ensimmäistä keskiyön jälkeistä tuntia merkitään yhdellä nollalla.

Viimeinen juna lähtee kello 0.15.

Ks. myös Luvut ja numerot sivulta 48.

Kellonajat

Kansainvälisen standardin mukaan kellonajan merkinnässä käytetään kaksoispistettä (klo 15:30), mutta tätä tapaa ei yleensä noudateta Suomessa. Yleensä kellonajat taipuvat kuten muutkin sanat.

Älkää tulko paikalle ennen kello 14:ää.

Kokous loppuu kello 15:n jälkeen.

Kokous loppuu kello 15:n ja 16:n välillä.

Jos taivutettavassa ajanilmauksessa ovat mukana minuutit, numeron voi taivuttaa tai jättää taivuttamatta. Myös lukutapa vaikuttaa siihen, taivutetaanko kellonaika.

Tulen paikalle kello 17.30:n jälkeen.

Tulen paikalle kello 17.30 jälkeen.

Tulen paikalle kello 15.15 mennessä.

Tunnit, minuutit ja sekunnit erotetaan toisistaan pisteellä. Sadasosasekunnit erotetaan sekunneista pilkulla.

1.27.36,30 = 1 tunti 27 minuuttia 36 sekuntia 30 sadasosasekuntia

Esimerkiksi työaikalomakkeessa työpäivän pituus kannattaa merkitä niin, että tunnit ja minuutit mainitaan erikseen.

7 t 15 min

Joskus minuutit ilmoitetaan tunnin desimaaleina, mutta tapa on epähavainnollinen, eikä sitä suositella (EI: "7,50 t").

Rajakohtailmausten osana luvut merkitään yleensä kokonaisina:

vuosina 1999–2007 (lue: vuosina 1999 2007)

Jos kyseessä kuitenkin ovat saman vuosisadan vuodet, voi kaksi ensimmäistä numeroa jättää pois:

vuosina 2007–09

Ääripääkuukausien välillä voi olla joko ajatusviiva tai yhdysmerkki:

tammi–maaliskuussa

tammi-maaliskuussa

Ajanjaksoja merkittäessä ääripäiden välille kannattaa mieluiten laittaa pitkä viiva eli ajatusviiva. Ei ole väliä, kuinka pitkä viiva on, kunhan se on selvästi pitempi kuin yhdysmerkki eli tavuviivan mittainen viiva. Ajatusviiva on kiinni numeroissa:

Olen lomalla 1.3.–28.3.2007. (lue: ensimmäisestä kolmatta kahdenteenkymmenenteen kahdeksanteen kolmatta, ei: "1.3. viiva 28.3.")

Olen lomalla 1.3. ja 28.3.2007 välisen ajan. (ei: "1.3.–28.3.2007 välisen ajan")

Kaikissa ajanjaksoilmauksissa pitäisi käyttää ajatusviivaa. Silloin kun ajatusviiva on vaarassa muuttua käsittämättömäksi, voi käyttää yhdysmerkkiä. Esimerkiksi sähköpostiviestissä ajatusviiva saattaa muuttua oudoksi merkkijonoksi, koska käytössä on erilaisia sähköpostijärjestelmiä. Yhdysmerkkiä käytettäessä viivan molemmin puolin merkitään välilyönti:

1. - 23.3.2007

Merkinnässä näkyvät päivät kuuluvat mukaan ajanjaksoon.

Rajakohdat

Ks. myös Ajatusviiva sivulta 30.

Alkaen, lukien, lähtien, asti, saakka, mennessä, viimeistään

Ajanilmauksiin liittyviä lyhenteitä

klo = kello
s = sekunti(a)
min = minuutti(a)
t = tunti(a)
pv = päivä(ä)
vrk = vuorokausi, vuorokautta
vk = viikko(a)
kk = kuukausi, kuukautta
v = vuosi, vuotta
ma = maanantai
ti = tiistai
ke = keskiviikko
to = torstai
pe = perjantai
la = lauantai
su = sunnuntai
vkl = viikonloppu

eea. tai eKr. = ennen ajanlaskun alkua tai ennen Kristusta

jaa. tai jKr. = jälkeen ajanlaskun alun tai jälkeen Kristuksen

Rahasummien merkintä

Rahasummat esitetään tavallisesti lukumäärän ja rahayksikön yhdistelmänä. Juoksevassa tekstissä rahayksikkö kirjoitetaan ensisijaisesti kirjaimin. Jos luku on pieni tai kyseessä on pyöreä tasasumma, kirjoitetaan myös lukumäärä sanoin: *viisi euroa, tuhat euroa*. Myös pienet luvut ja pyöreät luvut esitetään numeroin, jos samassa tekstissä on lähekkäin erilaisia lukuja. Näin tehdään silloin, kun ei ole tarpeen esittää täsmällisiä summia. Rahayksikön nimeen liitetään maan nimi, jos se on selvyuden vuoksi tarpeen (*Viron kruunu, Ruotsin kruunu*).

Kahdella eurolla saa juuri ja juuri kupin kahvia.

Lento Tukholmaan ei maksa kuin 39 euroa!

Raakaöljyn hinta on ollut jopa 76 dollaria tynnyriltä.

489 euron espressokeitin on halvempi Ruotsissa, jossa se maksaa 3 990 kruunua.

Hinnanmerkinnöissä rahasummat esitetään numeroin ja rahayksiköstä käytetään tavallisesti lyhennettä. Näin tehdään myös teksteissä, joissa esiintyy runsaasti rahasummia. Lyhenteenä käytetään kirjainlyhennettä (*e, kr, doll, mk*) tai tunnusta (*€, \$, £, ¥*). Euron ensisijainen lyhenne on tunnus €, mutta jos sen käyttäminen on esimerkiksi teknisistä syistä mahdotonta, sen sijasta voidaan käyttää myös kirjainlyhennettä *e*.

On rajakohtailmauksia, joihin kuuluu sekä viikonpäivä että päivämäärä. Niissä ajatusviivan yhteyteen jätetään väli, koska ilmaus koostuu useammasta kuin yhdestä sanasta.

ma 10.4. – pe 21.4.

Kun ilmaistaan keskiyön jälkeistä aikaa, merkinnät 20–2 tai 20–02 ovat kumpikin mahdollisia.

Ilmausten *alkaen, lukien ja lähtien* yhteydessä mainittu päivämäärä kuuluu mukaan ajanjaksoon.

Tarjous on voimassa 28.3.2007 alkaen.

Jotkin aikoihin liittyvät ilmaukset ovat hankalasti tulkittavia ja epätasällisiä. Esimerkiksi ilmauksesta *1.3. saakka (asti)* ei voi tietää, kuuluuko näkyviin merkitty päivä ilmoitettuun ajanjaksoon mukaan. Yksiselitteisyyden vuoksi kannattaa sanoa esimerkiksi näin:

Elokuvalippujen viimeinen voimassaolopäivä on 28.3.2007.

Myös sana *mennessä* on kaksitulkinainen.

Hakemusten on oltava perillä 28.3.2007 mennessä.

Joidenkin mielessä tämä tarkoittaa, että hakemuksen on oltava perillä 27.3. Toiset taas ajattelevat, että riittää, kun hakemus on perillä 28.3. Tämän kaksitulkinaisuuden vuoksi suositellaan mieluummin yksitulkinista sanaa *viimeistään*:

Hakemusten on oltava perillä viimeistään 28.3.2007.

Hallintopäätöksissä *mennessä* tulkitaan nykyään niin, että mainittu päivämäärä kuuluu mukaan jaksoon, eli *28.3. mennessä* on sama kuin *viimeistään 28.3.* Kuitenkin yksitulkinainen sana *viimeistään* on selvempi.

Mennessä-sana on yksitulkinainen silloin, kun siinä on mukana kellonaika:

Hakemus on jätettävä 28.3.2007 klo 16.00 mennessä.

Espresso 2 € tai 2 e
Suklaalevy 1,50 € / 15 kr
Vrk 2 hengen huoneessa 65 £

Euron sadasosa sentti lyhennetään *snt*. Toinen mahdollinen tapa lyhentää sentti on *c*, joka tulee sanasta *cent*. Tavallisimmin sentit merkitään käyttämällä desimaalilukuja. Hintaan merkitään desimaalipilkun jälkeen yleensä vain kaksi numeroa.

Puhelut 0,09 €/min tai 9 snt/min tai 9 c/min

Kun ei synny epäselvyyttä siitä, mistä rahayksiköstä on kysymys, voidaan rahasumma esittää myös pelkästään numeroin. Tasasumman merkinä voidaan käyttää pilkkua ja ajatusviivaa.

Espresso 2,–
Cappuccino 3,20

Kaikki rahayksiköiden lyhenteet kirjoitetaan suomen kielessä numeron jälkeen ja niitä taivutetaan, jos niiden edustama sana lauseessa taipuu.

Osakkeen kurssi nousi 22,30 euroon (€:oon, e:oon).
Yli 800 €:n ostoksista korkoa 0 €.
Raakaöljyn hinta kohosi 76 \$:iin tynnyriltä.

Kolmikirjaimiset valuuttakoodit, esimerkiksi *EUR*, *SEK*, *GBP*, *USD*, *EEK* eivät kuulu yleiskieliseen tekstiin. Ne ovat standardin SFS-ISO 4217 EN 24217 (Valuuttojen tunnuksset) mukaisia kansainvälisiä tunnuksia, jotka on tarkoitettu käytettäväksi kansainvälisessä kauppa-, liike- ja pankkitoiminnassa, jossa on tarpeen mainita useita eri valuuttoja samassa tekstissä.

Kun valuuttakoodia käytetään pankki- ja kaupallisen alan teksteissä, merkitään koodi numeron jälkeen. Tarvittaessa lisätään taivutuspäätte koodiin kaksoispisteen avulla.

Hinta 32,50 EUR/kg
Lipun hinta nostetaan 250 EUR:oon. (Vrt. 250 euroon.)

Rahayksiköiden kanssa käytetään ensisijaisesti miljoonasta lyhennettä *milj.* ja miljardista lyhennettä *mrd.* (*milj. €*, *mrd. €*). Nämä lyhenteet mahtuvat useimmiten myös taulukoihin ja kuvioihin. Silloin kun tilaa todella on hyvin vähän, voi miljoonan lyhentää myös isolla *M*-kirjaimella: *M€* ja *Me* (joskus *MEUR*). Tuhannesta ei suositella käytettäväksi kirjainlyhennettä *t* ('tuhat') tai *k* ('kilo'), siis ei "t€", "k€", "tEUR" eikä "kEUR".

Miljoonat:	Miljardit:
10 000 000 €	10 000 000 000 €
10 miljoonaa euroa	10 miljardia euroa
10 milj. €	10 mrd. €
10. milj. e	10 mrd. e
10 milj. EUR	10 mrd. EUR
10 M€ tai 10 Me (tai 10 MEUR)	

Tuhannet eurot voi tekstissä ja taulukoissa ilmaista esimerkiksi näin:

Hanke sai 21 000 euron suuruisen avustuksen, joka jaettiin eri kohteisiin seuraavasti:

Senttisummat

Valuuttojen koodit

Avustukset	1 000 euroja
Kyläyhteisö aktiiviseksi	5,8
Perinneruokapäivät	0,7
Leikkihanke	4,1

Puhelin- ja faksinumerot

Suomessa puhelinnumerot jaksotellaan yleensä kolmen tai neljän numeron ryhmiin. Kotimaan kiinteän puhelinverkon suuntanumerot kirjoitetaan sulkeisiin. Näin osoitetaan, että suuntanumeroa ei tarvita, kun soitetään saman numerointialueen sisäisiä puheluja. Numerointialueita ovat telealueet, poikkeuksena Uudenmaan telealue, joka on jaettu kahteen numerointialueeseen (09 ja 019). Näitä ohjeita voi noudattaa myös faksinumeroita valittaessa. Suomessa vakiintunut puhelinnumeroiden ryhmittely on seuraava:

(09) 1234	(02) 123 4567 tai (02) 1234 567
(019) 12 345 tai (019) 123 45	(08) 1234 5678
(06) 123 456	

Puhelinnumerot voivat olla pitkiä, ja ihmisillä on erilaisia muistisääntöjä tai tapoja hahmottaa ne. Siksi niiden ryhmittämisestä on vaikea antaa ohjetta, joka sopisi kaikkiin käyttäjien tarpeisiin. Vakiintunut käytäntö kuitenkin helpottaa esimerkiksi käyntikortin tai lomakkeen suunnittelijan työtä. Onkin hyvä pitää mielessä, että havainnollisin ilmaisukeino on yleensä paras: vakiintuneesta käytännöstäkin voi joissain tapauksissa poiketa, jos toisenlainen ryhmittelytapa on ymmärrettävyyden kannalta parempi. Soittajaa auttaa, jos esimerkiksi alanumero on ryhmitelty omaksi kokonaisuudekseen.

Kun suunta- tai tunnusnumero on kiinteä ja erottamaton eli siis pakollisesti valittava osa puhelinnumeroa, se kirjoitetaan omaksi ryhmäkseen ja erotetaan muista numeroista välilyönnillä. Tällaisia ovat esimerkiksi matkaviestinverkkojen suuntanumerot ja palvelunumerosarjat. Tunnusosan ja osoitenumeron väliin ei tule yhdysmerkkiä.

050 123 4567	(matkaviestinliittymä)
071 123 4567	(071-alkuinen valtakunnallinen siirrettävä puhelinnumero)
020 123 4567	(020-alkuinen valtakunnallinen yrityspuhelinnumero)
0800 123 4567	(maksuton palvelunumero)
0700 123 4567	(maksullinen palvelunumero)

Puhelinnumeron edessä voi käyttää selvennyksenä sanaa *puhelin* tai sen lyhennettä *puh.* tai *p.* Faksinumeron edessä käytetään sanaa *faksi* tai sen lyhennettä *f.* (Huomaa, että pisteet kuuluvat mukaan edellä mainittuihin lyhenteisiin.) Joskus soittaja tarvitsee tietoa siitä, onko kyseessä matka-, työ- vai kotinumero. Asian voi ilmaista seuraavin tavoin:

matkapuhelin 040 1234 5678	työpuhelin (08) 1122 3344
matkap.	työp.
puh. (tai p.) matka	puh. (tai p.) työ
m.	t.
kotipuhelin (08) 123 4567	
kotip.	
puh. (tai p.) koti	
k.	

Jos sanat esiintyvät rivin alussa esimerkiksi käyntikorteissa tai lomakkeissa, ne kirjoitetaan tavallisesti isolla alkukirjaimella. Niiden jälkeen ei tarvitse kirjoittaa kaksoispistettä.

Vaihteen numero ilmaistaan Suomessa usein numeron eteen merkityllä tähdellä. Selvennyksenä voi käyttää myös sanaa *vaihde*, jolloin tähteä ei tarvita.

*(03) 12 345	(03) 12 345 (vaihde)
--------------	----------------------

Kansainvälisen puhelinnumeron merkitsemistapa perustuu Kansainvälisen televiestintäliiton (ITU) telestandardointisektorin suositukseen E.123. Suositus koskee puhelinnumeroitten painattamista esimerkiksi käyntikortteihin ja lomakkeisiin. Kansainvälinen puhelinnumero esitetään muodossa

+358 9 123 4567

+46 8 123 4567

Esimerkkejä:

+358 9 123 4567	(Uusimaa In telealueen puhelinverkon liittymä)
+358 17 123 4567	(Kuopion telealueen puhelinverkon liittymä)
+358 50 123 4567	(matkapuhelinliittymä)
+358 10 234 5678	(010-alkuinen yrityspuhelinnumero)
+	kuvaa ulkomaantunnusta siinä maassa, josta soitetaan
358	Suomen maannumero
46	Ruotsin maannumero
8, 9, 17, 31,50, 10	numerointialueen, verkon tai järjestelmän tunnusnumerot
123 4567	ilman edeltävää nollaa
	puhelinnumero ryhmiteltynä edellä esitettyjen ohjeiden mukaan

Kansainväliset puhelinnumerot

Kotimainen postinumero kirjoitetaan ilman välilyöntejä ja erotetaan postitoimipaikan nimestä yhdellä välilyönnillä. Postilähetyksissä postitoimipaikka kirjoitetaan Suomen Postin ohjeen mukaan suuraakkosin.

00500 HELSINKI

00102 EDUSKUNTA

Kun lähetetään postia ulkomaille, osoite kirjoitetaan osoitemaan käytännön mukaisesti. Postinumeron eteen voi kirjoittaa yhdysmerkillä erotetun maatunnuksen. Ne ovat nykyään kaksikirjaimisia. Suomen maatunnus on FI. Tunnuksen käyttö ei ole pakollista, mutta sitä suositellaan. Maatunnus ei korvaa maan nimeä, joka kirjoitetaan osoitteen alimmalle riville.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Sörnäisten rantatie 25

FI-00500 HELSINKI

FINLAND

Muissa yhteyksissä voi valita, kirjoittaako postitoimipaikan isoin vai pienin kirjaimin. Niinpä esimerkiksi käyntikortteihin ja kirjepohjiin voi valita jommankumman vaihtoehdon. Postinumerosta ja osoitteen kirjoittamisesta saa lisää tietoa suosituksesta JHS 106 Postiosoite sekä Internet-osoitteesta <http://www.jhs-suositukset.fi/suomi/jhs106>.

Yleensä sähköpostiosoite ilmaistaan ilman sanaa *sähköposti*. Sitä voi kuitenkin käyttää, kuten myös lyhenteitä *sähköp.* tai *s-posti*. Lyhennettä *e-mail* suositellaan käytettäväksi vain englanninkielisissä yhteyksissä.

Jos sähköpostiosoite koostuu etu- ja sukunimestä, ne kirjoitetaan standardin suosituksen mukaan pienellä alkukirjaimella: kyseessä on koneelle tarkoitettu koodi, joka ei kaikissa tapauksissa koostu vastaanottajan koko nimestä, ja siksi alkukirjain on aina pieni. Esimerkiksi käyntikortissa voi olla vaikkapa seuraavanlaiset yhteystiedot:

taina.teikalainen@yritys.fi

Sähköposti taina.teikalainen@yritys.fi

Postinumerot ja -osoitteet

Sähköposti-osoitteet

S-posti taina.teikalainen@yritys.fi
Sähköp. tateikal@yritys.fi
tilaukset@yritys.fi

Jos sähköpostiosoite halutaan kertoa verkkosivuilla, ei kannata käyttää varsinaista @-merkkiä, vaan avata se esimerkiksi näin:

[tilaukset\[at-merkki\]yritys.fi](mailto:tilaukset[at-merkki]yritys.fi).

Näin voidaan vähentää roskapostien lähettämistä kyseiseen sähköpostiosoitteeseen.

Esimerkki käyntikortista

YRITYS OY
Hanna Heikäläinen
tiedottaja
Yritystie 1
00000 Firmala
Puh. (03) 1234 567
Faksi (03) 1234 5678
Sähköp. hanna.heikalainen@yritys.fi

Internet- osoitteet

Internet-osoitteet kirjoitetaan kokonaisuudessaan yhdelle riville. Osoitteen voi erottaa muusta tekstistä pelkillä välilyönneillä, mutta selvyuden vuoksi alussa ja lopussa voi käyttää merkkejä < ja >. Näitä rajoittimia käytetään aina seuraavissa tapauksissa:

- Osoite on niin pitkä, ettei se mahdu yhdelle riville.

Kieliopillisen sijan määritelmän löydät osoitteesta
<http://www.kotus.fi/cgi-bin/julk1/termit.cgi?h_id=kBCGFECDE>.

- On epäselvää, kuuluuko WWW-osoitetta seuraava tai edellinen välimerkki osoitteeseen.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen Internet-osoite on <<http://www.kotus.fi>>.

Jos Internet-osoite on niin pitkä, että se on jaettava kahdelle riville, riviä vaihdetaan ensisijaisesti et-merkin, vinoviivan tai kysymysmerkin jälkeen. Osoitetta ei pitäisi katkaista yhdysmerkin kohdalta, jotta tekstin lukija ei erehtyisi pitämään sitä osoitteeseen kuulumattomana tavuviivana. Rivinvaihtoa ei merkitä tavuviivalla. Internet-osoitteen keskelle ei muutenkaan pidä lisätä mitään merkkejä. Tilan säästämiseksi Internet-osoitteen alussa oleva merkintä <http://> voidaan jättää kirjoittamatta, mutta varminta on, että osoitteet ovat tekstissä kokonaisina.

Viittaaminen sähköisiin lähteisiin

Sähköisiin lähteisiin viittaamisessa noudatetaan pitkälti samoja periaatteita kuin perinteisten kirjallisuusviitteiden tekemisessä (ks. sivu 15). Lähdeluettelossa ilmoitetaan lisäksi, millaisesta viestimestä tieto on peräisin. Mahdollisia viestintyyppöjä ovat esimerkiksi verkkolehti, CD-ROM ja DVD-ROM tai sähköposti. Tämä tieto merkitään hakasulkeisiin dokumentin nimen jälkeen.

Kielitoimiston sanakirja [CD-ROM]. Versio 1.0. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 132. Helsinki: Kielikone, 2004.

Internet-dokumentteihin viitattaessa täytyy ottaa huomioon, että tekstiä ei ehkä olekaan tulevaisuudessa saatavana samassa muodossa. Verkossa oleviin teksteihin on yksinkertaista tehdä pieniä korjauksia, eikä kaikkia tekstiversioita välttämättä arkistoida sivustoille. Niinpä lähdeluettelossa on ilmoitettava dokumentin julkaisujankohdan lisäksi dokumenttiin viittaamisen ajankohta tai se, milloin dokumenttia on viimeksi päivitetty. Lisäksi on ilmoitettava Internet-osoite tai muu saatavuustieto.

Paikkala, Sirkka: Nimi- ja sanasemantiikkaa Slovakiasta. Virittäjä [verkkolehti]. 2005, nro 3. Saatavissa: <http://www.kotikielenseura.fi/virittaja/verkkolehti/2005_3.html>. [Viittauspäivä 11.5.2006.]

YLE = Yleisradio Oy: Päästöoikeuksia jäi paljon käyttämättä [verkkodokumentti]. Julkaisuaika: 16.5.2006. Saatavissa: <<http://www.yle.fi/uutiset/haku.php?action=page&id=221090&search=p%E4%E4st%F6oikeuksia>>. [Viittauspäivä 18.5.2006.]

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: Vety [verkkodokumentti]. Päivitetty 7.4.2006. Saatavissa: <<http://fi.wikipedia.org/wiki/Vety>>. [Viittauspäivä 16.5.2006.]

Tekstiviitteisiin merkitään dokumentin tekijän sukunimi ja vuosiluku tai muu vastaava tieto kuten painettuihinkin lähteisiin viitattaessa. Lisäksi yksilöidään kohta, johon dokumentissa viitataan, jos lähdeluettelossa oleva saatavuustieto ei osoita tätä tarpeeksi selvästi. Esimerkiksi pdf-tiedostoihin voidaan viitata sivunumerolla. Jos dokumentissa ei ole sivunumeroa, voidaan viitata esimerkiksi kappaleeseen tai lukuun.

Paikkala 2005, s. 423
YLE 2006

Wikipedia 2006, s.v. vety (hakusana vety)

Yksityiskohtaisia ohjeita on standardissa SFS 5831, joka on vuodelta 1998.

Merkkejä ja numeroita sekä niiden ja kirjaimien yhdistelmiä käytetään monenlaisissa koodinumeroissa, joilla ihmisiä, yhteisöjä, tuotteita jne. yksilöidään ja luokitellaan.

Osa kirjaimien ja numeron yhdistelmistä on vakiintunut merkintätavaltaan välilyönnittömiksi (esim. A4), osassa käytäntö välilyönnittömän ja välilyönnillisen kesken vielä vaihtelee (EU15 ja EU 15). Joissakin tapauksissa käytetään myös yhdysmerkkiä (DC-10).

Yhteen kirjoitettaviksi, välilyönnittömiksi ovat vakiintuneet mm. seuraavat kirjaimien ja numeron tai numeron ja kirjaimien yhdistelmät:

Paperi- ja kirjekoot:	A3, A4 (ks. myös Numero vai substantiivi, s. x)
Palkkaluokat:	A20, C75
Teiden nimet:	E4 (ks. myös Numero vai substantiivi, s. x)
Linjat ja vuorot:	raitiolinja 3A, bussivuoroilla 20 ja 21A
Muita yhteen kirjoitettavia:	MP3-soitin, 4H-liitto, G8-maat

Koululuokat voi merkitä monin tavoin. Jos ilmaistaan vain luokan numero mutta ei kirjainta, käytetään järjestyslukua, joka numeroin voidaan ilmaista pisteellisellä arabialaisella numerolla (4.) tai roomalaisella numerolla ilman pistettä (IV). Järjestysluku ja sen pääsanastubstantiivi *luokka* kirjoitetaan erikseen.

4. luokka ~ IV luokka ('neljäs luokka')
Vrt. IV-luokka ('nelosluokka', ks. s. x)

Adjektiivi *luokkainen* kirjoitetaan järjestyslukua merkitsevän numeron kanssa yhteen, ja tällöin käytetään yhdysmerkkiä.

IV-luokkainen, 4.-luokkainen

Koodinumeroita

Lyhyet kirjainnumerokoodit

Koululuokat

Luokan koodissa voi käyttää arabialaisia tai roomalaisia numeroita ja isoja tai pieniä kirjaimia. Numero voi olla pisteellinen järjestysluku tai pisteetön perusluku. Lisäksi koodin voi kirjoittaa sanavälillisenä tai ilman sananväliä. Jos luokan numero tai numero-kirjainkoodi on osa yhdyssanaa, käytetään yhdysmerkkiä. Yhdysmerkin edelle tulee välilyönti, jos myös koodi on kirjoitettu välilyönnillisenä, muuten ilman välilyöntiä.

4.B-luokka, 4. B -luokka, IV B -luokka, 4B-luokka, 4b-luokka

4.B-luokkalainen, 4. B -luokkalainen, IV B -luokkalainen, 4B-luokkalainen, 4b-luokkalainen

Kun luokkia osoittavat järjestysluvut esiintyvät rajakohtailmauksissa, ne merkitään ja luetaan seuraavasti:

1.–2. luokan oppilaille (luetaan: *ensimmäisestä toiseen luokan oppilaille tai ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille*) ~ 1. ja 2. luokan oppilaille

1.–3. luokan oppilaille (luetaan *ensimmäisestä kolmanteen luokan oppilaille*)

Jos rajakohtailmaus on yhdyssanan osana, se merkitään ja luetaan seuraavasti:

1.–2.-luokkalaisille (luetaan: *ensi- ja toisluokkalaisille tai ensimmäisestä toiseen -luokkalaisille*)

1.–3.-luokkalaisille (luetaan: *ensimmäisestä kolmanteen -luokkalaisille*)

Pitkät koodinumerot

Pitemmissä koodinumeroissa ryhmittely on tarpeen hahmottamisen helpottamiseksi. Eri koodinumeroissa on omat vakiintuneet ryhmitys- ja merkintätapansa, jotka perustuvat mm. lakeihin ja standardeihin.

Henkilötunnus

Henkilötunnuksen alkuosa ilmaisee syntymäajan niin, että päivä, kuukausi ja vuosi esitetään kukin kahdella numerolla. Alkuosaa seuraa nelimerkkinen tunnus, joka erottaa samana päivänä syntyneet toisistaan. Syntymäaika ja tunnus erotetaan toisistaan merkillä, joka 2000-luvulla syntyneillä on A, 1900-luvulla syntyneillä yhdysmerkki ja 1800-luvulla syntyneillä plusmerkki.

121206A123Z (2000-luvulla syntyneen henkilötunnus)

230235-234Z (1900-luvulla syntyneen henkilötunnus)

121299+123Z (1800-luvulla syntyneen henkilötunnus)

Auton rekisterinumero

Auton rekisterinumeroon kuuluu kirjainosa, jossa on kaksi tai kolme kirjainta, ja numero-osa, jossa on enintään kolme numeroa. Kirjainosa ja numero-osa erotetaan toisistaan yhdysmerkillä.

CAC-189

Kiinteistötunnus

Kiinteistötunnus koostuu kaikkiaan neljästä osasta, joista ensimmäinen ilmaisee kunnan, toinen sijaintialueen (kylän, kaupunginosan tms.), kolmas ryhmän (talon, korttelin jne.) ja neljäs rekisteriyksikön (tilan, tontin jne.). Kun kiinteistötunnus esitetään kokonaan, osat erotetaan toisistaan yhdysmerkillä. Tällaista merkintää voidaan käyttää asiakirjoissa ja tulosteissa.

427-403-2-17

Tekstissä kiinteistöön on usein havainnollisinta viitata osin sanallisesti, osin numerolla. Tällöin ryhmän ja rekisteriyksikön numerot erotetaan toisistaan kaksoispisteellä.

Lohjan kaupungin Moisio kylän tila 2:17

Myös kartassa käytetään kaksoispisteellistä merkintätapaa.

2:17

Kirjan kansainvälinen tunnus ISBN auttaa kirjan tunnistamisessa ja löytämisessä. Tunnus annetaan painettujen kirjojen lisäksi myös esimerkiksi elektronisille tallenteille. ISBN-tunnus koostuu maa- tai kieliryhmätunnuksesta, kustantajatunnuksesta, julkaisu-tunnuksesta ja tarkistusmerkistä. Nämä erotetaan toisistaan yhdysmerkillä, ja tunnus-numeron eteen kirjoitetaan lyhenne ISBN. Nykyisin ISBN-tunnuksessa on 10 merkkiä (yhdysmerkkien lisäksi), mutta vuoden 2007 alusta tunnus muuttuu 13-merkkiseksi.

ISBN 951-861-433-4 (kirjan kansainvälinen standardinumero)

ISBN 978-952-5312-10-2 (kirjan kansainvälinen standardinumero 2007 alusta)

Kansainvälinen ISSN-tunnus auttaa lehden tai muun jatkuvasti ilmestyvän julkaisun löytämisessä ja tunnistamisessa. ISSN-tunnus koostuu kahdesta neljän merkin jonosta, jotka erotetaan toisistaan yhdysmerkillä. Tunnusnumeron eteen kirjoitetaan lyhenne ISSN.

ISSN 0355-2675

Yritys- ja yhteisötunnus eli Y-tunnus koostuu seitsemästä numerosta ja tarkistusmerkistä, jotka erotetaan toisistaan yhdysmerkillä.

1234567-8

Arvonlisäveronumero eli ALV-numero muodostetaan yritys- ja yhteisötunnuksesta lisäämällä tunnuksen eteen maakoodi ja poistamalla yhdysmerkki.

FI12345678

Pankkitilin numero koostuu pankin tunnuksesta ja tilinumerosta, jotka erotetaan yhdysmerkillä. Pankin tunnuksessa on kuusi numeroa, ja tilinumeron pituus on kahdesta kahdeksaan numeroa.

152930-87

800015-70990920

578007-111649

Kansainvälinen pankkitilinumero IBAN koostuu maatunnuksesta, tarkistusnumerosta, pankin tunnuksesta ja tilinumerosta. Sähköisessä tiedonsiirrossa IBAN-numeroa ei ryhmitellä.

FI2112345600000785

Muulloin – esimerkiksi paperille kirjoitetussa laskussa – IBAN-numero ryhmitetään hahmottamisen helpottamiseksi vasemmalta alkaen neljän merkin ryhmiin.

FI21 1234 5600 0007 85

Maksun viitenumero jaksotetaan laskulomakkeeseen oikealta laskien viiden numeron ryhmiin, jotka erotetaan toisistaan välilyönneillä. Numeroiden määrä vaihtelee; enintään niitä voi olla kaksikymmentä.

120 02200 12345

Maksettaessa välilyönnejä ei tarvitse näppäillä.

ISBN

ISSN

Y-tunnus

ALV

Pankkitili

Maksun viitenumero

Koodinumeroihin liittyviä lyhenteitä:

ALV ~ alv. ~ alv	arvonlisäveronumero
alv. rek.	arvonlisäverovelvollisuus rekisteröity
BIC	Bank Identification Code
dnro	diaarinumero
hetu	henkilötunnus
ISBN	International Standard Book Number
ISSN	International Standard Serial Number

IBAN	International Bank Account Number
krnro	kaupparekisterinumero
lk.	luokka
nro	numero (myös n:o)
rek.nro	rekisterinumero
tilinro	tilinumero
Y-tunnus	yritys- ja yhteisötunnus

KOTIMAISTEN KIELTEN TUTKIMUSKESKUS

Kielitoimisto · Sörnäisten rantatie 25 · 00500 Helsinki
www.kotus.fi (ei kielineuvontaa sähköpostitse)

Palvelunumerot

SUOMEN KIELI

kielineuvonta klo 9–14 (09) 701 4991
nimistöneuvonta klo 9.30–11.30 (09) 701 9365
koulutus ja tekstinhuolto (09) 731 5227
murrearkisto (09) 731 5272

SAAMEN KIELI

RUOTSIN KIELI
kielineuvonta klo 9–11, (09) 701 3484
ti-to myös klo 13–16

(010) 070 102

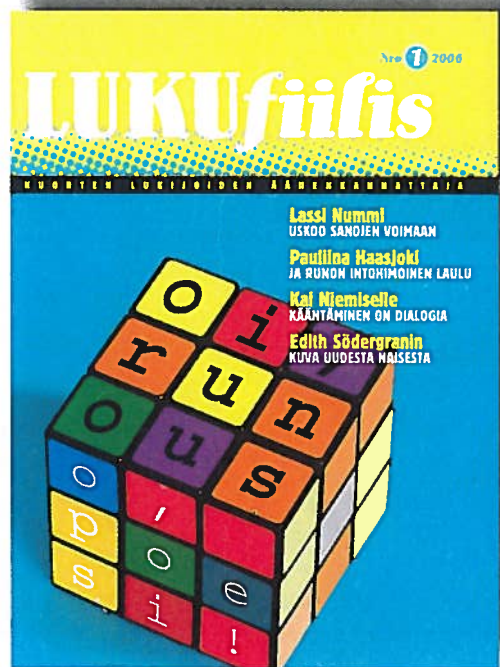
LUKUfiilis luo lukufiilistä!

Lukukeskuksen julkaiseman Suomen ainoan nuorten kirjallisuuslehden LUKUfiilisen keskeistä sisältöä ovat kirjailijahaastattelut ja kirjailijoiden kolumnit. LUKUfiilis arvostelee vuoden jokaisessa neljässä lehdessä noin 20 kirjaa. Kriitikot ovat lukio- ja yläasteikäisiä nuoria ja ammattikriitikoita.

Lehteä tehdään kiinteässä yhteistyössä nuorten kanssa. LUKUfiilis tarjoaa nuorille kirjoittajille mahdollisuuden kokeilla siipiään ja saada tekstejään julkisuuteen. Päätoimittaja on kirjailija Tuija Lehtinen.

TILAUKSET

www.stellatum.fi ■ tilaajapalvelu@stellatum.fi
puh. (09) 5421 0100

Tilaan LUKUfiilisen neljä numeroa vuodessa

kestotilaus 27 € (laskutusväli 12 kk) määräaikaistilaus 31 € (kesto 12 kk)

Lehden tilaajan nimi

Osoite

Postinumero ja -toimipaikka

Puhelin

Päiväys

Allekirjoitus (alle 18-vuotiaalta huoltajan allekirjoitus)

Lehden saajan nimi

Lehden saajan osoite

**Stellatum Oy
maksaa
posti-
maksun!**

STELLATUM OY
Vastauslähetykset
Tunnus 5010666
00003 Helsinki